

111

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

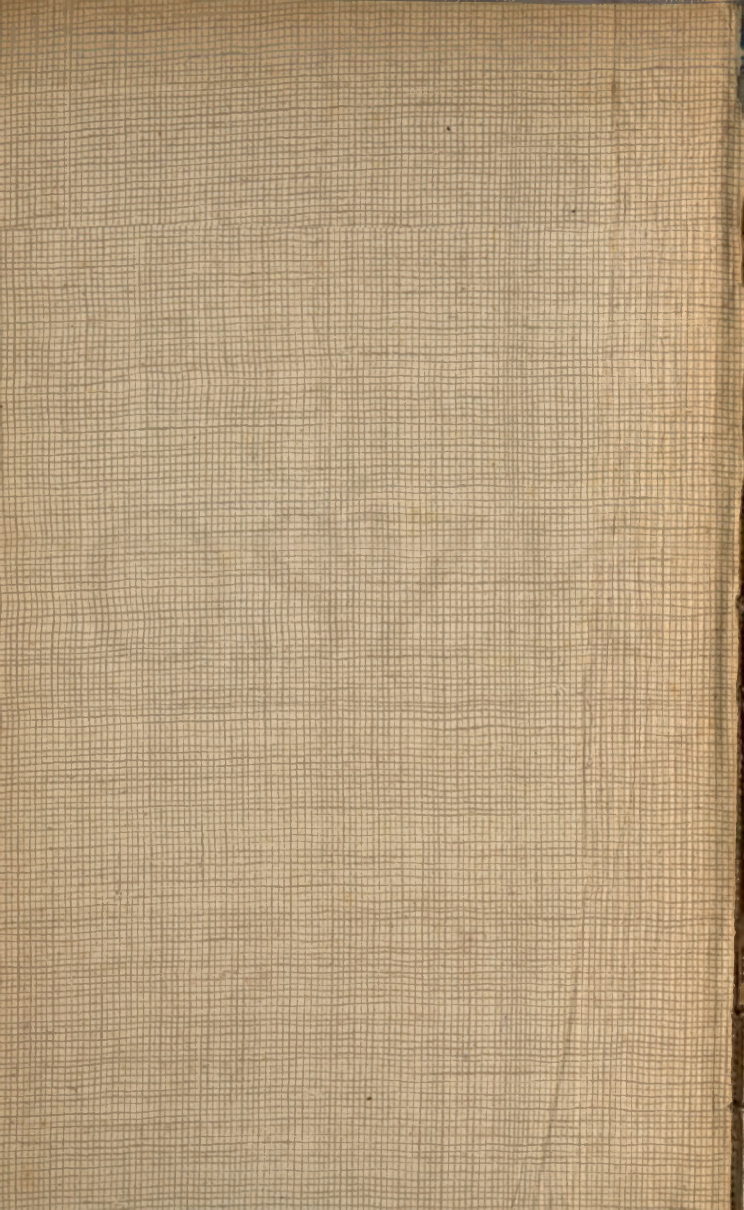
301976

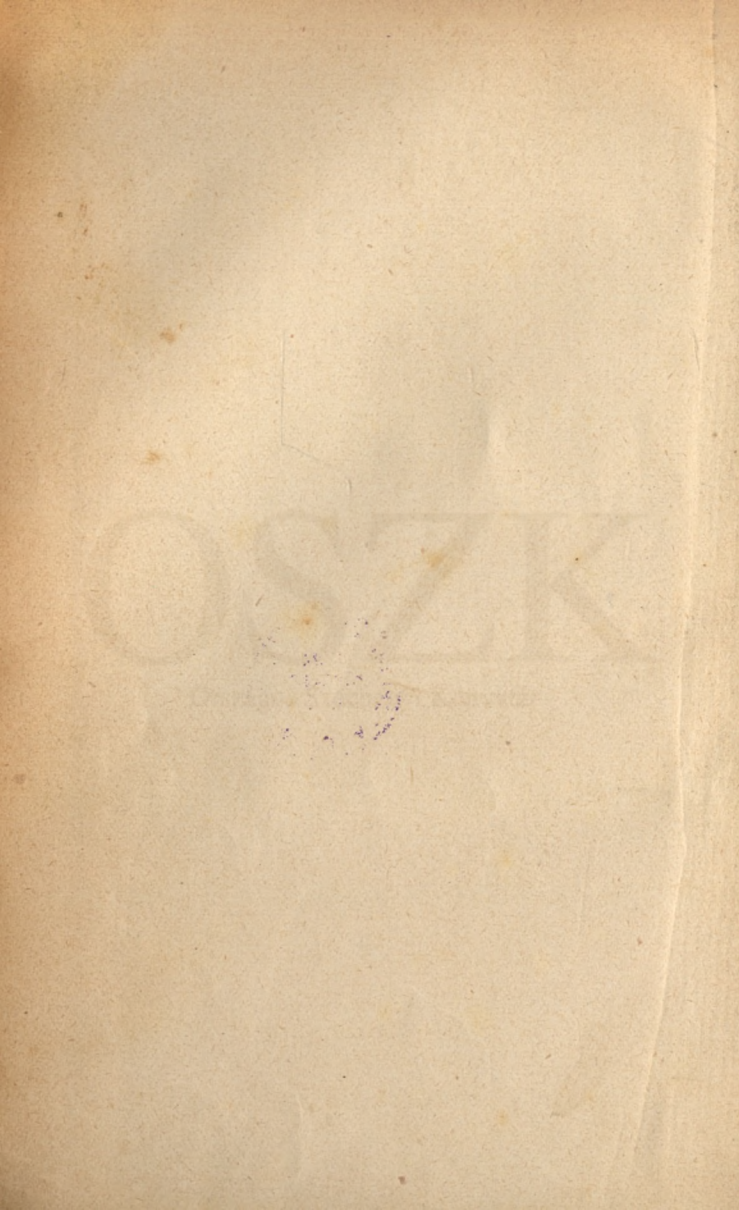
UNIVERSÁLIS
KÖNYVTÁR

Thurston Katherine Cecil
Chilcote képviselő

CHILCOTE KÉPVISELŐ

REGÉNY

IRTA

THURSTON KATHERINE CECIL

FORDITOTTA

GINEVERNÉ GYŐRY ILONA

HARMADIK KÖTET

BUDAPEST,
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
ANDRÁSSY-UT 16.

2R

301.976

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR
B Növedéknapló
1957 év 1970 SZ

R
1965

HUSZONHARMADIK FEJEZET.

Lillian várakozásának nem felelt meg az eredmény. Loder nem szólott csak hirtelen mozdulattal kirántotta kezét az asszony kezéből.

— Nincs meglepetve? — kérdezte Lillian némi szemrehányással.

Loder összerezte, mert ez a hang a való perc szükséges önuralmát hozta emlékébe.

— Meglepetve? Miért volnék? Egygyel több vagy kevesebb vendég egy nagy estélyen igazán nem számít. Meg azután arra csak el lehet az ember készülni, hogy a saját hazájabeli ember itthon előbb-utóbb az útjába akad. Miért lennék meglepetve?

Az asszony kényelmesen nyújtózkodva dőlt hátra.

— Azért, édes barátom, mert ez több a meglepetésnél — ez rejtelem. Egyike azon lebüvölő rejtelmeknek, amilyenek egy életben egyszer történnek.

Loder nem mozdult.

— Magyarázza ki magát, — mondotta igen nyugodtan.

Lillian mosolygott.

— Azt akarom. Mikor Blanche estélyén a sátoromban voltam, egy ember jött oda, hogy jósoljak neki. Éppen úgy jött, akár a többi és letette a két kezét az asztalra. Ideges, erős, keskeny keze volt; mint — nos, majdnem olyan, mint a magáé; és az egyik ujján két gyűrűt viselt; — egy nehéz pecsétgyűrűt, meg egy sima aranypántot.

Loder észrevétlenül tovább csusztatta a bal kezét, míg a vánkos elfödte azt egészen. Lillian szavai nem okoztak neki meglepetést, még felelmet is alig. Úgy érezte, hogy az egész idő alatt öntudatlanul szinte várta ezeket a szavakat.

— Arra kértem, hogy vegye le a gyűrűket és — és erre egy percig habozott; — éreztem, hogy habozik, azután mintha hirtelen eltökélte volna magát, lehúzta. Igen, lehúzta, Jack; — és találja ki, mit láttam ekkor. Találja ki!

Most történt először, hogy Loder akaratlanul visszahúzódott a pamlag sarkába.

— Sohasem szoktam találgatni, — mondta elutasítólag.

— Akkor hát megmondom. Az a kéz az én angolom keze volt. A gyűrűk a Ko-Ko fogainak nyomát takarták el. Ugyanaz a sebhely volt, amelyet én annyiszor bekötöttem és amelyet

gyógyultan láttam, mielőtt Santasalaret elhagytam volna.

— Nos és maga mit tett erre?

Loder sajtóságon nehéznek és kellemetlennek találta, hogy beszélnie kellett.

— Ez az éppen. Ez az amiben ostobául jártam el. Szólnom kellett volna hozzá, de nem tettem. Tudja, hogy az ember hogyan tétovázik néha. Azután már késő volt.

— Miért? Később már nem látta? — kérdezte Loder szóra erőltetve magát.

— Nem. Sehol a termekben nem láttam. És azóta sem. Amint a sátrat elhagyta, én is kimentem onnan; azt mondtam, hogy éhes vagyok és beleúntam a dologba; de bár keresztül-kasul jártam minden szobát, nem találtam sehol. Egyszer — egyízben azt hittem, hogy rátaláltam, de — de csak maga volt; maga, mikor ott állt az ajtóban, úgy, hogy Kaine Leonard feje elfödte az állát és a száját. Nem furesa ez?

— De hogy kerülök én a dologba, — kérdezte Loder hirtelen. — Mire kellek ebben magának én?

— Hogy világot vessen a titokra. Hisz' láttam Blanche vendégeinek a névsorát; nincs benne név, amelyről ne tudnám, hová tegyem, kire adjam; — Blanche ajtaján ugyan be nem jut társaságon kívül álló ember. Kikérdeztem Blessington Bobbyt is, de az azt mondja, nem tudja, ki jött a sátorba utóljára. Pedig Bobbynak kellett volna rendet tartania, — tette hozzá

méltatlankodva; hanem azután csakhamar elmosolyodott újra. — Nos, most, hogy mindezt megmagyaráztam, hát mondja, Jack, mit tanácsol?

— Tanácsolni? — kérdezte amaz elképedve.

— Persze. A maga véleményére többet adnék, mint bárki máséra. Maga olyan aranyosan gúnyos és éleseszü, hogy okvetetlenül rögtön a nyitjára talál a dolognak.

Ha Lillian akart valamit, rendkívül csábító tudott lenni. Hirtelen abbahagyta a félig duzzogó hangot és nem játszotta a makrancos gyermekét többé. A legtökéletesebb kellemmel húzódott oda egészen közel Loderhez, azután lesiklott mellette térdre.

Ez olyan helyzet, amit a legkevesebb nőnek hátorságos dolog csak megkockáztatnia; az ifjúság minden járuléka kell hozzá; a hajlékonyság és valami játszi könnyűség. De Lillian sohasem tett semmi olyant, amire ily értelemben ne lett volna följogosítva; és amint fölemelt arcára, halvány aranyszín hajára rávilágított a tűz tompított fénye, olyan képet nyújtott az az alak, amin nehéz lett volna kifogást találni.

De az, akinek mindezt méltányolnia kellett volna, merengve nézett a tűzbe. Lelkét csak az a gondolat foglalkoztatta, hogyan hagyhatná el ezt a házat, mielőtt a fölfedezés kiviláglik.

Lillian elkedvetlenedve látta a kényelmetlen érzés kifejezését a férfi arcán. De azután

hirtelen eszébe jutott valami! Hiszen elég ilyen együttlét alkalmával tapasztalta, milyen fölvidítólág hatott Chilcoterá mindig a jókor megkínált szivar.

— Jack, mielőtt szólna, azt akarom, hogy gyujtson rá, — mondotta lágyan; és előrehalajolva, odatámaszkodott a férfi térdéhez.

Szavaira Loder is fölneézett a tűzről. Figyelmeére most valami közvetlenebb fontosságú dolog tartott számot annál, amin elmélkedett.

— Köszönöm, — mondotta, de . . . de nem akarok rágyujtani.

— Nem arról van szó, hogy maga mit akar, hanem, hogy én mit mondok, — mosolygott Lillian. Tudta, hogy a szivarozó Chilcote sokkal kezelhetőbb egyén, mint a tétlenül ülő Chilcote.

De Loder így szólott közbe:

— Mielőtt azt parancsolta volna, hogy szivarozzam, azt kívánta, hogy tanácsot adjak. Az első parancsáé az elsőség joga, — mondotta habozás nélkül nyulva a kevésbbé veszedelmes tárgyhoz.

— De maga mindig sokkal kedvesebb, mikor szivarozik, — mondotta hizelegve. — Gyujtson rá egy cigarettára és adjon egyet nekem is.

Loder ajka keményen zárult össze.

— Nem. Maradjunk csak annál a tanácsnál. Engem érdekel az.

— Jó, majd később!

— Nem, most. Azt akarja, hogy megtud-

jam, hogy jutott az az ember a nővére estélyere és miért tünt el ismét?

Vannak percek, amikor valakit valami végzetes makacskodás lep meg. Lillian egész válasza az volt, hogy végighúzta kezét Loder mellényén, azt keresve, hol a szivartárcája; — azután kihúzta.

Lóder úgy tett, mintha nem látná.

— Azt hiszi, megismerte magát az az ember ott a sátorban, — kérdezte kétségbeesett erőfeszítéssel.

Lillian a szivartárcát tartotta oda elébe:

— Itt van a cigarettája. Hiszen jól tudja, hogy mindig jobb kedvünk van, ha cigarettázunk.

Loder agyában csakúgy kergették a gondolatok egymást. Arra is gondolt, hogy föláll és így nyer előnyt; azután meg, hogy ugyan félkézzel el lehet-e végezni azt, hogy az ember kivegyen és meggyujtson két cigarettát. De ekkor egyszerre olyan valami történt, ami minden elmélkedést félrelökött az útból.

Lillian látta, hogy a férfi arcán megint ott van valami kedvetlen kifejezés s ezért, hosszas tapasztalaton okulva megint taktikát változtatott. Letéve a szivartárcát a pamlagra, egyik kezét Loder vállára tette, a másikat balkarjára. Ez a kényeztető érintés százszor meg százszor megnyugtatta Chilcote-ot.

— Édes Jack, — mondotta békítőleg, miatt keze lassan siklott a férfi balkarján lefelé.

Lodernek, mint a villámlobbanás, úgy vilant elébe ennek a helyzetnek a veszedelme. Cselekednie kellett valamit, bármit kockáztat is vele. Hirtelen mozdulattal szökött föl helyéről.

Hiba volt pedig. Oly hirtelen szökött talpra, hogy Lillian megijedve húzódott vissza, akaratlanul is megkapva a férfi balkezét, hogy egyensúlyt ne veszítsen.

Megragadta a kezét és nem is bocsátotta el. Loder nem is tett kísérletet. Valami elszántság azt sejtette vele, hogy a sorssal szemben elveszített egy játékot.

Hogy meddig állott ott Lillian mozdulatlanul, a férfi kezét fogva, egyik sem tudta. A női ösztön működése oly titokzatos, oly finom, hogy hiába való dolog annak menetére az idő köznapi mértékét alkalmazni. Oly szilárdan tartotta azt a kezét, mintha valami varázserő lett volna abban; végre azután megszólalt lassan:

— Gyűrűje van, Jack?

S ebből a néhány szóból a hitetlenségnek és a föltevéseknek egész világa volt kihallható.

Loder elnevette magát.

Erre a hangra Lillian elbocsátotta a férfi kezét és fölemelkedett térdéről. Hogy mit sügött neki a gyanu, az ösztön, azt nem tudta volna világosan megmondani, de a cselekvése, az habozás nélkül való volt teljesen. Odafordult a kandallóhoz, megnyomta a villamosgombot és az egész szobát fénynyel árasztotta el.

Nincs erő, ami az embert jobban kihozhatná a sodrából, mint a váratlan, nagy fény. Loder hátrább lépett, mialatt balkeze elfödetlenül csüggött le a baloldalán; Lillian pedig előlépve, megfogta azt, mielőtt ez meggátolhatta volna. Hirtelen fölemelve azt, vizsgálódva nézett a két gyűrűre.

Minden nőben megvan az, hogy a következtetésre mintegy valami vakmerő ugrással jutnak el. És ritkán ugranak a célon innen. Ha egy férfi látott volna annyit és nem többet, amennyit Lillian látott; ha tudni is csak annyit tudott volna, bizonyára nem mer valami határozott véleményt megkockáztatni. De a nő másként jár el. Mialatt Lillian ott állott a gyűrűket nézve, gondolatai és következtetései úgy suhantak az elméjén keresztül, mint a nyilak; valamennyi egy célpontra tűzve. Emlékezett arra a napra, amikor Chilcote meg ő a tökéletes hasonlóságokról beszéltek; ő maga tagadta a lehetőséget; Chilcote pedig védelmezte; — azután hirtelen milyen érdeklődést árult el a „Más ember helyén“ című regény iránt; — milyen gyűlölettel kelt ki az élet gyötrő kötelességei ellen. Emlékezett, milyen világosan megvolt ő arról győződve, kinek a szeme tekint reá onnan az ajtóból az estélyen; és végre, hogy milyen értetetlen hevességgel kerülte Chilcote tegnap, mikor a parkban kocsiztak, a hasonlatosság kérdését és milyen kurtán, mereven tagadta le előbbi állításait arra nézve. Mindezt átgondolta

egyenkint; azután fölemelte a fejét és rátekin-
tett Loderre.

Ez el volt készülve erre a nézésre és állta is szilárdan. Az alatt a hosszú perc alatt, míg Lillian vizsgálta a férfi arcát, az övé váltott szint, nem Loderé. De azért ő volt az első, aki meg tudott szólalni.

— Ön az, akinek a kezét láttam a sátorban,
— szólott ekkor.

Ezt a kijelentést is a maga szokott lágy hangján tette, de mintha valami izgalom remegése mégis ott rejlett volna abban a hangban. Az uszkárok, az angora macskák, még a kristálygolyók is mind háttérbe szorultak ennek a való kézzelfogható, mesés érdekességü titoknak láttára.

— Ön nem Chilcote Jack, — mondotta nagyon lassan ejtve a szót. — Az ő ruháit viseli, az ő hangján beszél, de ön nem Chilcote Jack.

Majd egy kicsit elszorult a hangja valami izgalomtól.

— Nem szükség, hogy így álljon és nézzen. Nagyon jól tudom, mit mondok, bár érteni nem értem és bizonyítékom sincs rá.

Itt elhallgatott, mert a férfi szilárd, zavartalan tekintete kihozta a sodrából s ebben a szünetben valami sajátságos, váratlan dolog történt.

Loder hirtelen elkacagta magát; — jókedvű, bátor, önbizalommal telt kacagással. Mintha mindaz a háló, amit a lemúlt félóra szőtt

körülötte, és az a küszöbön álló kitörést váró, szenvedhetetlen érzés, ez mind szétoszlott egyszerűen. Most már tisztán látta az utat és Lillian volt az, aki elámulva nézett.

Loder még mindig ránézett és mosolygott hozzá, — olyan önmagában bízó, bátor elszánt-sággal, ahogy Chilcote sohasem mosolygott életében. Azután teljes nyugalommal húzta vissza a kezét.

— Az asszonyok legnagyobb varázsa az élénk képzelet, — mondotta nyugodtan. — Anélkül nem volna az életnek színe; úgy lépnénk be az életbe és úgy lépnénk ki belőle ugyanazzal az érdektelen szürke valósággal.

Mikor itt újra elmosolyodott, Lillian lángszínűre gyúlt arccal húzódott vissza.

— Miért mondja ezt? — kérdezte.

Loder fölemelte a fejét. Minden perccel biztosabbnak érezte a helyzetet.

— Mert ez az álláspontom. Mint férfi, bámulom a maga képzelődését, de mint férfi, nem vagyok képes az okoskodását követni.

Mind a hang, mind a szó sértette az asszonyt.

— Tisztán látja ön a helyzetet? Tudja, hogy bármilyen terve van, én azt semmivé tehetem mind?

Loder most is szembe nézett vele.

— Nem tudok semmi ilyenről.

— Bevallja tehát, hogy ön nem Chilcote Jack?

— Sem be nem vallom, sem nem tagadom. Az én azonosságom világos. Húsz tanúm lesz rá, ha kell, aki megesküdjék rá bármely percben. Az a tény, hogy eddig nem hordtam gyűrűt, most meg hordok, nem igen fogja őket érdekelni.

— De bevallja — előttem, — hogy ön nem Jack.

— Nem vallok be és nem tagadok semmit. Csak ismételten szerencsét kívánok.

— Mihez?

— Ugyanazon kincshez. A képzelőerejéhez. Lillian toppantott a lábával. De azután hirtelen legyőzte az indulatot.

— Bizonyítsa be, hogy tévedek, — mondotta, újraébredő izgalommal. — Vegye le a gyűrűit és mutassa meg a kezét.

Loder nyugodt mozdulattal tette a kezét hátra.

— Gyermekes kíváncsiságot nem szoktam kielégíteni, — mondotta mosolyogva.

Lillian szemén újra végigeikázott a harag.

— Egészen bizonyos ön abban, hogy bölcös dolgot tesz, ha így beszél?

Amaz csak nevetett.

— Fenyegetés ez?

— Meglehet.

— Akkor üres fenyegetés.

— Miért?

Mielőtt felelt volna, előbb várt egy kicsit, letekintve az asszonyra.

— Azt következtetem, hogy a maga terve az, hogy majd terjeszteni fogja ezt a képtelenséget; azt kívánva az emberektől, higgyék el, hogy Chilcote, akit maguk előtt látnak, nem Chilcote, hanem valaki más. Nos, ezt nehezebb feladatnak fogja találni, mint képzele. Kétkedő világban élünk és az emberek végtelenül ragaszkodnak a saját érzékeik tanuságához. Valamennyien ujságírók vagyunk manapság — mind tényeket kívánunk. Először is bizonyosságot kívánnak majd magától. És miben áll a bizonyossága? Abban, hogy Chilcote John, aki eddig nem szerette az ékszereket, most az utóbbi időben gyűrűt visel. Azonkívül az ön saját állítása az, — amelyre azonban tanut nem tud állítani, — az, hogy ha Chilcote nem visel gyűrűt, akkor az ujján egy olyan forradás van, ami más ember kezéhez tartozik. Nem; — ha jól megvizsgáljuk a dolgot, nem merném állítani, hogy a maga története megállhat.

Itt megállt, mert a saját logikája szinte fölmelegítette. A jövő lehet, hogy Chilcote-é, de a jelen az övé, gondolta. És ezt a jelent, minden megmérhetetlen távlatu kilátásával most megmentette a katasztrófájától.

— Nem, — mondotta ismét. — Majd, ha lesz bizonyossága, akkor talán még beszélünk erről, de addig . . .

— Addig? — kérdezte Lillian föltekintve, de itt elhallgatott.

Az ajtó nyílt ki ugyanis és az inas, aki

Lodert beboocsátotta, tiszteletteljesen lépett be a szobába.

— Tálalva van, — jelentette halk, illedelmes hangon.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET.

És Loder ott ebédelt Astrupp Lilliannél. Olyan korban élünk, amikor a társadalmi élet sokat vár — sőt sokat követel. Ott maradt ebédre; nem kihívó vakmerőségből, nem is gyávaságból, hanem mivel ez volt a helyesnek látszó; — az egyedüli dolog, amit tehetett. Loder előtt gyűlöletes volt minden, amit „jelenet“-nek lehetett volna nevezni, Lillian előtt egyszerűen ismeretlen. Az ő világában az emberek szerettek vagy gyűlöltek, bosszúállók, vagy bohók voltak, sőt még talán különösek és vétkesek is; — de jeleneteket csak igen ritkán rögtönöztek. Loder ezt hallgatagon látta és hallgatagon vette tudomásul.

Valószínűleg rendkívül keveset ettek az ebéd alatt és igen sokat beszélgettek olyan tárgyról, ami egyiküket sem érdekelte, de a fődolog rendben volt. Az ebéd végbement. A megszokásnak eleget tettek; a figyelő, néma cselédeknek, akik kiszolgálták őket, nem volt anyaguk a szóbeszédre. Az, hogy Loder ebéd után rögtön távozott, vagy az, hogy az utcára érve, ott, az ajtó előtt a megkönnyebbülés hosszú lé-

lekzetével állott meg, az csak egyéni fontosságu dolog volt mindössze és így nem számított.

Chilcote házába érve azonnal a dolgozószobába sietett és Greeninget mindjárt elbocsátotta. De alig ült le a karosszékbe, hogy szivarra gyújtson, amikor Renwick lépett be, szokatlan fontoskodást és gyorsaságot árulva el, mialatt a behozott levéllel odasietett.

— Fraide úr embere hozta, sir, — magyarázta. — Mindenáron nekem magamnak akarta átadni, hogy bizonyosan átadjam. Feleletre vár.

Loder fölkelte és átvette a levelet, mialatt az izgalom és érdeklődés szinte megborzongatták. A számüzetésének ideje alatt lázas érdeklődéssel kísérte a politikai fejleményeket; — gyötrelmet állva ki amiatt, hogy részt akart volna azokban venni és folyton meg-megbénította, hogy Chilcote milyen magatartást tanúsít.

Tudta, hogy a parlament föloszlása óta Oroszország nem tanusított támadó jellegű föllépést Meshed megszállásában, de tudta viszont azt is, hogy Fraide és követői kételkedve nézték a nagyhatalomnak ártalmatlan viselkedését; — éppen ezért pártvezére levelének láttára ezerféle sejtelem ébredt a lelkében.

Odafordulva a legközelebbi lámpához, föltépte a levél borítékát és feszült figyelemmel kezdte olvasni a levelet. Fraide saját kezeírása volt az; — az a világos, kissé régidivatu írás. Nyájas szemrehányással kezdődött azért, hogy

Chilcote a multkori beszéd napja óta úgy került; azután rögtön, jellemző világossággal a tárgyra tért át.

Loder nagyon lassan és nagyon figyelmesen olvasta el a levelet, azután azzal a végtelen nyugodt magatartással, ami nála mindig a fölindulást fődözte, odament az íróasztalhoz, írt egy rövid választ és átadta Renwicknek. De mikor az inas már az ajtó felé fordult, hirtelen visszahívta.

— Renwick, — mondta élénken, — ha odaadta ezt a levelet Fraide úr szolgájának, kérdezze meg Chilcotené asszonytól, szentelhet-e nekem öt pernyi időt?

Mikor Renwick becsukta az ajtót, Loder hirtelen támadt cselekvési vágygyal kezdett fel s alá járni. Egy pillanat alatt az élet egész jellege megváltozott. Tíz perccel ezelőtt még diadalmaskodott abban a tudatban, hogy egy hajszálon függött a helyzete és mégis megmentette azt; de most ez a helyzet a maga tisztán társadalmi komplikációjával olyan kevésbé látszott fontosnak.

Hosszu léptei a kandallóhoz vitték és éppen háttal volt fordulva az ajtónak, amikor ennek a gombja megfordult. Loder odanézett, Éva izenetére várva; s ekkor az örömteljes meglepetés kifejezése lobbant föl az arcán. Éva maga volt az, aki ott állott az ajtóban.

Loder minden habozás nélkül szólalt meg: — Éva, nagy ujságot mondok. Oroszország

végre kimutatta a foga fehérét. Egy kozák csapat tegnap megtámadott két karavánt, egy angol kereskedő embereit. A dolog ott történt Meshedtől néhány mértföldnyire. A kalmárok ellenálltak, de az oroszok kiméretlenül használták az előnyüket. Két angolt megsebesítettek, akik közül az egyik azóta meg is halt. Fraide éppen most kapta a hírt, s ennek fontossága megmérhetetlen; rögtön megadja a szükséges lökést arra, hogy a parlament összeülése halaszthatatlan legyen.

Loder nagy komolysággal és szokatlanul gyorsan beszélt, s amikor elvégezte, előbbre lépett . . .

— De ez még nem minden, — folytatta. — Fraide azt akarja, hogy a nagy mozgalmat egy nagy beszéd indítsa meg . . . és engem kért föl annak a megtartására.

Éva hallgatva nézett rá s a férfi kiolvasta abból a néma tekintetből a saját gondolatainak visszhangját.

— És ön? — kérdezte most Éva fojtott hangon. — Milyen választ adott?

Loder némán nézte egy percig, sajátságos gyönyört találva kipirult arcának és érdeklődéstől ragyogó szemének látásában; de aztán az eő tudatának, az érvényesülésre való alkalom visszanyertének hatása minden mást elsöpört a lelkéből.

— Elfogadtam, — mondta hirtelen. — Tehetne-e másképp bárki is, aki csupán ember?

Lodernek ilyen volt a hangulata a nagy kudarcnak és nagy sikernek ezen az estéjén és a másnap változatlanul ugyanilyen hangulatban találta. Egyike volt azoknak a ritka egyéneknek, akik sohasem bánják meg másnap reggel, amit előtte való este ígérnek. Lassan mozdult meg, de akkor aztán, ha cselekedni kezdett, tett-vágya el tudott söpörni minden akadályt. Új szerepe első napjaiban óvatosan haladt, félig gyönyörködve a játékban, félig bizalmatlanul nevezte azt; de aztán a valóság és az események kézzelfogható ereje magával ragadta, mert most, először mérve magát össze magához illő emberekkel, megismerte végre saját súlyát is. Ez akkor történt, amikor szót emelt a husvéti szünetre való elnapolás ellen. Az erő tudatával együtt ébredt föl az is, ami aztán uralkodó vonásává vált egész tervének; az a vágy, hogy hatalmát kifejezésre is juttassa; az a vágy, amely vagy a boldogulása, vagy a romlása lesz minden erős embernek, aki az erejének egyszer már tudatára ébredt. Most már a felsőbbség volt az a pont, ahova nagyratörése érkezett. Az az ösztön már elejétől fogva munkálkodott benne, hogy Chilcote lába nyomait a saját lépései révén eltörölje egészen s most ez az ösztön már tudatos vágygyá lett nála. Benne volt ebben a világ teremtésének egész teóriája; az életrevalónak fönmaradása; és az a mélységes meggyőződés, hogy kettejük közül ő a derekabbik.

Ezzel a meggyőződéssel kezdte meg különös

szerepének ezt a mostani fontos részét. A küszöbön álló politikai válság s a maga szerepe abban teljesen elfoglaltatik. A Fraide levelére következő hetekben teljes lélekkel a munkának adta magát. Írt, olvasott, tervezett lankadatlan fáradsággal; sokszor enni is elfelejtett és aludni is csak akkor ment, ha már a teljes kimerültség keletkezett. A szó szoros értelmében csak annak az órának élt, amely vagy a bukást, vagy a diadalt volt neki meghozandó.

Napokig alig hagyta el a Grosvenor-teret, kivéve, ha a pártjával kellett értekeznie. Minden érdeke, minden szórakozása a munkájában rejtett. Ereje olyan volt, mint valami szilárd kőfal, elméje pedig olyan éles, mint a köszörült acél. A pillanat az övé volt és akaratának pusztá erejénél fogva félretett minden mást. Megfeledkezett Chilcoteról és Lillianról, nem mert véletlenül kimentek az eszéből, hanem mert ki akarta zárni őket onnan.

Évát is ritkán látta. Amikor egy férfi a képességeinek legjavát viszi a küzdelembe, a munkára, ami szemében a legjobb ügynek látszik, akkor az asszony számára nem igen van ott hely és szükség sincs rá. Az asszony szerepe előbb van — és utóbb. Az asszony lelkesít, kárpótol, vagy kiegészít; de a tett végrehajtása, az alkotás a férfié egyedül. Ennek a ki nem mondott szabálynak minden igazi nő a tudatában van és enged is neki.

Éva figyelte a munka menetét és szíve mé-

lyén úgy érezte, hogy ez a puszta figyelés többet jelentett számára, a való életből, mint bármi más cselekvés, amit valaha ismert. Csak néző volt, igaz, de olyan néző, aki mintha az aréna lépcsőin állt volna, olyan néző, akinek csak egyetlen lépést kell tennie, hogy lába alatt érezze a porondot és arcán a küzdelem forró lehelletét.

Voltak órák, amikor Loder úgyszólván még a létezéséről is megfeledkezett Évának, de ez sohasem bántotta az asszonyt. Tudta, hogy mielőtt a délután elmúlnék egészen, mindenesetre be fog jönni az ő nappalijába; elgondokozó arccal, a két keze könyvekkel vagy írásokkal tele; aztán levetve magát az egyik kényelmes és mégis munkára való székbe, röviden teát kér. Ez a perc volt Éva számára a diadal és jutalom perce, mert maga az, hogy férje ilyen önkéntelenül jött be, megkétszerezte ennek az értékét. Ilyenkor ott ült néha egy félóráig is, elmerült tekintettel, vagy ellenkezőleg éles, átható pillantással nézve a tűzbe, mialatt a gondolatai rendbe verődtek. Néha teljesen néma maradt az egész félóra alatt, máskor magában mondott néhány szót, mialatt a jegyzeteit futotta át, de néha ritkán, beszélt is; eszméit és elméleteit az olyan ember kedvtelésével adva elő, aki tudja, hogy elcmében van; míg Éva csendesen itta a teáját vagy pedig nyugodtan öltögetett a himzésén.

Tökéletes hallgatónak bizonyult ilyenkor. Itt-ott bátorította valami elmés megjegyzéssel, de sohasem szakította félbe. Tudta, mikor hall-

gasson és mikor beszéljen; mikor szorítsa hátterbe a saját egyéniségét és mikor érvényesítse azt. Loder öntudatlanul is hozzá menekült, nyugalmat keresve a feszült készülődés e napjaiban; csaknem úgy viselkedett vele szemben, mintha Éva a testvéröcsese lett volna; férfi, mint ő; bizott a titoktartásában; s mintegy jogát tartotta arra, hogy rokonszenvért, megértésért, barátságért hozzá forduljon. Néha, amint ott ültek a gazdag, meleg színezetű, otthonias szobában, Éva abbahagyta a munkáját s engedte, hogy a gondolatai elkalandozzanak egy olyan időpontig, amikor majd — a nagy próba idejének beteltével, — férje szükségképpen mást is kell, hogy keressen a puszta megpihenésen kívül. De itt aztán gondolatai hirtelen megszakadtak és arcát elöntötte a vér lángoló színe.

Loder ezalatt dolgozott kitartóan. Minden nappal, amely Fraide tervének keresztülvitelét közelebb hozta, tevékenysége csak nőtt, valamint nőtt a helyzet izgató feszültsége is. Mert hiszen úgy, amint megvoltak a lelkesültség órái is, nem hiányzottak a tudatraébredés sötét órái sem.

Mert hiszen derék dolog az, ha valaki pusztán az akarat erejénél fogva el bír üzni a lelkéből egy kísértetet, csakhogy voltaképp magát azt a gondolatot kellene a lelkéből kiirtani, amely azt a rémképet odavarázsolta. Lillian a maga bebizonyíthatlan állításával és múló érdeklődésével nem szerzett neki igazi nyugtalanságot; de

Chilcote és Chilcotenak esetleges hívása ez már komolyabb kérdés volt s akadtak percek, amikor súlyos sötétséggel borult a lelkére.

— Mi lenne akkor, — kérdezte magától, — ha a teljesülés percében?... — De itt mindannyiszor megszakította gondolkozásának fonálát és megkettőztetett buzgalommal tért vissza az előkészület munkájához.

Fölvirradt az utolsó reggel is és ekkor történt, hogy először lélezett igazán szabadon.

Korán kelt annak a napnak a reggelén, amely az ő nagy mérkőzésének volt a napja; és lassan öltözködött fel. Csodaszép reggel volt; mintha a tavasz fogalma lett volna megtestesülve a levegőben, a halvány kék égben, a langyos napfény fénykévéiben, amelyek táncolva rezegtek a tükörtől az öltöző-asztalig, onnan meg a képekig, ott a Chilcote tágas, nagy szobájában... A napnak táncoló mozgása hirtelen a régi idők egyik emlékét ébresztette föl Loder lelkében; amikor még gyermekkorában egyszer azt hagyták meg neki, hogy figyelje meg a napnak ezt a sajátságos, játékos mozgását. Ez a rég elfeledtnek gondolt emlék most valami ifju érzéssel töltötte el a lelkét. Még szilárdabb elhatározással egyenesedett ki, aztán kilépve a folyosóra, lement a lépcsőn s útközben még füttyült is egyikét ütemet, valami élénk dallamból.

Éva már ott várta a reggeli szobában. Belépésére föltekintett, elpirult és mosolygott. Arca nagyon fiatalos volt és viruló s valami ugyan-

olyan színü halványkék ruhát viselt, amilyent Loder az első idejöttekor látott rajta.

Éppen egy nyitott levélről tekintett föl, amint Loder belépett; az ablakon beömlő napfény egy kévéje éppen befoglalta egy fényes csíkban az egész alakot; megélnkítve kék szemének, kék ruhájának színét, meg azét az ibolyabokrétáét is, amely az övé mellé volt tűzve. Loder még mindig korábbi benyomásainak hatása alatt állva, úgy érezte, hogy Éva maga valami ifjúi eszménynek a megtestesülése, valami olyan, amit elvesztett, aztán keresve keresett és végre megtalált. Annak azon tudata, hogy tulajdonkép mit is érez Éva iránt, ekkor támadt a lelkében, ekkor, mialatt ott állt, reátekintve. Ez az örtudat körüllebegte, megérintette a szárnyával, aztán fölrebbnt és elszállt ismét. A hozzá hasonló emberek, az olyanok, akik éleslátásuak a pályájuk nagy dolgaiban s akik szilárdan kezükben is tudják aztán tartani, amit egyszer megragadtak, gyakran igen késedelmezők abban, ha a saját lelkükbe kell belelátni. Bámulattal tekintett Évára, elismerte még azt is, hogy felindulás ébred benne a láttára, de arra kísérletet sem tett, hogy a maga esetét tisztán lássa. Ezt éppen oly kevéssé tudta volna szavakba önteni, mint ahogy nem tudta volna megmondani, milyen nap is volt az, amikor először történt az, hogy reggelizni lejöve, pontban nyolc órakor Évát már ott találta reá várakozva. Az az idő még nem jött el, amikor mind az ilyen kis rész-

letek teljes világosságban emelkednek ki s úgy állanak ott a maguk helyén, élesen kidomborodva. Most, e percben, ifjúsága tért hozzá vissza; tudta, hogy itt, ebben az ezer kellemes dolgot rejtő világban most még társra is akadt a mai reggel idejére; és érezte mindenekfölött a saját képességeit; érezte nyugodt, erős meggyőződéssel. Mindez keresztül csillant a lelkén, abban a pillanatban, amint a szobába lépve odament a reggeli asztalhoz. Akkor aztán, mialatt szeme tetszéssel nyugodott az ezüst- és porcelántárgyak szemgyönyörködtető látványán, mialatt érzéke teljesen tudatában volt az Éva ibclyacsokrából eredő friss, fűszagu illatnak, akkor történt az, hogy a rettegett, a késlekedő csapás lesujtott, a késlekedésben szinte felgyülemlett erővel.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET.

A csapás egy levél alakjában sujtott be, amely ott várt reá, a tányérjára téve. Olesó, silány papirosra volt írva, elferdített írással s az egész levél nem volt több féllapnál. Loder lassan olvasta el, elméjében szinte szótagolva azt; amikor aztán letette és föltekintett, látta, hogy Éva szeme rajta függ az ő arcán aggodalmas feszültséggel. Mintha megint ott látott volna visszatükröződni valamit a maga érzéseiből azon az arcon. A rázkódtatás megacélozta. Fölvette a levelet és lassan darabokra tépte.

— El kell mennem hazulról, — mondta nagyon lassan. — Most, rögtön.

A hangja hideg volt és kemény, míg ezt mondta.

Éva meglepetve nézett a szemébe, szinte kutatóan.

— Most, rögtön, — reggeli nélkül?

— Oh, nem vagyok éhes; — felelt Loder s felállva, odament a kandallóhoz, ahol a levelet beledobta a tűzbe. — Ezt most nem annyira óvatosságból tette, mint tisztán kényszerből, mert érezte, hogy tennie kell valamit, mozdulnia kell, ha csak éppen a szobán megy is keresztül.

Éva tekintete követte.

— Rossz hírt kapott? — kérdezte aggódva.

Pedig nem volt szokása a választ sürgetni, de most a pillanat sajátságos volta indította erre.

— Nem, — felelt amaz röviden. — Üzleti dolog. Ezt tegnap írták, már tegnap este meg kellett volna kapnom.

Éva tágranyilt szemmel nézett rá.

— De senki sem végez üzleti dolgot már reggel nyolckor, — kezdte, de hirtelen elhallgatott.

Loder anélkül, hogy engedelmet kérne, vagy bűcsút mondana egy szóval is, kilépett az ajtón s lement az előcsarnokba.

Sietve vett föl egy kalapot onnan s az utcára lépve, gyors léptekkel haladt a gyalogjárón a Gresvenor-tér sarkáig; amikor pedig a tér már

mögötte maradt, akkor egyenesen futásnak eredt. Futott, a híre-neve veszélyeztetésével; a méltósága kockáztatásával; futott, amíg berkocsit tudott szólítani. Odahívta, fölugrott a kocsi s csak amikor a kocsi már megindította a lovat, akkor gondolta végig először annak a jelentőségét, ami történt.

A dolgokkal való szembenézés is lassan támadt a természetében, csakúgy, mint a cselekvés vágya, de amikor aztán megjött, csodás volt annak az átható ereje. Nem átkozódott, amint az ülésen hátradölvén gépiesen figyelte a dolgokra siető emberek áradatát, meg a megkésett zöldséges kocsikat, amelyek szinte eltörlesztették az utat a Strand meg a Covent Garden között. Nem, az átkozódás nem mondott volna semmit; amit érzett, az mélyebb volt minden szónál. De szája keményen össze volt zárva és szeme jéghidegen tekintett a világba.

A törvényszéki palota előtt elküldte a kocsit, és gyalog haladt a Clifford's Inn felé. Amint a jól ismert kapubejárathoz ért, a hideg borzongatta. A tiszta, derült reggeli fényben még inkább a holt remények, holt törekvések, holt vállalkozások tanyájának látszott a hely, mint valaha. Mintha a haladó élet teljesen megfeledkezett volna erről a helyről. Magában a levegőben is volt valami a teljesületlen vágyakból.

Sietős léptekkel ment át az udvaron, de ajka mintha még jobban összeszorult volna, amint a maga házának kapuboltja alá ért.

Amint a lépcsőn fölfelé haladt, akkor tünt elébe az élet első jele ezen a kihalt helyen. A másodemeleti lakásból egy macska jött eléje, amint meglátta és odadörzsölődve a lábához, ragaszkodó kitartással ment föl utána.

A saját ajtaja előtt Loder megállt egy percre. A küszöbön ott állt a szokott reggeli tejes kanna; Chilcote tehát vagy nem kelt még föl, vagy nem volt étvágya a reggelihez. Ennek a gondolatára elmosolyodott, de ez a mosolygás nemhogy meglágyította volna az arcát, inkább még keményebbre változtatta azt. Erre kivette zsebéből a másolat-kulcsot, amelyet mindig magánál hordott, csendesen a zárba tolta és kinyitotta az ajtót.

Kellemetlen, fülledt szag fogadta abban a kis átjáróban, amely a nappaliból a hálósobába vezetett; a whisky szaga, állott, hideg szivarfüsttel elvegyülve. Gyors mozdulattal lökte be a hálósoba ajtaját, de a küszöbön megállt s arcán a megvetés és undorodás kifejezése jelent meg.

Első pillanatban nem is látta tisztán a szoba részleteit, mert a félig összevont függönyöktől csak homályos világítása volt a szobának, de, amint szeme szokni kezdett a sötétséghez, lassan megértette mindennek a jelentőségét.

Az egész szobának valami zilált, csaknem korhelyes volt a képe; annak a szobának, amely, amíg ő lakta, szigorú, csaknem szerzetesileg rendben volt tartva. Az egyszerű öltöző-asztal tele volt szórva cigaretta-végekkel s egymást érték

a barna meg fekete foltok, ott, ahol az égve hagyott szivartönkök megpörkölték az asztalt. Egyik sarkán egy vizeskorsó, meg egy whiskysüveg voltak dülösen egymásnak támasztva, a másik végén meg egy feldöntött pohár hevert valami folyadék tócsájában. Az egész kép undorító volt, szinte émelyítő. Loder tekintete akaratlanul is az ágy felé fordult s ott maradt, mintegy odaláncolva.

A keskeny matracon, amelyről a takarók rendetlen csomóban estek le, ott feküdt Chilcote. Teljesen fel volt öltözve Loder viseltes, bolyhos öltönyébe; gallérja nyitva; felső ajka és álla borotvátlan; egyik keze bágyadtan fogózott a vánkosba, a másik lecsüggött az ágy széle mellett. Arca, amely oly sápadt volt, hogy szinte földfakóba játszott, akár álarc is lehetett volna, ha néha-néha végig nem fut rajta valami rángás, ugyanakkor, amikor valami ilyen összeborzadás az egész testét is meg-megrázta. Hogy az egész visszariasztó hatás teljes legyen, hajának egy csomója előre hullott és összecsapzottan tapadt a homlokához.

Loder némán állt ott, egy pillanatig elrémülve és lebűvölve attól, amit látott. Még ez iszonyatos ziláltság ellenére is meglepte az a nagy hasonlatosság, az, amely most már súlypontjává lett az ő egész életének. Meglepte, sőt úgy hatott rá, mintha ütés érte volna. Az az ember, aki ott hevert, az ő volt, ő maga, hozzákötve valami titkos, megmagyarázhatatlan kö-

télékkel. Amint ez a gondolat megkapta, hirtelen elfordult és odalépett az öltözőasztalhoz; ott aztán fölösleges erélyt fejtve ki, széthúzta a függönyöket és az ablakot is kitárta sarkig; ezután megint odafordult az ágyhoz. Uralkodó ösztöne az volt, hogy bármi történjék is, de felébressze Chilcote-ot s megszabaduljon ettől az iszonyu, titokzatos jelenléttől, amelynek olyan egyéni borzalma volt reá nézve. Odahajolva az ágyhoz, vállon fogta Chilcote-ot és megrázta. Ez nem volt kerülgetésre való perc és Loder érintése kemény volt, amint hozzá fogott az ébresztéshez.

Az első rázásra Chilcote meg sem mozdult; agya, amelyet a rendszeres vétek eltompított, csak lanyhán közvetítette az érzékekre ható benyomásokat a léleknek; de amikor a vállán erősebbé vált az ujjak szorítása, akkor idegrendszere hirtelen rázkódással tért vissza az öntudatra. Borzongás rázta meg egész testét; félig fölemelkedett az ágyban, aztán megint visszahanyatlott hirtelen.

— Oh, — hördült föl reszkető ajakkal. — Oh! . . .

A hang olyan volt, mintha valami kényszer erőszakolta volna ki belőle.

Ijesztő hangja egészen megrémítette Loder-t.

— Ébredjen föl, ember! Én vagyok, Loder!

A másik megint összerándult, aztán felülve, rámeredt a vendégére.

— Loder? — kérdezte kételkedve. — Loder?
 — Majd megváltozott arc kifejezéssel folytatta:
 — Jó Isten! Milyen megkönnyebbülés!

Olyan hevességgel mondta ezt, hogy Loder akaratlanul is hátrált pár lépéssel.

Chilcote elnevette magát, rekedt hangon, aztán fölemelte reszkető kezét a világosság ellen.

— Jó . . . Jól van, Loder. Nagyon jól van. Csakhogy . . . csakhogy borzasztó rossz álmom volt. De az Istenért, ember, csukja be azt az ablakot! — kiáltott összeborzongva, mialatt összezecsapzott haját régi ingerlékenységével dobta vissza a homlokáról.

Loder némán ment az ablakhoz, hogy becsukja. A Chilcote-on végbement szemmel látható változás jobban megrendítette, mint azt önmaga előtt is bevallotta. Hiszen szeszélyesnek, nyugtalanoknak, idegesnek, máskor is látta már, de ily teljesen ziláltnak még soha. A tehetetlenség és undorodás érzésével állt meg az ablaknál, rámeredve a háztetőre, anélkül, hogy azért látott volna valamit.

De Chilcote nyugtalanul követte a szemével s most, hogy Loder megállt, Chilcotenak az arca is megélnékült egy kicsit.

— Jó Isten, Loder, — mondta, — milyen megkönnyebbülés volt, amikor magát megláttam. Azt lámodtam, hogy a pokolban voltam; sokkal iszonyúbb pokolban, mint amilyenről prédikálnak!

Itt elnevette magát, hogy bátorodjék, de a hangja szánalmasan reszketett.

Loder, aki küzdeni jött ide, némán állt ott és határozatlanul.

— Iszonyu volt; rettenetes. Nem volt ott tűz meg kénkö, de volt valami rosszabb. Nagy, gúnyolódással telt terve volt az a büntetésnek, minden embere oda volt láncolva a saját vétkéhez; azt a dolgot, ami itt a romlását okozta, nemhogy megvonták volna tőle, hanem inkább rákényszerítették. Nem képzei, milyen iszonyu volt! — Itt idegesen rándult össze és fölemelte a hangját. — Képzeld el, amikor az embert jól lakatják valamivel a jóllakás végső határain túl. Amikor az kezdi üldözni az embert, tolokodva és terhére esve az embernek, ami után egész életünkben rohantunk.

Kimerülve hallgatott el és ez a pillanat Lodernek is meghozta az elhatározást. Szemet hunyt a Chilcote hangjából kiérző gyötrelmekre; nem akart tudomást venni megváltozott arcáról sem. Kemény elszántsággal szedte össze a gondolatait. Végre magára és a saját érdekeire is gondolnia kell. Most, ebben a pillanatban Chilcote még csak rom volt, akinek nincs is vágya az újra éledésre, de nem lehetett jót állni érte, vajjon, egy óra múlva nem nyeri-e vissza öntudatát eléggé arra, hogy ragaszkodjék ahhoz, ami tegnapi levelének megírására ösztönözte. Igen; magára is kell gondolnia. Az erősnek, az életrevalónak győzelme a gyöngye fölött, ez a

világ egyetlen, igaz elmélete. Chilcotenak volt egyszer tehetsége, nevelése, szerencséje, és Chilcot mindazt szántsándékkal eldobta magától. Megszilárdulva e gondolat hatása alatt, Loder lassan visszament az ágyhoz.

— Hallgasson ide! — mondta. — Ön írt nekem tegnap.

Hangja igen kemény volt. Hiszen harcolni jött ide!

Chilcote hirtelen föltekintett. Ajka görcsösen szorult össze és arcán új aggodalom kifejezése jelent meg.

— Loder! — kiáltott közbe. — Loder! Kérem, jöjjön ide!

Loder vonakodva engedett. Közelebb lépett és odahajolt az ágy fölé.

A másik megfogta a karját rángatózó, remegő ujjaival.

— Nézze, Loder . . . nekem . . . nekem olyan rettenetes éjszakám volt; tudja, az . . . az idegeim!

Loder hirtelen támadt utálattal húzódott el.

— Nem gondolja, hogy ezt elbagyhatnánk? — kérdezte.

De Chilcote tekintete tévetegen siklott Loder arcáról az öltöző-asztal felé; ott meg lázasan röpködött egyik dologról a másikra.

— Loder, nem látja, van ott a kandallón, vagy az öltöző-asztalon egy . . . 'egy üveg tabloid?

Idegesen könyökölt fel és szeme nyugtalanul révedezett volna.

— Olyan, olyan borzasztó éjszakám volt; az idegeim össze vannak zilálva; és azt gondoltam . . . azt gondoltam . . . — Itt elakadt.

Amint az öntudata jobban visszatért, az idegeiben végbement rombolás egyre észrevehetőbbé vált. Az ébredés első percében az az öröm, hogy valakit ott lát maga mellett, elnyomott minden mást; de most, hogy magához tért, nyomorult állapota szembetűnővé vált teljesen. Loder szinte megzavarodva kezdte újra, bár szigorú hangon:

— Chilcote!

De Chilcote megint csak megkapta a karját s a kabátujját kezdte huzgálni.

— Hol van az az orvosság, az a csillapító? Igazán . . . igazán kell valamit tennem, amikor az idegeim úgy gyötörnek.

Izgalmában már arról is megfeledkezett, hogy Loder régen be van avatva a titkába. Még ebben a helyzetben is megpróbált ragaszkodni ahhoz, hogy a titkát rejtegesse s a rég megszokott hazugság egészen könnyedén, természetesen telult az ajkára. Aztán egyszerre valami új remület ragadta meg; ujjai görcsösen szorultak össze, mialatt szeme társára meredt.

— Nem látja, Loder? Én nem látok jól; a nap nagyon vakít. Látja az üveget? — kiáltotta, miközben türelmetlenül emelkedett föl.

Loder azonban visszanyomta a vánkosára. Mindenáron nyugodt akart maradni, hogy ke-

resztül vigye azt, amiért idejött, bármilyen zűrzavar vegye is körül.

— Chilcote, — kezdte újra; — ön tegnap este értem küldött és én rögtön reggel idesiettem hogy elmondjam . . .

Chilcote azonban azzal az erővel, amit csak az izgalom kölcsönzött neki, félretaszította Loder kezét.

— Uristen, ha elveszett volna; ha valaki elvitte volna! — kiáltotta s már az elképzelt baj is egészen összerázta.

Felült s a homlokát kiverte a veríték, mi alatt egész megrongált szervezete remegett az ijesztő gondolattól.

Loder összeszorította az ajkát erre a látványra.

— Ott van a kandallón, — mondta aztán hidegen.

Chilcoteból kitört a megkönnyebbülés sóhaja s minden arcizma megernyedt. Egy pillanatra visszadőlt a vánkosra, lehunyt szemmel, aztán a gyötrő kívánság újra fölébredt. Fölnyitotta a szemét s mereven nézett társára.

— Adja ide! Hamar! Tüstént, Loder. Ott egy pohár meg víz és whisky. El kell olvasztani, tudja! — mondta s izgalmában már nyujtotta is érte a kezét.

De Loder csak állt mozdulatlanul. Hiszen harcolni jött ide. Hogy követelje, kérje, ha kell, hadd legyen az az egy óra, az az óra, amely

jutalma, igazolása lett volna minden munkájának. Makacs elszántsággal tett még egy kísérletet.

— Chilcote! Ön tegnap visszahítt . . .

De itt megint félbeszakította valami. Chilcote fölült hirtelen és régi ingerlékenységének hatása alatt feléje ütött a balkezével.

— A pokolba magával, mit beszél annyit? Nézzen rám! Ide azt az orvosságot! Ha mondom, hogy kell!

A lélekzete is elfogyott és köhögés tört ki rajta, ami csak úgy rázta az egész testét.

Loder odament az öltöző-asztalhoz, aztán újra vissza az ágyhoz. Lelkében hevesen tombolt a küzdelem.

Chilcotenak megint megnyílt az ajka.

— Loder, — mondta halkán, de végzetes izgalomban, — Loder, nekem minden áron kell az a szer. Minden áron! . . .

Újra föl akart emelkedni, de nem bírt.

Loder elfordult.

— Loder! Az Isten szerelméért!

A másik hevesen fordult oda hozzá:

— De az Istenért, ember, — kezdte.

Ekkor azonban a hangja egyszerre elváltzott. Az, ami csak homályosan lappangott az elméjében, most egyszerre alakot öltött.

— Jól van, — mondta. — Maradjon békében! . . .

Azzal odament az asztalhoz, amelyen az üres

pchár hevert; hirtelen teletöltötte s odavive azt a kandallóhoz, amelynek párkányán a kis üveg hevert, megállott, visszatekintve az ágy felé.

— Hányat? — kérdezte röviden.

Chilcote fölemelte a fejét. Arca kínosan meg volt nyúlva, de a lázas tűz a szemében csak fokozódott.

— Ötöt, — felelte mohón, — ötöt!

— Ötöt?

Loder akaratlanul is lejjebb eresztette a kezében tartott üveget. Tudta Chilcote előbbi vallomásaiból, mennyi morfint tartalmaz egy-egy tabloid, s így tudta azt is, hogy öt pirula, ha nem is életveszélyes talán, de mindenesetre kivételes nagy adag, még olyannak is, aki hozzá van már szokva a szerhez. Loder elhatározása függőben maradt egy darabig, de aztán csakhamar felülkerekedett az öntudatlan, alapvető önzés, amelyre jelleme építve volt. Kárhozzatni való, talán egyenesen vétkes dolog is, hogy valaki ilyen testi és lelki állapotban levő embernek az esztelen óhaját teljesítse. De amikor a világegyetem törvényei az egyéni érvényesülést kívánják és arra készítetnek mindenkit, hogy vágya legyen valamit magához ragadva azt meg is tartani. Gyorsabb átgondolással, mint amire életben valaha emlékezett, átlátta, milyen rést nyer azzal, ha enged Chilcote kérésének. Ránézett arra a mohó, megkínzott arcra és nyugtalan szemre; s ekkor, mintegy látomás gyanánt a saját képe tünt föl előtte; a lemúlt tíz esztendő szakadat-

lan munkája, aztán a lassan ébredező nagyra-
 törés s végre az az uralkodó felelősség, amelyet
 már-már el is nyert azóta. Amint ez a kép ki-
 egészedett a lelkében, hirtelen fölemelte a kezét
 és az öt tabloidot egymásután ejtette bele a
 pchárba . . .

HUSZONHATODIK FEJEZET.

Amikor a lépés már meg volt téve, akkor
 nem állt Loder természetében az, hogy sokáig
 töprengjen rajta utólag is. Arcán nyugalom
 ült, az elszántság nyugalma, amikor az ajtót be-
 zárva lement a csendes udvarra. A Chilcote képe,
 egész siralmas állapota és a sivár környezet nem
 olyan képek voltak, hogy nagyon könnyen lehe-
 tetű volna a lélek háttérébe szorítani vissza; erős
 akarat kellett volna ahhoz, de ha az egész pokol,
 tele ilyen látványokkal, támadt volna is ellene,
 ezen a reggelen az sem rémítette volna meg, mi-
 alatt észrevétlenül elhagyva a gyülőletesen jól
 ismert udvar gyepes négyszögét, fáit, kövezetét,
 végigment a Strandon az élet és a cselekvés elé
 haladva.

Amint ment, léptei egyre gyorsabbá és
 acélosabbá váltak. Most látta csak át először,
 mekkora erőfeszítéssel ment át a lemult napok-
 ban; az a természetellenes feszültség, amivel
 várta a bizonytalan, de mindig lehetséges vissza-
 hívást, csak még lázasabbá tette számára a
 munkát is, meg az egész életet is. És most aztán,

amint ment, ment előre, a visszahatás abban nyilatkozott meg, hogy a megkönnyebbülésnek, a nyugalomnak, biztonságnak olyan érzése szállta meg, amelyért a világon semmiféle ár nem látzott túlságos nagyinak. Az a pillanat, melyért élt öntudatlanul az egész idő alatt, mióta csak Chilcote azt az emlékezetes javaslatot tette neki, most már itt volt előtte, megszerezve és megőrizve a saját cselekvése révén.

A Clifford's Inn-től a Grosvenor-térig vivő gyaloglás elég hosszú volt arra, hogy bármily erős benyomást szerzett légyen is neki ez a találkozás, az eloszolják, úgy, hogy mire a jól ismert ház elé ért, már lelkileg eléggé szilárdnak érezte magát arra, hogy Évát fölkereshesse a reggeli szobában. Sejtette, hogy még ott fogja várni.

Így tehát szembekerült az imént azzal az akadálylyal, amely romlással fenyegette minden tervét; szembe került vele, de el is háritotta és most azzal az összpontosító erővel, amely uralkodó vonása volt, egyszersmind ki is tudta már vetni az elméjéből teljesen. Attól a perctől fogva hogy belépett Chilcote házába, többé árnya sem vorult lelkére semmiféle kétségnek. Érzései egész egyszerűségükben állottak előtte. A helyzet ez volt: teljes erejéből óhajtotta egy alkalom elérkeztét; egy tényező akadály gyanánt emelkedett elébe és ő, az erő jogánál fogva elhárította azt az akadályt. Ennek az érvelésnek a meggyőző ereje éppen a nagy egyszerűségében rejlett és ha szüksége lett volna valamire, ami mun-

kájához erőt adjon neki, akkor ott volt az a hatalmas tudat, hogy sikerült egy nagy nehézséget megsemmisítenie.

Ez a nap, az újra összeült parlament megnyitása volt az a nap, amikor Fraide ki akarta játszani a nagy kártyáját. A karavánokról szóló hír megérkezése óta tíz nap telt el s ezalatt a közvélemény annyira kezdett már vele foglalkozni, hogy Loder támadásának magát ezt az eseményt kellett súlypont gyanánt fölhasználni, mert, mint Lakeley mondta: „A közvéleményben *egy* megölt angol alattvalónak nagyobb a súlya, mint az egész keleti kérdésé.” Úgy volt elrendezve, hogy Loder az interpellációk után áll majd föl szólásra reggel és engedelmet kér arra, hogy a Ház elnapolását javasolhassa „halaszthatatlanul fontos dologban” ugyanis, mert az angol alattvalók élete sem biztos már a meshed-i kerületben; és ily módon, — mivel az engedelmet meg fogja szerezni neki negyven olyan képviselő felállása, akik a javaslatot támogatják — az út tiszta lesz ahhoz, hogy Loder az esti ülésen már a mozgalmat magát hozhassa javaslatba. Elméjében egészen elrendezte már a programmot, amikor reggelijét befejezve visszavonult a dolgozószobájába, hogy beszédjét még egyszer utoljára átnézze, mielőtt még egy korai pártértekezlet elszólítaná hazulról. De a körülmények ismét megváltoztatták a tervét. Alig kezdte a jegyzeteket rendezni s alig húzta oda a karszéket Chilcote íróasztala elé, amikor Renwick lépett a

szobába ugyanazzal a fontos alázattal, mint a minap.

— Levél jött Fraide úrtól, sir. De nem várnak választ, — mondta szokatlan rövidséggel.

Loder várt, míg Rennwick elhagyta a szobát, aztán elkezdte a levelet olvasni.

„Édes barátom! Lakeley nagyon fontos híreket kapott Meshedből; nem hivatalos hír, de azért nem kevésbé ijesztő. Az orosz támadások az angol kalmárok ellen növekvőben vannak, és azt mondják, hogy a konzulátus közbelépését semmibe se vették az oroszok. Noha ez még megerősítésre vár, mégis szeretném, ha ezt is szemed előtt tartanád a ma esti beszédben. Azzal, hogy varakozó, részben akár készületlen, állást foglalasz el, esetleg kitűnő fegyvert nyertél. Majd elmondom szóvel is, mi a véleményem, ha találkozunk. Igyaz híved Fraide Herbert.“

A levél, amely Fraide szokott tartózkodásával volt írva, nagy hatást tett Loderre. Az a gondolat, hogy az ő beszéde nemcsak olyan vélemények kifejezőjévé lehet, amelyek máris köztudomásuak, hanem hogy ő lehet hirdetőjévé egy nemzetileg nagyfontosságú fordulatnak, teljes nagyságában állott előtte. Már régen elolvasta Fraide levelét és még mindig ott ült, jegyzeteit még sem nézve, tenyerébe hajtott fejjel, mélyen megrendülve arra a gondolatra, hogy ime, még nagyobb kilátások nyílnak tehát előtte, mint amilyenekre számított.

Ennek hatása alatt állt még akkor is, ami-

kor megjelent a pártértekezleten, s amikor ezután Fraide-dal együtt költötte el a lunch-öt és vele ment aztán a Házba. Alig beszélgettek azalatt, hogy oda hajtottak Westminsterbe, mind a kettő sokkal jobban el volt foglalva a maga gondolataival, semhogy szólni tudott volna. Fraide csak egyszer célzott arra az eseményre, amelylyel mindkettőjük lelke úgy tele volt. Oda-hajolva Loderhez, bátorító mosolygással nézett rá s megérintette a karját.

— Chilcote! Ha itt lesz az idő, gondolj arra, hogy minden bizalmam benned van.

Amikor Loder későbbi időkben visszagondolt erre a napra, sokszor csodálkozott, hogyan állhatta ki ily nyugodtan a helyzet óriási feszültségét. Hogy valaki ott üljön látszólag minden felindulás nélkül és várjon olyan hírekre, amelyek esetleg cselekvésének egész tervét, alapszínét megváltoztathatják, megpróbálta volna a legtapasztaltabbat is, az ujone számára pedig egyenesen elviselhetlenné kellett, hogy tegye a helyzetet. És ilyen körülmények között, ilyen eshetőségekre fölfegyverzetten kellett ott ülnie Chilcote helyén egész délután, a pártvezér utasításait követve. De ha a nap az ő számára nehézségekkel volt tele, mások számára viszont unalmat és csalódást rejtett az, mert az érdeklődés, amelyet a husvéti elnapolás kérdése ébresztett s amely ma az új ülészak első napjával csak fokozódni kezdett reggel, már-már a kialvással kezdett fenyegetni, amint óra óra után mult el,

anélkül, hogy csak jele is mutatkozott volna az összeütközésnek, amelyet titokban jóformán mindenki várt. Lassan, de félreismerhetetlenül már az elégedetlenség kezdett belopózni a Ház légkörébe, amint perc mult perc után és az ellenzék nem mozdult. Meghátrált volna Fraide a támadás gondolatától? Vagy a várakozás játékát akarta folytatni? Ez a kérdés újra meg újra előkerült, hogy pillanatnyi érdeklődést szítson, de ez csak azért lobbant föl, hogy kialudjék ismét, amint a napirend csak ment, ment lassan a maga útján.

A délután is eltelt már és a világosság sápadni kezdett. Loder mereven ülve Chilcote helyén, titkolt kíváncsisággal leste azoknak az arcát, akik a szárnyas ajtókon át a terembe léptek, de bármily figyelemmel nézte is, egyiken sem látta meg azt a hírt, amire várt. Az idő csak mult, gépiesen és egyhangúan. A kormány semleges magatartást választva, rendszeresen került minden veszedelmes tárgyat, mialatt az ellenzék, Fraide utasítása szerint cselekedve, inkább pártolta, mintsem akadályozta az elhalasztás programját. Pillanatnyira az oly váravárt újra való összehívás kudarcnak kezdett már mutatkozni, és általános unatkozás után a Ház a valószínűségi föllélekzés érzésével kelt föl ebédelni.

De az eshetőségek fogalma sehol sem olyan ruganyos, mint a politikában. Félnyolckor este a Ház a csalódás és unatkozás hangulatával kelt föl; nyolc órakor pedig a folyosók, az előszobák,

az egész épület zsongó, forrongó élet képévé változott egyetlen egy távirat érkezése folytán.

Csakugyan új fordulat híre jött, amint azt Fraide várta is, de olyan erővel jött, amilyenre még Fraide sem volt elkészülve. Az elrémülés és fölháborodás kitörése volt az, amivel az emberek ismételték egymás előtt azt a hírt, hogy Sir Brice-Field William, a meshedi angol főkonzul, — éppen akkor, midőn személyesen lépett közbe, hogy tekintélyét latba vesse az angol kalmárok érdekében, — egy orosz tiszt golyójától találva, — aki rátámadott a főkonzulra, — összerogyott és szörnyet halt.

Azok a percek, melyek a hír érkezését követték, sokkal zavarosabbak voltak, semhogy reájuk részletesen emlékezni tudna az ember. Két érzés vált egyre általánosabbá; először a határtalan elszörnyedés azon, hogy a mai fejlett civilizáció világában ilyen dolog megeshetik; másodsor pedig az emberi, mély sajnálkozás azon, hogy az államnak oly tisztelt és kiváló képviselőjének, mint Sir Brice-Field William, ilyen rettentő véget kellett érnie.

És ezeknek az érzelmeknek tudatában történt az, valamint annak tudatában is, hogy szavai most már nemcsak pártjának, de jóformán az egész országnak érzelmeit tolmácsolják, — hogy Loder fölállt, egy órával később, mintsem várták, készen a támadásra.

Egy pillanatig némán állott a helyén, úgy, mint azt az előbbi alkalommal is tette, de most

más volt az erre indító ok, mint akkor. Tárgya annyira áthatotta, hogy a saját énje most teljesen háttérbe szorult, s magának az ügynek nagy súlya adta neki azt a méltóságos önbizalmat, amivel szóba fogott.

Szavai úgy hatottak a feszült várakozás alatt fölgyülemlett indulatokra, mintha valaki kanócot értet a színültig telt puskaporos hordóhoz és a cselekedni vágyó, forrongó Házban olyan volt a villamos feszültség, aminél lelkesítőbb eszköz nem is juthatott volna Lodernek a nagy tett percében.

A puszta szavak ismétlésével kísérteni meg azt, hogy az ember fogalmat adjon Loder beszédéről, jóformán hiábavaló törekvés lenne. A szónoki képesség sokkal inkább a kedélyekre ható valami, sokkal inkább a szemnek, a fülnek, a hangnak és az egyéniségnek kérdése, sem hogy megengedhetővé tenné a hideg szavakban való ismétlést. Azoknak, akik hallották beszélni azon a nevezetes április tizennyolcadikán, úgy sincs szükségük arra, hogy azt szóval idézzék föl emléükben; azok pedig, akik nem hallották, a szavak nem adhatnának arról fogalmat.

A cselekvés e nagy pillanatában egyszerre mitsem számított Loder szemében az, hogy előzetes készülleteinek javarészét egyszerűen hasznavehetetlenné változtatta ez a bénító erővel lecsapó hír. A saját képességének minden egyéb gondolat fölött uralkodó tudatában szinte örült annak, hogy nagyobb szabadság nyílik a szá-

mára. Nem vette tekintetbe többé, hogy a sors konzervatívnak szánta ezen a helyen, akit a hagyományos megszokás köt bizonyos formákhoz; ebben a nagy percben eléggé embernek érezte magát ahhoz, hogy érvényesíteni merjen bármilyen föllépést, amit a pillanatnyi ösztön sugalt neki. Elfeledkezett arról a didaktikus módról, amelylyel meg akarta mutatni, mennyire ismeri a tárgyat, amelyben Európa politikai életének egyik politikai tényezőjét kellett látnia a multra és a jövőre nézve egyaránt. A jelen dolgok erős és helyes méltányolni tudásával tisztán látta, milyen nagy érdekek azok, amelyeket a kezében tart. Ötven percig tartotta lebüvölve a Ház figyelmét, mialatt sürgetően, vakmerően, parancsolóan követelte a rögtöni cselekvést. Habozás nélkül mondotta ki, hogy a most érkezett megrendítő hír nem annyira mint szomorú tény áll az ember elé, mint inkább baljóslatu intelem azok számára, akik kezében az ország biztonsága nyugszik. Végre, bevégzett tökéletességű ékes-szólással emlékezett meg az olyan honfiak állhatatos hűségéről, mint Sir Brice-Field William, tántoríthatatlanul állnak meg kötelességeikben a birodalom szélső őrhelyén, bármilyen politikai bonyodalmak keletkezzenek is itthon.

Szavai végeztével csönd állott be; az a csönd, amelyet csak az igazi, mély hatások idéznek elő; de azután egyszerre hevesen, tomboló erővel tört ki a lelkesedés tapsa, letörve minden korlátot.

Azok közül való volt ez a kitörés, amit sem etiquette, sem más melléktekintet nem fojthat el. Amikor visszaült helyére, sápadtan, de lelkesülten, olyan lelkesedéssel, amilyent az ember egyszer-kétszer érezhet csak életében; a tetzés ott tombolt körülötte harsogva, elemi erővel, ellenállhatatlanul. Közel hozzá, a saját pártjabeliek arcát látta, izgalomban és diadalmasan; a másik oldalon ott tekintett reá Sefboroughnak és kormányának arca kényelmetlenül és megzavarodva.

A zaj nőttön-nőtt; végre azután csökkenni kezdett; és abban a részletes nyugalomban, ami lassan beállott, Fraide hajolt oda hozzá. Arcának nyugodt, méltóságos kifejezése változatlan volt most is, de szemében szokatlan fény tüzelt.

— Chilcote, — súgta, — nem neked kívánok szerencsét, nem is magamnak, hanem az országnak, azért, hogy egy nagy embere van benned.

A vita többi részlete gyorsan követte egymást; a Ház villamos levegője a cselekvés nagy hatalmára képesítette az embereket. Amint a Loder mellett való tüntetés véget ért, a külügyi államtitkár állott föl és óvatos válaszbán kezdte védelmezni a kormány álláspontját.

Azután Fraide következett ritka és csiszolt szépségű beszédei egyikével. Mély érzéssel említette föl a személyes fájdalmat, amely a Perziából jött hír hallatára eltölti, azután a leg-

erősebben hangsúlyozott helyesléssel csatlakozott Loder szavaihoz.

Fraide után egy-két liberális képviselő következett, végre Sefborough maga rekesztette be a vitát. Beszéde mesteri volt és folyékony; de bár nyugtalansága jól el volt rejtve a bizton-ságot színlelő könnyedség alá, azért az, hogy álláspontját megvédelmezze, mégis meghaladta az erejét; s mivel hatalmuk amúgy is meg volt már gyöngítve több ponton, — ennek kérdése ma eldőlt végleg.

A föloszlatás megtörtént óriási izgalmak között; — és megtörtént vele együtt a kormány bukása.

Félóra is eltelt már a leszavazás után, mi-kor Loder végre kiszabadult azok áradatából, akik szerencsét kívánni siettek hozzá s megke-reshette Évát. Reggel úgy beszélték meg, hogy a hölgyek karzatának bejáratánál fogja várni Éva az ülés végeztével.

Elválva azoktól, akik egészen az előcsarno-kig kísérték, még a fölvonó gépre sem várt, csak gyalog szaladt föl a keskeny lépcsőn. Fönn az-után egyszerre csak megállott. Az ajtóban, amely a karzathoz vezetett, már ott állott Éva. A hely csak homályosan volt megvilágítva, s hozzá még Éva az árnyékban állott, de Loder azért egy szempillantás alatt bizonyos volt benne, hogy ő az; talán a sötétben is képes lett volna ma látni, minden érzéktevékenység annyira föl volt

benne csigázva. Közelebb ment hozzá egy lépéssel, azután megint megállott. Egy pillantásra észrevette, hogy Éva szeme tele van könnyel, s az a fölindulás, amivel ezt észrevette, a legsajátságosabb volt, amit életében valaha érzett. Tehát itt is annak bizonyosságát látja, amire oly régen vágyott: a saját kiválóságáét. Ennek a bizonyoságnak hangja zúgott feléje ott benn is, mialatt ott állott Chilcote helyén; ez hangzott ki mindazok beszédjéből, akik baráti hangjai között és feléje nyujtott kezeinek sora előtt elhaladt a folyosón és most, ott az elhagyatott karzat előtt mindennél mélyebb jelentőséggel ugyanezt a bizonyosságot nyeri Chilcote hitvesének a szeméből.

Habozás nélkül nyujtotta ki a kezét, hogy Éváét megfogja.

— Nem jöhettem előbb, — mondotta. — Félek, hogy nagyon megkéstem.

Éva mosolygott, hogy a könnyeit elrejtse, azután föltekintett.

— Igazán? — kérdezte. — Én magam nem tudom, hogy áll az idő; azt sem tudom, nappal van-e vagy éjjel.

Loder még mindig a kezében tartotta Éva kezét, úgy vezette le a lépcsőn; de amint az utolsó lépcsőfokhoz értek, az asszony visszavonta a kezét.

— A kocsiban! — szólott a fölízgatott boldogság halk nevetésével.

A lépcső alján Lodert újra ostrommal vet-

ték körül. Olyanok is köréje sereglettek, akiket látásból is alig ismert. A mámor szinte a levegőben volt; az az ösztönszerű megsejtés, hogy itt most egy új erő nyilatkozott meg, új korszak kezdődött; ez jóslatszerűen érintett minden lelket.

Keresztülhaladva az emberek lelkesült tömegén, egyszerre csak váratlanul Fraidere és Lady Sarah-ra akadtak, akiket szintén körülvettek az ismerősök. Az ősz államférfi azonnal odasietett hozzájuk és karonfogva Lodert, vele ment le egészen Chilcote várakozó hintájáig.

Keveset beszélt mialatt mentek, de ujjainak szorítása erős volt Loder karján és arca pedig szokatlan tűzben égett. Amikor Éva és Loder elhelyezkedtek a kocsiban, Fraide odalépett a gyalogjáró szegélykövére. Most csak maguk voltak ott és Fraide behajolva a nyitott kocsiaablakon, benyujtotta a kezét. Szótlánul fogta meg Éva kezét és sokáig tartotta azt, hosszú, szeretetteljes szorítással; azután elbocsátotta, de csak azért, hogy Loder kezét fogja meg.

— Jó éjt, Chilcote, — mondott. — Méltó voltál erre az asszonyra! Jó éjszakát!

Ezzel hirtelen hátrafordult, hogy várakozó barátaihoz csatlakozzék. Egy pillanat múlva a lovak megindultak és Évát meg Lodert gyorsan vitte a kocsi ki a sötétségbe.

A férfi életének nagy pillanattal csakugyan úgy áll az, hogy az asszony szerepe azok előtt van — és azok után. Mintha Éva is sejtett

volna valamit ennek az igazságából, mialatt le-
hunyt szemmel és félignyílt ajakkal ült ott,
hátradőlve a kocsi sarkába. Úgy érezte, mintha
az élet most érintette volna először, a boldog
büszkeség e tökéletes pillanatában. Ez az óra
az övé volt és ennek fölismerése vérhullámot
kergetett az arcába. Nem volt szükség ezt az órát
sürgetni, erőltetni; úgy volt az tehát elvégezve,
hogy eljőjön. Akár óhajtotta, akár nem; akár
azon igyekezett, hogy közelebb hozza, akár azon,
hogy eltávolítsa, — ennek az eljövedele elkerül-
hetetlen volt egészen.

Most hirtelen kinyitotta a szemét és kiné-
zett a sötétbe; a sötétségbe, amely maga is szinte
lüktetni látszott ezer meg ezer élettől, melyek
mind várakoztak, vágyakoztak a teljesülésre.
Most már nem volt egyedül, nem állott elszige-
teltten, hanem egy volt, rokon volt az egész sze-
gény, fenséges, vétkező, szerető emberiséggel.
A büszkeség és boldogság könnyei újra előtörtek
szeméből. Azután hirtelen megtörtént az, ami-
nek eljövetelét várta, mert érezte.

Loder odahajolt hozzá egészen közel. Éva
látás nélkül is érezte közelségét; erős, hatalmas
egyéniségének jelenléte volt az, amit érzett.
Olyan összerezdüléssel, amelytől a lélekzete is
elakadt, azt érezte, hogy a férfi karja átfogja a
vállát, azután a hangja csendült a fülébe.

— Éva! Szeretem önt. Érti? Szeretem önt!

S azzal magához vonva, lehajolt hozzá és
megcsókolta.

Amit Loder tett az életben, abba egész lelkét vitte bele. Ha adott, nagylelkűen adott; — ha gátat söpört el, akkor nem maradt abból kő kövön. Lassan ment nála bár az is, míg a saját képességeit fölismerte, de az érzelmeinek fölismerése még lassabban.

De most, hogy ez megnyilatkozott előtte, fölemelt homlokkal fogadta. Ennek az ujjonnan jött szerelemnek gondolatába nem tolakodott bele sem a multnak, sem a jövőnek kérdése. Hogy szerették egymást és egyedül voltak, ez volt minden, amire gondolni tudott. Az az asszony ott mellette oly annyira Éva volt, — az egyetlen asszony, — mintha ott lettek volna a teremtés hajnalán az Éden-kertben; — és ebben a gondolatban a lelke szinte követelte amazt magának.

Nem beszélt, nem viselkedett hevesen a megértés e pillanatában. Nyugalommal cselekedett most is, a tudatos szándéknak azzal a teljességével, amit belevitt mindenbe. Új vonást fedezett föl magában s elég erős volt arra, hogy ne kelljen tartania, hogy gyöngének fog látszani, ha ezt elárulja.

Mialatt magához ölelve tartotta az asszonyt, ismételte neki ezt a vallomást újra meg újra, mintha az ismétlés megerősitené azt. Annak nem érezte szükségét, hogy tőle is megkérdezze, mit érez; — egy pillanat sugalma értette azt meg vele, mikor Éva ott állott a csarnok ajtajában; — de az ő maga meghódolása, az más kérdés volt egészen.

Mikor a kocsi befordult a Whitehall sarkánál és a Piccadilly néparadatába merült bele, Loder még egyszer lehajolt, míg Éva lágy haja az arcát érintette s ekkor a meleg érintés, meg a friss ibolyának finom, gyöngye illata, amely lelkében annyira az Éva gondolatát keltette föl, újult erővel ragadta meg.

— Éva, — szólalt meg hevesen. — Érti? Tudja, hogy mindig szerettem; mindig; kezdetől fogva?

És erre még közelebb hajolt, megsókolva az ajkát, a homlokát, a haját.

A lovak e pillanatban lassítani kezdték a járást és a kocsi csakhamar megállott, elakadva a torlódásban, ami a Piccadilly Circus körül olyan gyakori.

Loder alig vette ezt észre, de Éva nevetve húzódott el tőle.

— Ne, nem szabad, — mondotta halkán; — nézze!

A kocsi éppen ott állott meg a nyugvópontul szolgáló kis köszigetnél, amelyen egész csapat ember állott, éppen a nagy villamlámpa fényénél, akik, csakúgy, mint ezek a kocsiban, átjutásra vártak. Loder futólag tekintett ki rájuk, azután ismét Évához fordult.

— Végre is mi egyebek, mint férfiak és nők? S azok megértenék, valamennyien.

Elnevette magát, de a karját azért visszavonta. Az, hogy Éva nőiesen a világi szokásokra

gondolt, célt ért nála. A függés beismerését látta benne.

Egyideig némán ültek ott, míg az utcai lámpák lobogó világa és a tömeg hullámzó moraja behatolt hozzájuk. Eleinte érdekes volt a helyzet, de amint a percek multak, nyugtalanító kezdett lenni. Loder, figyelve az Éva arcán váltakozó kifejezést, türelmetlen kezdett lenni a késedeleme miatt, mert szeretett volna ettől a környező néptől távol, egyedül lenni ismét abban az illatos sötétségben.

Ennek a hatása alatt előrehajolt és kinyitotta a koci ablakát.

— Mi lehet ennek az oka? — kérdezte. — Hát nincs itt senki, aki szabályozza a közlekedést?

Volt valami parancsoló ingerültség a magatartásában. Éppen most jöve onnan, ahol hatalmát annyira éreztethette, végtelenül bosszantó volt abban, hogy most a kivánságának ilyen hétköznapi dolog áll ellent.

— Nem lehetne innen valahogy kijutni?

Éva hallotta még, hogy ezt mondotta a kocsisnak; — azután nem hallott többé semmit.

Loder azért hajolt ki a kocsiából, hogy előretekintsen s lássa, mi okozza torlódást, de ekkor annak a delejes vonzásnak következtében, ami tagadhatatlanul létezik, mégis egyenesen maga elé nézett, oda, arra a csoportra, amely ott a kőtáblán ácsorgott; s egyenesen arra az emberre, aki szinte érzéketlen közömbösséggel tá-

maszkodott oda a lámpavashoz; egy borotválatlan állu, földfakó arcu, fénytelen szemű emberre, akinek a sapkája mélyen le volt húzva a szemébe.

Loder ránézett s a férfi észrevette és viszonozta a pillantását. Egyideig, amely szinte végtelennek tetszett, mintha fogvatartották volna egymás szemét, akkor azután Loder nagyon lassan visszahúzódott a kocsiba.

Mikor lehanyatlott az ülésre, Éva aggódva nézett rá.

— John! Történt valami? Milyen sápadt! A férfi mosolyogni próbált.

— Nem, semmi, — felelte, de a hangja olyan színtelenné vált hirtelen, mintha egyszerre kihalt volna belőle minden parancsoló erő.

Az asszony közelebb hajolt hozzá s arcán az aggódó gyöngédség kifejezése áradt el.

— Bizonyára az izgalom. A mai megerőtetés.

Loder viszonozta a tekintetet, de azt meg sem kísértette, hogy megszorítsa az ujjakat, melyek az ő keze köré fonódtak.

— Lehet, — mondotta halkán. — A mai izgalom! És ez a visszahatás.

HUSZONHETEDIK FEJEZET.

Másnap reggel nyolc órakor, — s megint reggeli előtt, — Loder ismét a Clifford's Inn felé sietett. Olyan gyorsasággal hagyta el Chil-

cote házát, amit csak igen nyomós ok magyarázhatott meg; járása gyors volt és egyenlőtlen; tartásában sem volt most ott az a máskor oly jellemzetes határozott szilárdság; halvány arcán mély fekete gyűrűk húzódtak a szem alatt, s ezek az árnyak arról a gyötrő, álmatlan éjszakaról beszéltek, amit úgy töltött, hogy szakadatlanul föl s alá járt Chilcote tágas szobájában. De a körülmények sajátságos csoportosulásánál fogva a két férfi között a hasonlatosság sohasem volt erősebb, teljesebb, mint éppen azon az április tizenkilencedikén, mikor Loder ott haladt végig a korai munkára induló tömege és a buzgó ujságárusok közt, akik már átlátták, milyen becses alkalom rájuk nézve a tegnapi politikai válság.

Ennek az iróniája akkor kapta meg teljes mértékben, mikor egy rikkancs, aki még a többinél is életrevalóbb volt, egyenesen odatartott elébe egy lapot.

— Nagy szenzáció a képviselőházban, sir! A kormány bukása. Chilcote képviselő nagy beszéde.

Loder egy pillanatra megállt s érezte, hogy elpirul. A fölindulások árja még magasan csapkodott mindig. Önkéntelenül a zsebébe nyult, de akkor hirtelen összeszorította a száját; nemet intett a fiúnak és tovább ment onnan.

Az a kemény kifejezés még akkor is ott volt az arcán, mikor a Clifford's Innbe érkezett s fölsietett a lépcsőn.

Most nem állt ott a tejeskanna a küszöbön és az ajtó kinyílt; a kulcsot sem kellett használnia. Loder végtelen ellenszenvvel lépett be ebbe a környezetbe s a kis átjáróban habozva állott meg, hogy melyik szoba felé induljon. De egy hang, mely a nappaliból jött, véget vetett a habozásának.

— Ki az? — kérdezte a hang ingerülten.
— Mit akar?

Loder minden szertartásosság nélkül lökte be az ajtót s aztán ott állt mély lélegzetet véve. Remélte-e, hogy úgy lesz, vagy félt-e tőle, ki tudná, de elég az hozzá, hogy Chilcote-ot most képességeinek teljes birtokában találta.

Ott ült a kietlen kandallónál amelyben a tegnapi tűz sivár hamuszürkeségben, megszenesedett maradványokban mutatkozott csak, amint a nap világa odavetődött rá.

Chilcote háttal volt fordulva a világosságnak és a vállára Lodernek egy régi kockás pokróca volt vetve. Mögötte az asztalon csésze állott, teáskanna, meg tej; távolabb egy parányi kis borszeszfőzőn víz volt föltéve forrásra.

A fontos, rendkívüli helyzetekben rendszeren igen köznapiasan szoktunk viselkedni. Loder első gondolata, amint a rendetlen szobában körülnézett, sajátságosan kiütött az egész helyzetből.

— Hol van Robinsné? — kérdezte.

— Nem tudom. Én . . . ő . . . szóval nem fértünk meg. Azután elment — még tegnap.

Összerázkódott s összébbhúzta magán a pokrócot.

— Chilcote, — kezdte Loder szigorúan, azután elhallgatott. Volt valami a másiknak az egész lényében, ami elhallgattatta. Erre a látványra Loder arckifejezése is megenyhült. Hirtelen mozdulattal fordult meg, lehúzta a kabátját s ledobta egy székre; azután a kandallóhoz lépve, elkezdte a hamut kikaparni onnan.

Néhány perc mulva már ropogott a tűz, ahol az imént még csak a holt hamu szürkéllett; erre Loder fölemelkedett, megtörölte a kezét és odalépett az asztalhoz. A kis szeszfőzőn már fölforrott a víz s a forraló teteje egyenletes neszszel emelkedett és sülyedt vissza ismét. Loder elfújta a lángot s fölemelve a teáskannát az asztról, gyakorlott kézzel látott hozzá, hogy a teát elkészítse.

Nem beszélt az egész idő alatt, noha félig-meddig tudomása volt arról, hogy Chilcote nézi. Amint a tea készen volt, töltött egy csészével és odavitte Chilcotenak.

— Igyék, — mondotta röviden. — A tűz mindjárt jobb lesz.

Chilcote kinyújtotta reszkető, hideg kezét.
— Látja-e? — kezdte.

De Loder szinte hevesen szakította félbe:

— Hogy látom-e? Olyan jól látom az egészet, mintha csak követtem volna tegnap este a Piccadillytől kezdve. Kóborolt, a jó Isten tudja, hol, egészen hajnalig; akkor azután visszajött,

visszalopózott, mert már megint ráéhezett arra az átkozott méregre és mert vacogatt a foga a hidegtől. Az első kérdésben segített magán, de a hideggel még nem számolt le. Igya meg a teát. Mondanom kell önnek valamit.

Uralkodni próbált a heveségén s az ablakhoz lépve, sokáig állott ott s nézett, nézett le az udvarra. Szeme homályos volt, arckifejezése kőkemény s jóideig nem hallott egyebet, mint Chilcote nyelését, meg azt a zörgést, amit a beteg ember fogához verődő csésze okozott.

Nem tudta, meddig állhatott ott, de mikor azt gondolta, hogy amaz készen lehet a teájával, megfordult. Chilcote ezalatt közelebbhúzódott a tűzhöz. A melegség valamennyire megerősítette, mert mintha az előbbi tökéletes közöny is engedett volna valami keveset. Loder lassan odament hozzá s elvéve tőle az üres csészét, tekintett reá.

— Chilcote, — mondotta azután nagyon nyugodtan. — Azért jöttem, mert meg akartam mondani, hogy abba kell hagynunk ezt a játékot.

Mikor ez a szó elhangzott, hosszú szünet állott be, akkor azután Chilcote, mintha a rázkódtatás életre rázta volna, fölemelkedett. Félválláról lecsuszott a pokróc és nevetségesen függött le róla; kezével a szék hátába kapaszkodott; borotvátlan arca képtelenül visszataszítónak tetszett az aggságos kíváncsiság kifejezésétől. Loder akaratlanul is félrefordult.

— Úgy van, ahogy mondtam, — kezdte.
— Most már vége.

— De hát miért? — kérdezte Chilcote bárgyu arccal. — Miért? Miért?

Zavarában nem talált semmi más szót.

— Mert én abbahagyom. Fölbontom a szerződést.

Chilcote ajka hebegve nyílt meg. A testi kimerültség és a nemrég bevett szer okozta apáthia oszlófélben volt; a testnek és léleknek reménytelenül megrongált állapota úgy keresztül látszott rajta, mint a csontváz a vékony húsrétegen.

— De miért? — hebegte ismét. — Miért?

Loder még mindig kerülte Chilcote ijedten kérdő tekintetét.

— Mert visszalépek, — felelte makacsul.

Ekkor egyszerre megoldódott Chilcote nyelve is:

— Loder! — kiáltotta fölindultan, — ön nem teheti ezt! Nem teheti. — Hogy magát megnyugtassa, nevetni kezdett; de ez is kínosan halvány visszhangja volt már régi gunyoros nevetésének. — Ha . . . ha talán más föltételeket kíván . . . több pénzt . . .

De Loder hevesen támadt reá:

— Hallgasson! — kiáltott oly hevességgel, hogy a másik elnémult bele. — Itt nem a pénzről van szó, Chilcote, — folytatta azután valamivel nyugodtabban, — hanem . . . hanem a kénytelenségről.

Alig tudta, hogy ejtse ki a szót.

Chilcote föltekintett:

— Kénytelenség? Miért? Hogyan?

— Mert tegnap este nagy jelenet volt a Házban és Sefborough belebukott abba, ami Meshedben történt a Brice-Field halálával összeköttetésben. Azután meg mert ön nevezetes emberré lett egy nagy beszéd révén és mert . . .

Itt hirtelen megállott.

Az, amit mondani készült, nem bírt a nyelvére jönni; csak állott ott némán, csaknem zavartan.

— Azért, Chilcote, mert . . . — kezdte újra, bénult erővel, de azután egyszerre megjött a szerencsés sugallat egy már jóformán elfeledett érvnek alakjában, ami arra való volt, hogy a másikat meggyőzze, a maga önbecsülését pedig meg tudja menteni. — Vége, Chilcote . . . vége!

Azután néhány szóban elkezdte vázolni a Lilliannal összefüggő történetet; ismeretségüket s az asszony jelenlegi gyanúját. Mindez nem az volt, amit mondani akart; nem az, amiért idejött; de a célnak megfelelt, megőrizte a megálázástól.

Chilcote meghallgatta az utolsó szót is, de akkor azután kimerülten hanyatlott a székbe.

— Úristen, hát miért nem mondotta ezt előbb? Miért nem figyelmeztett, ahelyett, hogy itt telebeszéli a fejemet a maga politikai állásá-

val! Politikai állás! — fejezte be bárgyu nevetéssel.

A fokozott mértékben üzött vétek hatása ott látszott már a nevetése módjában s a hangja hirtelen megtörésében.

— Tennie kell valamit, Loder, — mondta, ideges erőfeszítéssel szakítva végét a nevetésnek. — Tennie kell valamit.

De Loder keményen tekintett le rá:

— Nem, most önön a sor. Ön az, akinek tennie kell valamit.

Chilcote arca még fakóbbra vált.

— De nem birok, — mondotta elakadó lélegzettel.

— Nem? Dehogya is nem. Mi mindnyájan meg tudunk tenni — bármit. Még nincs késő; még éppen elég idő van, Chilcote; — kiáltott föl hirtelen, — hát nem látja, hogy mindez eszeveszettség volt elejétől fogva? Olyan volt, mintha a legveszedelmesebb robbanószerekkel játszanék az ember? Hálát adhat annak, akiben talán hisz még, hogy senkisem bukott bele a játékba. Vissza kell mennie! Megértette? Vissza, még ma — most . . . mielőtt késő lenne.

Loderen nagy változás ment végbe; nyugodt, szenvedélytelen arcán nagy fölindulás látszott, amint időről-időre ismételte ezt a kivánságot sürgetőleg, követelőleg. Úgy tetszett, mintha inkább valami nagy, láthatatlan erő ellen küzdene, mint az ellen a szegény emberroncs ellen.

— Vissza kell mennie, — ismételte újra.

Chilcote idegesen mozgott a székén. Ez volt az első igazi összeütközése a személyes érdekeknek. Érezte, megsejtette ösztönszerűleg. Érezte a másiknak uralkodó egyéniségét és tudta, hogy annak a keze közt tehetetlenül áll. Egy pillanatra még küzdött. Ellen akart állni, de azután fölemelte fejét s szeme találkozott a Loder szemével.

— És ön, — kérdezte gyöngye hangon. — Mit fog ön tenni?

Loder szembenézett vele egyideig, azután félrefordult.

— Én? Oh, én majd elköltözöm a városból.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET.

De nem tette. És a válásukra következő nap délutánján két órakor még mindig ott ült a nappalijában.

Ott ült a középben levő asztal mellett, sűrű füstfelhőbe burkolózva. A reggeli lapok ott heverték körülötte. A lélekbuvárok számára érdekes lett volna a magatartása. Olyan emberé volt az, akit a maga erejének tudata akadályoz valamiben, szinte lenyom. Előtte, amint ott ült s szította a pipáját, a tökéletes sivár, semmiség terült el s lelkének egyik szava szinte űzte effelé a teljes semmiséget jelentő jövő felé, míg a másik szózat, — sokkal erősebb amannál, — megállást parancsolt neki. Ez a lelkiharc, amely a

válás óta folyton tombolt a lelkében, oly heves volt, oly gyötrő, hogy ennek hatása alatt egyszer csak kirugta maga alól a széket.

— Késő! — mondotta hangosan. — Örült bolond vagyok. Késő!

De ekkor hirtelen, megdöbbentő hirtelenséggel, mintha csak válasz gyanánt akarna szolgálni a gondolataira, kinyílt az ajtó és Chilcote lépett be a szobába.

Loder elképedve meredt rá. Az az érzés, amit bevallott önmagának, a harag érzése volt; de annak a felszíne alatt viszont tombolva rohant valami egészen másforma érzés. És ennek a titkolt, elsöprő erejü örömnak a hatása volt az, amittől az erei lázasan lüktettek, mialatt márványhideg arccal fordult oda Chilcote felé.

— Nos? — kérdezte komoran.

De Chilcoterá most nem hatott a keménység.

Lelkileg úgy meg volt rázva, vagy úgy lehetett verve, hogy észre sem vette. Külsőjére nézve azonban kifogástalan volt az egész megjelenése. Még az ibolyabokréta is ott volt a kabátja gomblyukába tűzve; olyan ibolyabokréta, amilyent a lemúlt hét minden reggelén odahozott Loder ajtajához Chilcotené komornája, hogy átadja Renwicknek, aki aztán nagy gonddal tűzte oda a kabátra. Amint most Loder ezt a virágot látta, egy pillanatra örült féltékenység hasította át a szívét; de ennek csakhamar vége lett, hogy aztán megint a fékezhetetlen öröm száguldjon át a szíven, mert hisz az a virág, akár ő maga

viselte azt, akár Chilcote, mégis csak jelkép volt, jelkép!

— Nos? — kérdezte újra, most már szelidebb hangon.

Chilcote az asztalra tette a kalapját. Arca krétafehér volt s minden izma idegesen rángatózott, amint a keztyűjét lehúzta.

— Hála Istennek, hogy itt van, — fuldokolta. — Adjon valamit inni!

Loder némán vette elő a whiskyt; letette az asztalra s elfordult. Mintha csak valójában látta volna, úgy elképzelte Chilcote ijedt tekintetét, újjai mozdulatát, amint löpva a mellényzsebébe nyul, s aztán amint a tabloidokat a pohárba dobja. Egy pillanatra eszébe jutott Lodernek, hogy ő most hallgatagon elősegíti annak a vétkét, de ezt a gondolatot hamar elvetette magától. A belső, emberi hang megint csak közbe szólt: „Az erősnek nincs vesztegetni való ideje a gyöngébb testvér miatt.“

Mikor hallotta, hogy Chilcote leteszi a poharat visszafordult ismét.

— Nos, mi hozta ide?

Minden erejével azon volt, hogy uralkodjék a hangján, de bárhogy próbálta is, nem bírta elnyomni egészen azt a mohó örömet, ami ott rejlett a kérdésében. Most is úgy történt, mint második szerepcseréjük alkalmával, hogy az élet phönix gyanánt kelt új életre, magában abban a percben, mikor már ki akarta szórni annak élettelen hamvát.

— Nos? — kérdezte harmadszor.

Chilcote letette a poharát s izgatottan húzta végig zsebkendőjét az ajkán. Volt valami a magatartásában, ami egyszerre lekötötte Lodert. Most, hogy figyelmesebben nézte meg, szemébe tünt az, aminek látása iránt az imént még a saját gondolatai, meg a másiknak megszokott ruházata vakká tették: az a szinte szánalmat keltő rémület és fölindulás, ami Chilcote szeméből látszott.

— Valami baj történt? — mondta Loder villámlás gyanánt átcikázó sejtelemmel.

Chilcote úgy összeresztette, hogy leejtette a kendőjét.

— Igen . . . Nem, Azaz, hogy igen, — hebegte, mialatt lehajolt, hogy fölemelje újra.

Loder átment az asztal tulsó felére.

— Valami baj történt, ugy-e? S most azért jött, hogy elmondja.

A hang elvette Chilcote bátorságát; lehányatlott egy székbe.

— Nem az én hibám volt . . . Borzasztó időt éltem át.

Loder összeszorította az ajkát.

— Értem, értem.

A másik a régi gyanakodó tekintettel nézett föl rá.

— Mindennek az idegeim az okai, Loder.

— Hogyne, hogyne, — szólott amaz közbe kurtán.

Chilcote kételkedve nézte. De azután a vissza-

emlékezés lett úrrá a kétség fölött és arcán megváltozott a kifejezés.

— Nem az én hibám volt. Lelkemre mondom, hogy nem. Crapham követte el azt az örültséget, hogy a reggeli szobába vezette be azt az asszonyt.

Loder néma maradt. Kíváncsisága csak úgy lángolt, de félt, hogy annak a zilált gondolatait egy lélekzet is kizökkentheti a menetükből.

Chilcote kényelmetlenül érezte magát ebben a csöndben.

— Látja, amikor itt voltam, akkor . . . erősnek éreztem magamat és . . . és . . .

Itt elakadt újra.

— Tudom, tudom. Amikor velem volt, erősnek érezte magát.

— Úgy van. Azt hittem, képes leszek rá. De amikor hazaértem . . . és fölmentem a szobámba . . .

Itt megint abbahagyta s végigtörölte homlokát a kendőjével.

— Amikor a szobájába ment, akkor . . . — kérdezte Loder az önuralkodás kétségbeesett kísérletével.

— Ah, igen . . . el is felejtettem. Az éjszakára nem is emlékszem. Csak arra, hogy mikor lementem reggelizni . . . másnap reggel tizenkettőkor . . .

Loder odafordult az asztalhoz és magának is töltött whiskyt.

— Igen, — szólt közbe nagyon nyugodt hangon.

— Oh, tudja, reggelire ott volt felterítve, a reggeli asztal tele volt virággal és a szoba vakító napfényvel. Akkor történt, Loder, amint ott álltam, hogy tudatára ébredtem annak, hogy lehetetlen megtennem; lehetetlen ott maradnom és folytatnom azt az életet.

Loder lassan itta a whiskyjét. Az emésztő kíváncsiság még egyre tartott, de nem tett még csak kísérletet sem arra, hogy a másikat siettesse.

Chilcote mozgott ide-oda.

— Meg kellett tennem, — mondta szakadozva. — Meg; ott . . . és akkor . . . Minden ott volt készen az íróasztalon: toll, tinta, sürgönylapok. És azok kísértettek.

Loder hirtelen letette a poharát. Heves felkiáltás tólult az ajkára, de elnyomta.

Az asztalra tett pohár neszére Chilcote visszafordult, de a másiknak az arcán nem látott olyant, ami megijesztette volna.

— Azok hoztak kísértetbe. Mintha delejes erejük lett volna. Úgy húztak magukhoz. Sokáig ültem ott az íróasztalnál, rájuk bámulva, aztán iszonyu kényszer ragadott meg; olyan kényszer, amit ön soha sem érthetne meg . . . és megragadtam a legelső tollat, hogy leírjam, ami eszembe jutott. Nem sürgöny volt, inkább levél. Azt akartam, hogy visszajöjjön oda és világosan kívántam szólni. Mintha az írás egy kicsit meg-

nyugtatott volna; maga a levél fogalmazása is elvett valamit a gyötrelemből. Mire megvolt, szinte lecsillapodtam és csengettem . . .

— Csengetett?

— Az inasért. Igen. Mivel magamnak kellett a sürgönyt postára tennem, kocsit akartam, — felelt Chilcote ingerültre váló hangon.

— Többször is megnyomtam a csengetyűt, de elromlott az átkozott. Nem szólt. Végre kimentem a folyosóra, hogy behívjak valakit.

— Nos, és?

Az iszonyu feszültségben ki kellett Lodernek ejtenie legalább egy-két szót.

— Nos, kimentem a szobából. De mielőtt valakit is híhattam volna, összeakadok azzal az ostoba Greeninggel. Éppen engem keresett, azaz hogy önt . . . valami számárság miatt; Warkból jött üzenet vagy mi. Kezdtem neki magyarázni, hogy nem vagyok munkára való kedvben; le akartam rázni, de még rosszabb volt, mint Blessington. Végre, hogy már szabaduljak tőle, bementem vele a dolgozó-szobába.

— De a sürgönyt? — kérdezte Loder, de aztán abbahagyta. — Igen, igen . . . értem!

— Mindjárt arra'térek. De jobb lenne, ha nem riasztgatna ilyen közbekiáltásokkal . . . Nem voltam a dolgozószobában egy percnél tovább . . . öt-hat percnél, mondjuk . . .

Itt már zavarodni kezdett a hangja; a hosszú, összefüggő beszéd kifárasztotta. Idegesen sietett a végére.

— Hét-nyolc percig lehettem talán benn; de amint lementem, Crapham jött velem szembe az előcsarnokban. Azt mondta, hogy Astrupp Lillian jött az imént és velem akar beszélni, azért bevezette a reggeli szobába...

— A reggeli szobába? — riadt föl Loder visszapattanva az asztaltól. — Oda, ahol a sürgöny fekiüdt az asztalon . . .

Szavai megriasztották Chilcote-ot. A vér mind elhagyta az arcát, hogy az fakó maradt egészen.

— Kérem, Loder, ne! — kiáltott közbe.

Loder erőt vett magán iszonyu erőfeszítés révén.

— Bocsásson meg, — mondotta, — folytassa!

— Hisz folytatom. De engedjen az embernek időt. Rettentő rázkódtatás ért, amikor Crapham ezt mondta. Eszembe villant az, amit ön mondott el. Tudtam, hogy Lillian önt akarta látni, tudtam, hogy azért jött, hogy valami jelet csináljon . . .

— De a sürgöny? A sürgöny?

Chilcote nem is vetett ügyet a közbeszólásra. Csak a maga gondolatait követte.

— Tudtam, hogy önhöz jött és hogy most valami jelenet lesz. Amikor visszamentem a szobába, a kezem úgy remegett, hogy alig bírtam volna kiáltani megkönnyebbülésben. Éva is ott volt.

— Éva?

— Az ám. Azt hiszem, soha életemben nem örültem annyira annak, hogy láthatom, — mondotta Chilcote görcsös nevetéssel. — Egészen udvarias voltam hozzá, ő meg nagyon kedves volt irántam.

Itt újra kitört rajta a nevetés.

Lodernek összeszorult az ajka keményen.

— Lássa, ez megmentett mindent. Még ha Lillian valami rosszat akart volna is tenni, nem tehette, míg Éva ott volt. Beszélgettünk, vagy tíz percig. Egészen barátságos trio gyanánt ültünk ott. Aztán Lillian megmondta, miért jött. Arra akart kérni, legyenek negyedik a páholyukban az Arcadia-színházban ma este. És én . . . én olyan boldog voltam a fordulat miatt, hogy megígértem . . .

Loder majd belefúrta a cipője sarkát a padlóba, az elrejtett izgalom folytán.

— Folytassa! — mondotta vadul. — Folytassa!

— Már mondtam, ne beszéljen! Hisz folytatom, látja! — Újra végigtörült kendőjével az ajkán. — Vagy tíz percig beszélgettünk, akkor Lillian elment. Én kísértem le az előcsarnokba, de mivel Crapham is ott volt, nem történhetett semmi. Nevetett és fecsegett s nagyon jókedvűek látszott az egész idő alatt, míg a csarnokon keresztül mentünk, sőt még az automobiljából is barátságosan integetett felém. De akkor egyszerre eszembe jutott, hogy Lillian bizonyosan maga lehetett ott a szobában, mielőtt Évát

odahívtuk. Eszembe jutott a sürgöny. Visszaszaladtam, hogy megkérdezzem Évát, mennyi ideig lehetett Lillian egyedül, de Éva már nem volt ott. A szoba üres volt; odarohantam az íróasztalhoz, de . . . a sürgöny nem volt ott többé.

— Eltűnt?

— El. Ezért jöttem.

Egy pillanatig némán meredtek egymásra. Akkor Loder valami akaratlan mozdulattal félretolta Chilcote-ot az útjából s keresztül ment a szobán. Egy pillanat múlva gyors ajtónyitás és csukás hangzott be a kis átjáróból, majd a fiókok gyors huzakodását lehetett hallani.

Chilcote megrendülten, kimerülve állt ott, ahol társa hagyta. Végre a félelem és a kíváncsiság odavitte a másik szobába.

A napvilág előzőnlötte az egész szobát, a pezsdítő tavaszi levegő üde hűvösséggel áradt be a háztetők fölött s az ablakpárkányon egész csoport, kormos, szennyes, jókedvű kis veréb csiripelt és tollászkodott.

A szoba közepén ott állt Loder, kabát nélkül, körülötte a székeken meg a padlón mellények, keztyűk, nyakkendők heverték.

Chilcote egy ideig elképedve nézte a küszöbről, aztán megszólalt, előbbre lépve:

— Loder, mit akar tenni?

Loder hátrafordult. Minden izma feszült; arcáról csak úgy sugárzott a tetterő.

— Visszamegyek. Rendbeszedem, amit ön összekuszált! . . .

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET.

Loder még nem ért a Trafalgar-térig sem, amikor már terve készen állott egészen. Az eset tényei tulajdonképp egyszerűek voltak nagyon. Chilcote kompromittáló sürgönyt hagyott az asztalon; szerencsétlen véletlennél fogva Lilliant éppen oda vezették, s ez ott egyedül volt egészen addig, amíg Éva vagy véletlenül, vagy hívására, odament. A tények aztán egyetlen kérdéssé tömörültek: Mire használta Lillian azokat a perceket, amíg egyedül volt? Loder elméje habozás nélkül adta meg rá a választ. Lillian nem volt az az asszony, aki elszalasztotta volna az ilyen alkalmat, akár hosszú, akár rövid volt is az idő, ami rendelkezésére állott. Igaz, hogy Éva is volt egyedül abban a szobában egyideig, addig, míg Chilcote Lillian az ajtóhoz kísérte. De Loder ennek nem tulajdonított semmi fontosságot. Éva is volt ott, de Lillian előbb. S amint az előzményekből meg a jelekből ítélni lehetett, nem igen maradhatott azon az asztalon elvinni való az utóbb jövő számára.

Erről annyira meg volt győződve, hogy a Trafalgar-térre érve, bérkocsit hitt s ezt kiáltotta neki:

— Cadogan Gardens 33-ik szám!

Az idő nagyon rövidnek tetszett, mialatt a kocsit odaért. Amint megállt a kőpárkány mellett, Loder másodszor is megpillantotta a fehérre zománcolt ajtót és az ezüstkilincset megkopog-

tatta. A fehér meg az eziüst vakítóan csillogtak a napban; az ablakpárkányok pedig krémszínű jácinttal voltak tele. A virág erős, édes, meleg illatot árasztott. Loder azzal a sajátságos érzéssel ami akkor ébred az emberben, mikor tudja, hogy egy teljesen hasonló jelenetet már átélt egyszer, elhagyta a kocsit és fölment az ajtóhoz vezető lépcsőn. A csengő szavára azonnal kinyílt az ajtó s Lillian tiszteletteljes, diszkrét inasa jelent meg a küszöbön.

— Itthon van Lady Astrupp? — kérdezte Loder.

— Öméltósága itthon volt lunchre, sir, — felelte az inas óvatosan.

De Loder közbevágott:

— Kérje meg, hogy fogadjon el.

Az inas nem árult el semmi meglepetést. Egyedüli válasza az volt, hogy kitárta az ajtót.

— Ha méltóztatik a fehér-szalonban várni, sir, — szólott azután; — majd értesítem.

Látszott, hogy Chilcote gyakori és kegyelt látogató lehetett a házban.

Loder tehát másodszor is ott állott abban a szobában, amely olyan ismerősnek s mégis olyan idegennek tetszett. Volt ideje, hogy körülnézzen. Gyönyörű szoba volt az, ahol állt, magas is, nagy is; a fényűzés szemmel látható volt minden részletében, de nem az a fényűzés, ami az embernek terhére esik. Minden tárgy kecses volt benne s megvolt mindennek a maga tagadhatatlan értéke. Az egész légkör sokkal elpuhultabb jellegű

volt benne, semhogy Lodernek tetszhetett volna, de a benne megnyilatkozó jó izlést és művészi érzéket nem lehetett letagadni. Éppen amikor ezt a vallomást tette, kinyílt az ajtó és Lillian lépett be rajta.

Ugyanazt a halványszínű posztóruhát viselte, amelyet a Chilcote-tal való találkozásakor, mikor együtt kocsiztak a parkban. A ruhát most is meleg, lágy hatásúvá tette a pompás prém, amelyet hozzá viselt. A keztyűjét húzta, mikor a szobába lépett; az ajtó közelében azután megállott s Loderre nézve nevetett halkán, mintha valami nagyon mulattatná.

— Tudtam, hogy ön lesz! — mondotta rejtelmesen.

Loder előbbre lépett.

— Várt? — kérdezte óvatosan.

Valami hirtelen meggyőződés azt súgta neki, hogy Lillian nem a szeme tanúsága szerint, hanem valami mélyebben rejlő okért mondja azt, hogy tudta, *ki* van itt.

Lillian mosolygott.

— Miért vártam volna? Sőt arra várok, hogy megmagyarázza, miért van itt.

— Ha ezt kérdi, mondjuk tehát, hogy ez a reconnaissance látogatásom, mivel a multkor itt ebédeltem. Tudja, hogy én ó-divatu ember vagyok.

Lillian tréfára kész arccal nézte egy percig, azután megszólalt:

— Édes Jack, — mondotta, erősen hang-

súlyozva a keresztnévet. — Sohasem gondoltam, hogy maga feszesen szertartásos ember volna. Inkább bohémnek képzeltem.

Loder bosszankódott. Ez az asszony vagy meg akar valamit tudni, csakúgy, mint ő maga, vagy egyszerűen játszik vele. Zavarában körülnézett a szobában s odatekintett a kandalló felé.

— Nem ül le? — kérdezte Lillian a pam-lagra mutatva. — Megigérem, hogy nem kény-szerítem a szivarozásra. Sőt még azt sem kívá-nom, hogy a keztyűjét lehúzza.

Loder nem mozdult. Kellemetlen módon érezte, hogy ki van hozva a sodrából. Vagy két hete lehetett a Lilliannal való jelenetnek s az asszony azóta, úgy látszik, magatartást változ-tatott, ami elég okot adott Lodernek a fejtörésre. Ez a változás lehetett annak a filozófiája is, aki, tudva, hogy nincs elég jól fölfegyverezve, hir-telen visszavonul a küzdelemtől; de lehetett az a macskatermészet megnyilatkozása is, amely a legjobb játéknak tartja a biztos áldozat meggyöt-rését. Loder hirtelen pillantást vetett a keskeny, finom arcra, a kissé ferdevágásu zöld szemre és a megbízhatatlan, hamis vonalu szájra, mire az-után csakhamar az utóbbi theória mellett fog-lalt állást. Hirtelen bizonyossággal cikázott át rajta, az a gondolat, hogy a sürgöny Lilliannál van s vele együtt ébredt az a kívánság is, hogy meggyőződését bebizonyítva lássa és tudhassa, vajjon az asszony mosolygó, gondtalan föllépése rosszakaratot vagy tréfát jelent-e.

— Mikor az imént bejött a szobába, azt mondotta, tudta, hogy én leszek az. Miért mondotta ezt?

Lillian ismét mosolygott. S ezt a mosolygást is lehetett rosszakaratúnak is tartani, de tréfásnak is.

— Oh, csak úgy értettem, hogy bár azt mondták, hogy Chilcote Jack akar velem beszélni, azért mégis tudtam, hogy nem Chilcote Jack lesz az, akit itt találok.

Csönd állott be. Lodernek nagyon nehéz volt a helyzete. Meg volt ugyan győződve arról, hogy Lillian a kétségtelen bizonyíték birtokában most kedvveléssel gyötri őt, de azért mégis kívánczolt a teljes bizonyosság után. Ezért így szólalt meg:

— Tudja, miért jöttem?

Lillian ártatlan arccal tekintett föl.

— Olyan nehéz bármi felől is teljesen bizonyosnak lenni a világon. De az szabadságában áll az embernek, hogy találgasson.

Loder megint nem tudta hányadán van. Az asszony magaviselete nem volt egészen olyan, mint azé, akinek teljes hatalmában van a játék, és mégis . . .

Kutatólag tekintett rá.

Loderre nézve az asszonyok mindig a megfajthetetlen rejtélyt jelentették; legerősebbnek, legbiztosabbnak mindig a férfiak között érezte magát. Érezve, hogy hátrányban van s mégis

eltökélten arra, hogy a játékot megnyerje, egy utolsó erőfeszítést kísérelt meg.

— Mivel töltötte az időt a Grosvenor Square-en ma reggel, mielőtt Éva bement magához? — kérdezte.

A hadmozdulat ugyan ügyetlenül nehézkes volt, de legalább egyenes.

Lillian éppen a keztyűjét gombolta. Mialatt Loder beszélt, nem emelte föl a fejét, csak éppen a keztyűgombolást hagyta abba. Egy pillanatig mozdulatlan maradt, azután lassan, lassan fölvetette a szemét Loderre.

— Oh, — szólalt meg édes, szelid hangon; — akkor hát kitaláltam! Azért jött, hogy megtudja, vajjon összetett kézzel ültem-e a reggelizőszobában, vagy pedig körülnéztem, időtöltést keresve.

Lodernek arcába szökött a vér a bosszankodástól. Lilliannak minden szava, az egész hanghordozása gyűlöletes volt előtte. Nagyító üveg alatt sem láthatta volna tisztábban az egész lelkét, mint ahogy most látta, pusztá szemmél. De ez nem volt a személyes ellenszenvek kérdésének a perce; más érdekek forogtak kockán, mint a saját magáé. Elszántan viszonzta Lillian pillantását.

— Akkor hát újra meg kell ismételnem az első kérdésemet. Miért mondta azt: „Gondoltam, hogy ön lesz?”

Pillantása oly határozott volt, hogy megzavarta az asszonyt. Idegesen nevetett föl.

— Mert tudtam.

— Hogyan tudta?

— Mert, — kezdte ismét elnevetve magát.

— Mert, — tette azután hozzá, mintha hirtelen mást határozott volna, — mert Chilcote Jack nagyon világossá tette bárki számára, aki ma tizenkét órakor ott tartózkodott a reggeliző-szobájában, hogy ma délután nem ő maga lesz a saját helyén, hanem ön. Hisz' nagyon szép az, amit a becsületről, a titkok tiszteletéről mondanak; de ha az embert bevezetik egy üres szobába, s ott azután meglát az ember az íróasztalon egy sürgönyt, ami olyan hosszú, akár egy levél . . .

De az a mondat, amelyet Lillian itt félbehagyott, sohasem nyert befejezést. Loder meghalotta azt, aminek a kitudásáért idejött; bármi vallomást tett volna még az asszony, az már nem lett volna fontos ránézve a legkevésbé sem.

— Édes gyermekem, — vágott közbe, — ne fárassza magát. Én nagyon tökéletlen gyóntató-
atya volnék.

Loder gyorsan beszél; az arca tüzelt még mindig, de már nem a bosszankodástól; — igaz ugyan, hogy előbbi gyanúja kellemetlen bizonyossággá változott, de ez csak bátrabbá tette. Zavara valami önbizalommal telt nyugalmat adott meg neki; legfőbb vágya az volt, hogy egyedül lehessen s úgy a magányban készülhessen el a feladatra, ami válságos lehetett: hogy legombolítsa simán azt a fonalat, amit Chilcote összekuszált.

Ránézett Lillianra és elmosolyodott.

— Isten önnel, — mondotta neki, kezét nyujtva. — Azt hiszem, hogy végeztünk — mára.

Lillian is odanyujtotta a kezét. Mintha egy kicsit meg lett volna lepetve; a modorában látszó meglepetés vagy igaz volt, vagy bámulatos jól volt színlelve. Amint kezét fogtak, újra elmosolyodott:

— Igaz; benéz ma az Arcadian-színházba? A „Más ember helyén“-t adják, mert már dramatizálva van. A kísértés nagyon nagy volt, hogy azt a darabot megnézzem önnel — mint tudja.

Szünet volt, mialatt Lillian várt a válaszra; fejét féloldalra hajtotta s zöld szeme sajátságosan fénylett.

Loder érezte magán ezt a tekintetet s azért habozott egy pillanatig. Azután egyszerre földerült az arca.

— Helyes, — mondotta nyugodtan, — tehát ma este a színházban.

HARMINCADIK FEJEZET.

Loder különös kedélyállapotban hagyta el Lillian házát. Ismét a jelenben élt tehát, a pezsdítő, a tetterős jelenben — s ez a gondolat megacélozta. Egy dologra nézve megnyerte azt, amit kívánt. Lillian tehát látta a táviratot s most az ő föladata az, hogy annak a fölfedezését érték-

telenné tegye. Hogy ezt mi módon éri el és mi módon kerül ki diadalmasan ebből a helyzetből, ez még teljesen alaktalanul gomolygott a lelkében; de mindegy, a veszedelemnek, a küszöbön álló összeütközésnek pusztá tudata is az élet gondolatát ébresztette benne s jólesett neki a lemúlt éjjel meg a mai nap bénult tétlensége után. Chilcote a maga gyöngeségében hozzáfordult s ő a maga ereje érzetében meghallgatta a kérését.

Járása szilárd volt és tartása büszke, amint befordult a Grosvenor-térre.

Az önámítás vétke csak olyan lopva jön és olyan makacsul megmarad, mint bármely vétek. Egy pillanatra, annak a napnak az estéjén, mikor a nagy beszédét tartotta, s azután a kocsiból kihajolva meglátta Chilcote-ot, Loder szinte önmagát látta s a rázkódtatás hatása alatt határozott irányban kezdett cselekedni. De az arra következő órákban az az érthető, belső hang szakadatlanul suttogott neki; — csillapította, enyhítette Loder megsebzett önbecsülését s fölépítve kövenként, fokozatosan az öntudat, talán önzés tempomát a lelkében; míg végre akkor már, mikor Chilcote, halálra rémülve a saját tette miatt, odarohant hozzá, készen arra, hogy könyörögjön, vagy . . . akkor nem volt szükség sem az egyikre, sem a másakra. Valami olyan hatalomnál fogva, ami sokkal mélyebben rejlő, de sokkal erősebb is volt, mint Loder bármi más lelki képessége, voltaképp el volt készülve arra, hogy Chilcotenak jönnie kell s öntudatlanul már a

beleegyezés is készen állott a lelkében, mielőtt a kérés elhangzott volna. Ennek az elkészülésnek az eredménye, elkerülhetetlen és beteljesült kimenetele volt az, ami a járásának annyi szilárd-ságot adott meg s a mi a kezét is oly acélossá tette, mikor kinyitotta a Chilcote ajtaját ezen az eseményekben gazdag délutánon.

Mint mindig, úgy most is nagy benyomást tett rá a nagy előcsarnok nyugodt, szilárd méltósága, amíg fölfelé haladt a lépcsőn. Lelke tele volt a visszanyert helyzet érzésével; a saját szerencsecsillagában való hit szárnyalva emelte, mint már olyan sokszor ezelőtt is itt, ebben a környezetben.

Még a lépteit is meggyorsította, amint erre gondolt. Fölerve a lépcsőn, egyenesen Éva nap-palija felé tartott s kopogott az ajtón. Az a feszült, türelmetlen várakozás, amivel a választ leste, meglepetés volt saját magára nézve is. Sok-szor elismételte maga előtt, hogy bármilyen erős legyen is ez a szenvedély, nem lesz többé úrrá fölötte, mint ahogy harmadnapja történt. És a saját szemében az, hogy ilyen nyíltan idejön Évához, bizonyágnak látszott arra nézve, hogy a kísértést meg lehet kockáztatni. De azért mégis csak volt valami nyugtalanító egy erőslelkű emberre nézve abban, mikor érezte magában azt a fizikai fölindulást. Mikor azután Éva szava csakugyan megadta a választ, Lodernek várnia kellett néhány pillanatig, míg eléggé lecsillapodott arra, hogy bemehessen.

A függönyök félig le voltak eresztve; a levegőben ibolyaillat terjengett, a kandallóból pedig a tűz melege áradt ki. Loder figyelmesen végiggondolta mindezt, azt mondva önmagának, hogy az embernek mindig nyílt szemmel kellene a környezetét megvizsgálnia; de azután egy szempillantás alatt egyszerre csak vége szakadt minden aprólékos vizsgálódásnak; megfeledkezett mindenről, nem látott semmit, csak azt, hogy Éva ott áll az ablakfülkében; — háttal a világnak fordulva s oda nézve egyenesen ő reá. Lodernek zakatolva vert az ütere s az agya mintha ködbe borult volna, mialatt közeledett hozzá, kezét nyujtva az asszony felé.

— Éva! — kezdte elakadó lélekzettel.

De Éva mozdulatlan maradt. Mikor Loder belépett s a küszöbön megállott, Éva rávetette a szemét átható, erős, kutató tekintettel, de azután ugyanolyan gyorsasággal el is fordította a szemét ismét.

— Éva! Látni akartam! Meg akartam magyarázni mindent a tegnapi napra, meg a ma reggelre vonatkozólag.

Itt elhallgatott, mert valami hirtelen megzavarta. Éva látására hirtelen fölmerült előtte a hintóban lefolyt egész jelenet; — fölmerült, mint lángoló, olthatatlan emlék.

— Éva, — kezdte újra egészen más, hirtelen hangon.

De ekkor történt azután, hogy Éva valami egészen új világításban mutatkozott. Mostanig

mozdulatlanul állott egészen, de most megváltozott az egész magatartása. Amennyire Loder vissza tudott emlékezni, most történt először, hogy az az életteljes erő, amelyet Loder már régebben megsejtett a derült nyugalmu felszín alatt, szinte láng alakjában tört ki belőle, úgy, hogy annak fénykörétől minden megvilágosodott. Hirtelen mozdulattal fordult oda Loder felé, mialatt arcán élénkebbé vált a rózsás szín, szeme pedig megelevenedett a fénytől.

— Értem, — felelte, — értem. Ne igyekezzék megmagyarázni semmit. Hát nem látja, hogy elég . . . elég önt látni olyannak, amilyen most?

Loder meg volt lepelve. Visszaemlékezve utolsó szenvedélyes együttlétükre, meg arra, hogy milyen lehűtő hatása lehetett a Chilcote megjelenésének, most kétséges fogadtatásra volt elkészülve; de az ehelyett lelt nyíltság meglepte egészen. Éva modora nem olyan volt, mint az olyan feleségé, akivel méltatlanul bánnak; magatartásának egész hevesége, lelkes volta inkább a Loder saját hangulatára emlékeztetett, aki hévvel ragadja meg a jelent, teljesen különválasztva azt a multtól és jövőtől egyaránt. A zavartságnak sajátosságos érzésével fordult hozzá újra.

— Akkor hát megbocsátott nekem? — kérdezte s amint közelebb lépett, önkéntelenül rátette kezét az asszony karjára.

Éva összerezett az érintésre. Mindaz az édes, engedékenység, az a meghajlás, ami harmadnapja látszott a modorában, most eltűnt

mind s annak a helyét valami különös fölindulás foglalta el, amely éppen olyan magával ragadó volt, amilyen meglepő.

Loder e hatás alatt újra előbb lépett.

— Megbocsátott tehát? — kérdezte lágyabban.

Éva feje félre volt fordítva, de azt érezte Loder, hogy a karja remeg; — néhány pillanat múlva fölemelte a fejét, úgy, hogy szemük találkozott. Szólni nem szólt egyikük sem, de Loder karja hirtelen átfonta az asszonyt.

Sokáig álltak ott, szorosán átölelve egymást, de ekkor Éva egy hirtelen mozdulattal kiszabadította magát. Arca még hajnalpiros volt mindig, szeme is fénylett sajátságos erővel, de az ibolyabokréta, melyet előbb az övéhez tűzve visel, most leesett a szőnyegre.

— John! — szólalt meg, de azután elakadt a hangja. Ideges zavarral hajolt le, hogy virágját fölvegye.

Loder figyelmét nem kerülte ki sem a hang, sem a szó.

— Mi az? — kérdezte. — Mit akart mondani?

De Éva nem felelt. Egy szempillantásig nem is találta meg az ibolyát, de akkor, hogy Loder is lehajolt, hogy segítsen neki, hirtelen fölegyenesedett s némi zavarral nevette el magát.

— Milyen nevetségesen izgatott vagyok. Mintha valami iskolásleány volnék és nem hu-

szonnéggyéves asszony. Segítenie kell nekem, hogy okosan viselkedjem.

Az arca még mindig égett, és a modorán annak az izgatottsága látszott, aki valami fölindulást akar fékentartani.

Loder bizonytalanul nézett reá.

— Éva, — kezdte azután a maga sajátos, jellemző kitartásával, de az asszony megint félbeszakította. Tiltakozásában volt valami, ami csaknem félelemre vallott.

— Ne, ne! Nem akarok magyarázatokat. Csak az a kivánságom, hogy — hogy élvezhessem a pillanatot, anélkül, hogy elemezni vagy eligazítani próbálná valaki a dolgokat. Nem érti? Nem látja, hogy csodásan, rettenetesen boldog vagyok, hogy — hogy annak látom — aki.

Itt megint megtört a hangja — olyan módon, hogy azt nevetésnek is, de zokogásnak is egyaránt lehetett venni.

Ez a hang a fölindulás válsága volt, mint ahogy gyakran szokott az lenni. Megnyugtatta és megakasztotta azt a fölindulást. Egy pillanattig ott állt még mozdulatlanul, azután olyan mozdulattal, ami nagyon emlékeztetett régi magatartásának nyugalmára, lehajolt és fölemelte a virágot, amely ott hevert a lába előtt.

— És most, — szólott nyugodtan, — hadd kérdejem meg, amit elejétől fogva kérdezni akartam. Milyen érzés az: nagy embernek lenni?

Modora most már teljesen uralma alatt volt az akaratának; nyugodtan, zavar nélkül nézett

a férfira s kivéve a hangjában itt-ott hallható gyöngye remegést, semmi sem volt, ami az iménti fölindulást elárulja.

De Loder még mindig bizonytalanságot érzett. Újra megfogta Éva kezét és kutatóan nézett a szemébe.

— De Éva, — kezdte.

Erre azonban Éva is kijátszotta ennek a titokzatos játéknak utolsó kártyáját. Gyors, ideges nevetéssel szabadította ki a kezét s rászorította azt a férfi ajkára.

— Nem, egy szót sem, — kiáltotta. — Az egész lemúlt két hét a magáé volt egészen; most rajtam a sor. Ez a nap az enyém.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET.

És így megint győzött egyszer a nő. Bármi volt is Éva szándéka, — bármit akart elkerülni, vagy eltávolítani, — sikerült neki. Csaknem két óra folytán ott tartotta Lodert maga mellett. Lehetek talán percek ebben a két órai időben, mikor a feszültség nagy volt és mikor valamennyire meg kellett magát erőltetnie, hogy tovább is lekösse és érdekelje Lodert. De ha így volt, az, akit illetett volna, bizonyára még csak nem is sejtett ebből semmit. Mert a teát is régen bevégezték már és Éva már azt is megajánlotta, hogy a hosszas tartóztatást jóváteendő inkább elviszi kocsin a Chilcote klubjába, — mikor

Loder tudatára jutott annak, hogy az egész idő alatt Éva adta a hangot az együttlétükben és nem ő; hogy az is Éva volt, aki a veszedelmes hallgatás perceit áthidalta és aki más mederbe tudta terelni a veszedelmes irányba induló társalgást. Időbe került, míg mindennek tudatára jutott, de még több időbe krült az, míg tudatára jutott annak a még jelentősebb dolognak, hogy Éva anélkül, hogy bármi hidegséget mutatott volna, vagy bármikép is csökkent volna a magatartásában az a szeretereméltó figyelem, amit mindig tanúsított iránta, — mégsem adott neki többé alkalmat, hogy szerelmes módjára közeljék hozzá.

Loder is élénk volt, beszélt, s szinte izgatta az a gondolat, hogy még mindig vannak kiharcolni való összeütközések.

Így hajtottak a klub elé. Mikor Loder később, az utólag bekövetkezett események világában gondolt vissza arra a kocsizásra, mindig hitetlenségnek látszott előtte az akkori kedélyállapota. Minden józan ember szemében olyan volna az ő helyzete, hogy nem adtak volna neki egy órát a meddig tarthat; és ime, ő maga mégis úgy érezte, hogy magával Fraide-del sem cserélne. A nagy, a diadalmas Én-ről szóló ének harsogva zengett a fülében, mialatt a kocsi végig gördült a zsúfolt utcákon; érezte a friss, üde levegőt; érezte Éva közelségét és tudatában volt mindannak a száz apró vonásnak, ami együttvéve az élet értékét teszi. Az egyénisége erejének ez a

fölismerése volt az, ami fölemelte. Azé az egyénisége, amely tántoríthatatlanul segítette keresztül tizenegy szintelen esztendőn; azé, amely odavitte mostani pályájára s amely utat vágott neki, hogy új életet kezdhessen óriási nehézségek ellenére is; azé az egyénisége, amely eltaposta a Chilcote lábanyomát a nyilvános életben, a magánéletben, a szerelemben. Diadalmi ének volt az, ami a lelkében harsogva zengett, valami kitartó és jóserejű szózat, amelyben a fenyegetőnek egy elme is megvolt; annak az emberi léleknek a feltörő kiáltása, amely elég vakmerő volt arra, hogy egyedül álljon.

Tekintete élénk volt és ragyogó, mikor egy percre megállt a koci ajtajánál, mielőtt belépett volna a klubba s megfogta Éva kezét.

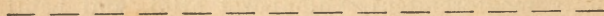
— Elmegy hazulról ma estére? — kérdezte.

Keze, amelyben mindig volt valami kitartó ualalkodó erő, szorosán fogva tartotta Éva ujjait. Az a kényszer, ami egyidőre az áldozathozatal felé sodorta, most elmúlt; büszkesége, önbizalma és ezekkel együtt vágyakozása is visszatért teljes mértékben.

Éva figyelemmel nézte és elsápadt egy kisé.

— El. Bramfelleknél ebédelek.

— Mikor megy haza? — kérdezte, de nem tudta, miért kérdezi. Az Ének diadalhymnusza még hangzott egyre és Loder lelke visszhangot adott reá.

Aznap este ott ebédelt Loder a Chilcote klubjában Lakeleyvel és a nap politikai érdekei, Sir Sefborough Róbert lemondása, a királynak Fraide-hez küldött meghívása, az új kormány tagjainak névsora, ez mind annyira elfoglalta a két férfit, hogy Loder csak kilenc óra után vált el Lakeleytől, hogy a színházba menjen.

A klubból sietve búcsúzott el és mikor egyszer már szabad volt, hogy föladatát végrehajtsa, akkor egyszerre sietni jött kedve a feladat felé. Nem adott magának számot róla, külsőleg sem árulta el, de minden mozdulata csak önuralommal tudta lebírní az izgatott sietséget. A sors meg ő nagy tételekben játszottak és Loderben megvolt az igazi játékos ambiciója, hogy gyorsan, jól elkészülve és higgadtan játszóék. Lehet, hogy amikor az utolsó kártya is ki van adva, talán majd koldus gyanánt kel fel a játék mellől, de addig, amíg az utolsó játszma tart, addig egyszerűen nem akart előre nézni sem.

Amint belépett a színház folyosójára, zene hangjai ütötték meg a fülét; olyan könnyű, pattegő ütemű, dallamos zenéé, amely apró csermelyek, játékbárányok és feslett pásztornók gondolatát kelti föl az emberben. Az egész zene sajtóságon nem illett Loder egész hangulatához, csakúgy, mint ahogy nem illett az egész színház sem a maga élénk, aranyozott díszével s halványszínű, kék és rózsaszín kárpitozásával. Mintha minden más világot akart volna körülötte megteremtteni, különbözöt attól, ami belül

volt a lelkében; a nevetésnek, könnyűvérü gondolatoknak sekélyes lelki mozzanatoknak világát, amiben ő mind olyan nagyon idegen volt.

Egy pillanatra megállott a páholy ajtaja előtt, ahova a színházi szolga elvezette; de amikor aztán a páholy ajtó kinyílt előtte, kiegyenesedett egész elszántsággal és belépett a küszöbön . . .

Éppen az első felvonásköz tartott. A páholy meglehetősen homályban volt és Loder első benyomás gyanánt halk beszélgetést, ruhasuhogást és gyakori, jókedvű nevetést hallott; csak amikor szeme már szokni kezdett a homályhoz, akkor vette észre, hogy a páholyban két nő ül és egy férfi. A férfi éppen elbeszélte valamit, ami, úgy látszik, érdekes lehetett, abból ítélve, hogy a két hallgató halkabb, magasabb hangja gyakran szakította félbe érdeklődő kérdésekkel vagy jókedvű fölkiáltásokkal.

Amint Loder belépett, mindnyájan odafordultak felé.

— Ah, itt jön a törvényhozó! — kiáltott föl Kaine Leonard.

— A forradalmár, Lennie, — javította ki Lillian lány hangon.

— Bramfell azt mondja, hogy az egész helyzetet megváltoztatta, föforgatta egyszerre.

Itt elnevette magát halkan, de jelentősen, mialatt összecusukta a legyezőjét.

— Nagyon szép magától, hogy eljött, Jack! Jöjjön, hadd mutassam be magát Esseltynek kis-

asszonynak; azt hiszem, még nem találkoztak. Chilcote képviselő úr, Mary. A nagy, az új Chilcote képviselő úr, — fejezte be nevetve.

Loder odament a páholy előterébe.

— Csak egy órára jöhettem. Tizenegyre el kell mennem, — szólalt meg s ezzel meghajolt a páholy harmadik vendége előtt, aki feltűnően fiatal és jól öltözött leány volt, nagyon élénk, kerekre nyitott szemmel és pisze orral.

— Csak egy órára! Oh, milyen barátságatlan ember. Hogyan büntessem meg, Lennie? — kérdezte Lillian és hosszan, szinte símogató tekintettel nézett Kaine szemébe.

Ez odahajolt hozzá hirtelen és sűgva felelt neki valamit.

Lillian elnevette magát s ugyanolyan halakán válaszolt ő is.

Loder, aki egyiküknek a szavát sem hallotta, odaült az egyik üres székre Esselty Mary mellé. Az a határozatlan érzése kezdett támadni, mintha nem minden indulna egészen úgy, ahogy ő kigondolta.

— Milyen a darab? — kérdezte szomszédjára tekintve.

A társadalmi formaságok mindig terhére voltak, de ma egyenesen tűrhetetlennek találta. Küzdeni jött ide és most egyszerre úgy találta, hogy nincs ellenfél. Lillian magatartása megzavarta egy kicsit; Kainehez való nagy kegyesége, és a szembeszökő mód, ahogy ennek a kedvéért a másikat mellőzte, mindez, lehet, hogy

semmit sem akart jelenteni, de lehet, hogy nagyon sokat.

Így gondolkozott, mialatt ráerőltette magát, hogy a leány válaszát figyelmével hallgassa meg; de amint ezt mind végiggondolta, arra is el volt tökéelve, hogy nem enged és hogy kész lesz kiállani az ellenféllel, bármilyen területen akarja is az megközelíteni.

A leány érdeklődve tekintett rá.

— Jó darab, — felelte. — Nekem jobban tetszik a színpadon, mint regény-alakban. A regényt bizonyára olvasta.

— Nem, nem olvastam! — felelt Loder nagy fáradsággal összpontosítva a gondolatait.

— Mulatságos, de . . . nem valószínű!

— Ugyan? — kérdezte Loder s aztán felvette a páholy párkányán fekvő színlapot. Azon volt, hogy észrevétlenül meghallhassa, amit Lillian beszél, aki Kaine-nel suttogott és nevette . . . .

— Igen, — folytatta a leány, — tudja, két ember úgyszólván életet cserél.

Loder föltekintett s látta a fiatal leány öntudatos tekintetét.

— Oh, igazán? — kérdezte újra s aztán félrenézett.

Iszonyu, türehetetlen volt ez a tehetetlenség itt, ahol úgy érezte, mintha ketrebe zárták volna. A harag kerekedett benne felül. Úgy látta, hogy Lillian azért hívta ide, hogy megmutassa, milyen tökéletesen végzett már vele; félre-

dobta, miután egyideig használta időtöltés gyanánt, úgy, mint az uszkárját, az angora macskáját, a kristály-golyóját. Helyzetének határozatlan volta egyszerre fölorbácsolta benne a cselekvés vágyát. Hirtelen hátrafordulva, odatekintett Lillianra, aki csendesen legyezte magát, s halvány aranyszínű haja, és halványszínű ruhája finom, körvonalakban rajzolódtak le a páholy sötét hátterére.

— Mi a véleménye a darabról, Lillian? — kérdezte, s mintha harcerahívást érzett volna ki a saját hangjából.

Lillian bágyadtan fordult oda.

— Oh, egészen érdekes! — felelte. — Nagyon jó bohózáti anyag. Teljesen franciás.

— Franciás?

— Az. Nem igaz, Lennie?

— Egészen, — visszhangozta Kaine.

— Úgy értik, Chilcote úr, hogy az egész olyan könnyed, és mégis szövevényes, mélyenjáró, — magyarázta Esseltyn Mary.

— Igazán? Akkor csalódtam abban, amit elképzeltem. Én azt hittem, komoly a darab.

— Komoly? — mosolygott Lillian. — Ugyan, hát hol van a maga humor-érzéke? Hisz a darab alapeszméje maga kizárja a komolyságot.

Loder beletekintett a kezében tartott színlapra.

— És mi az alapeszme? — kérdezte aztán.

Lillian egyszer-kétszer meglendítette a legyezőjét, aztán összecsuksa lágyan.

— A szerelem az alapeszme, — felelte akkor.

A lelki élet minden folyamata közül a legfincmabb szerkezetü az, amikor a benyomások és az inspirációt kell az embernek mérlegelnie és összeegyeztetnie. Az az egyetlen egy szó „a szerelem“ azzal, hogy éppen itt, ennél a pontnál volt odavetve, hirtelen megváltoztatta Loder egész gondolatmenetét. Olyan volt, mintha egy mag hullott volna a termékeny erővel tútelített földbe, hogy megdöbbentő gyorsasággal hozzon gyümölcsöt.

Kicsiny volt a szó és köznapi volt a modor, ahogyan ki volt ejtve, de Loder figyelmét mégis lekötötte. Mikor ezt a szót utoljára hallotta, milyen más volt körülötte az egész légör, s most itt hallani azt a szót, ebben a világban, szinte bántónak látszott. Éva merült fel a gondolatában; Éva állt elébe, mint látomás, hogy uralkodják az egész lelken.

— Hát a szerelem az alapeszme? — kérdezte hidegen.

— Az, — felelt most Kaine a maga elégedett hangján. — És mikor volt a szerelem komoly motívum egy háromfelvonásos vígjátékban — akár a színpadon, akár azon kívül.

Ezzel előre hajolva, szemébe tette a monokliját és lanyhán nézte végig a páholyokat.

A zenekar éppen valami magyar táncot ját

szott, ennek szilaj, váratlan hangjai, hirtelen, vad fordulatai olyan előre nem látott hevességgel törtek keresztül a kék és rózsaszínü kárpitozásu, aranyozott, csinos, konvencionális kis színház légkörén. Loder érezte, hogy itt az egész helyzet hamis. A valóság ereje, amely szembeállott a valótlannal, az volt az, amit érzett.

Arcán egészen új kifejezés jelent meg, amikor odafordult Kainehez:

— És hogyan állja meg a helyét ez a mese, ami, szerintetek olyan nagyon — francia?

A hangja is megváltozott, nemcsak a kifejezése. Még mindig halkán beszélt, de már érdeklődve. Most már nem gondolt előbbi kedvetlenségére sem; amazoknak a szava új húrt érintett és Lodernek a kíváncsisága visszhangot adott reá. Most jutott eszébe először, hogy a szerelem, az a veszélyes, titokzatos kert, amelynek útjai olyan váratlanul tárultak ki előtte, olyan játszótér, amelynek sok bejárata van és a hozzávezető kulcsokban is végtelen a változatosság; most jött először kedve arra, hogy beletekintsen más ajtón keresztül is, ne csak a maga ajtaján át s lássa a titkos, hívogató mellékutakat is, másoknak a szempontjából nézve.

Érdeklődve várta, mi lesz a válasz.

Kaine még nézte a színházban levőket egy-két percig, aztán leejtette a monoklit a szeméből s odafordult Chilcotehoz.

— Hogy igazán jól érthesd a darabot, —

mondta nyájasan, — ahhoz az kellene, hogy a regényt ismerd. Olvastad?

— Nem, Kaine úr, — szólt közbe Mary, — Chilcote úr nem olvasta.

Lillian nevetett.

— Körvonalazza a történetet, Lennie, — mondta, — úgy szeretem látni, mikor mások fáradoznak.

Kaine rajongó tekintettel pillantott rá.

— Nos, hogy azzal kezdjem, — szólt Kaine, — két férfi, egy művész, meg egy milliomos kicserélik az életmódjukat. Érted?

— Bátran fölteheti, hogy érti, Lennie!

— Helyes. Nos, amint mondtam, ez a két szerencsétlen életet cserél. Olyan egyformák, mint két tojás; s mindenkinek a szemében az első a második, a második meg az első. Érted?

Loder nevetett. Az érdeklődését csak fokozta az, hogy veszedelmes területre léptek.

— Nos, ezek ugyan csak valami tréfa kedvéért teszik ezt, de van egy dolog, amiről mind a ketten megfélekednek. Tudod, végre is emberek és holmi ilyen apróságról megfélekednek, — folytatta kacagva; — ugyanis arról, hogy az egyiknek felesége van.

A zenekarból hatalmas csattanó bevégzés hangzott. Loder fölegyenesedett egy kicsit a helyén és érezte, hogy a vér az arcába szökik.

— Ugyan? — mondta gyorsan. — Hát az egyiknek felesége is van?

— Az ám! — nevetett Kaine. — És a tréfa

java az, hogy az asszony meg a legkevésbé sem érti a tréfát. Érted?

Loder arcát új, forró vérhullám öntötte el; s a lelke tele lett valami undorodással. Ez volt tehát az a csodás kert, a mások szempontjából nézve. Először Lillianra nézett, a bájos, szkeptikus, sekélyes lelkű asszonyra, aztán a mellette ülő fiatal leányra, aki olyan bevallottan modern volt az életfölfogásában. Ez volt tehát a szerelem, ahogy azt a világ látja; a világ, amely egyik-főlkapott szalón szólásformáival képes valamit fölmenteni, bírálni, elítélni. Idő telt bele, míg a vér lassankint lehúzódott az arcából ismét.

— És a történet vége?

— A vége? Oh, hát a szokott vég! Az egyik fickó elpuskázza a dolgot iszonyúan és a buborék szétpattan.

— És az asszonynak a sorsa?

— Az asszonyé? — kérdezte Lillian nevetve. — Hát az, ami az ostoba embereké szokott lenni, akik ahelyett, hogy úgy mennének keresztül az életen, holmi szeretetreméltó apró emberi botlásokkal, csak egyszer buknak, de akkor aztán fejest. Hát persze a válótörvény-széknél végződik a sorsa.

Itt mindnyájan hahotázva kacagtak; de a kacagás, a történet és annak a kibontakozása egyaránt beleveszett a harsogó zenébe. A zenekar bevégezte; halk tetszészaj hangzott; csengettek; s a függöny felgördült, hogy megkezdjék a darab második felvonását.

HARMINCKETTIK FEJEZET.

Néhány perccel azelőtt, hogy a második felvonásnak is vége lett volna, Loder fölállt és engedelmet kért Lilliantól arra, hogy távozhassék.

Máskor talán törte volna a fejét azon, milyen könnyed semmibevevéssel hagyta Lillian, hogy elmenjen, de ma sokkal nagyobb érdekek tartottak igényt a figyelmére; olyan érdekek, amelyek igen nagy és igen gyászos eredményekre vezethettek.

Elhagyta a színházat s nem véve igénybe a kocsisok ajánlkozását, gyalog indult Chilcote háza felé. Arcán kemény és szenvedélytelen kifejezés ült, amint szakadatlanul törtetett előre, de a lelkében duló zűrzavar mégis kifejezésre talált abban, hogy milyen egyenlőtlen, majd lassu, majd gyors léptekkel haladt az úton. Erős ember számára sohasem ijesztő dolog az, ha nehézségekkel kell szembe állnia, sőt ez gyakran még lelkesítő is, de ez különösen olyan nehézségek esetében áll fenn, amit mások gyengesége, esztelen volta, vagy ellenkezőleg, másnak az ereje hozott létre; ha azonban ezek a nehézségek magából az ő saját egyéniségéből erednek, akkor egészen másképp áll a dolog. Az ember a saját lelkével való küzdelemben mérheti meg az erejét legjobban.

Amint Loder ment, ment a zsúfolt utcákon végig, először jutott teljes tudatára annak, hogy most már azelőtt a magas törvényszék előtt áll;

és hogy eljött az óra, amikor önmagának kell önmagáról vallomást tennie. Mennél mélyebb és hosszabb a megfélemezés, az ébredés annál kínosabb. Hónapokon át az Énnek diadalhymnusza oly erővel zengett, hogy eltompította minden egyébnek a hangját. És most az az ének hirtelen megszakadt; nem fokozatosan, nem elhalólag, hanem váratlanul, hirtelen, ami aztán iszonyúvá tette a beállott némaságot.

Loder nyugodtan haladt s mégis oly igazán oly teljesen keresztül ment a próba-tűzön, mintha csaugyan a lángok is ott csapkodtak volna körülötte. Bármilyen volt is az eredmény, bármilyen volt is a lényege annak az embernek, aki ebből a tűzből kikerült, az bizonyos, hogy az a Loder, aki az utolsó heteken keresztül utat vágott magának, nem létezett többé! Az a diadalmas, önző ember, aki mindent a maga erejének köszönve, előre szegezte a szemét egy pontra s másfelé nem is akart látni: az az ember már nem létezett többé.

Bármilyen éles megfigyelő volt is Loder különben, azért mégis jellemzetes lassúsággal jutott tudatára, hogy micsoda átalakulás ment most végbe a lekében. Mikor Astrupp Lillian bevégezte a mondanivalóját, mikor a zenekar elhallgatott és a függöny felgördült, akkor Loder lelkében még nem volt semmi egyéb, mint határtalan nagy elkábulás. Az volt az a pillanat, amikor az Énnek nagy hymnusza elhallgatott; még pedig úgy, hogy nem is valami megdöbbenő

esemény hallgattatta el, olyan, ami bizonyos fenséggel ruházta volna föl a befejeződését, hanem egyszerűen egy köznapi semmiség. A veszteség első, határozatlan érzése alatt szinte az érzékei, a gondolatai is elvesztették a működési képességüket; azon negyedóra alatt, ami a függöny felgördülését követte, Loder csak nézte a színpadot meredt tekintettel, nem látva, nem hallva semmit, s egész lelkével csak azt a mérhetetlen ürességet érezve, ami most körülfogta. Akkor aztán, részint szokásból, részint természeti hajlamánál fogva, elkezdte a szálaít bontogatni a gondolatai összekuszált tömegének és kezdte kovácsolni, bár nehézségek és kétségek között az a láncot, amely őt a jövő felé vonta.

Ezen a láncon munkálkodott akkor is még, amikor elért ahhoz a házhoz, melyet oly könnyen megtanult otthonának nevezni.

Mikor a keskeny kulcsot beletolta a zárba s hallotta azt símán megfordulni, egy pillanatra valami lázadó érzés cikázott át a lelkén, lázadás a saját magára kimondott ítélet ellen. Szinte a visszahatás felé akarta ragadni, oly erős volt az az érzés. De hát hiszen csak a vak ember az, aki minden remegés nélkül tud elhaladni a szakadék mellett; Loder szeme pedig nem volt már bekötve. Ez a visszahatás úgy lobbant föl, mint a papiros-foszlány, de mint a papiros-foszlány, hamvába is hullott csakhamar.

Kinyitotta az ajtót és lassan belépett az előcsarnokba.

Az ember kedélyhangulatát gyakran világosan jelzi az, ahogyan a lépcsőn felmegy. Lodernek most, mialatt fölment, nem volt az erős mellkasa úgy kifeszítve, mint máskor, feje is le volt csüggesztve; úgy haladt fölfelé, mintha a lábára nagy súly volna kötve. Már nem volt a tettek embere, akinek legfutólagosabb véleménye is figyelemre érdemes. A saját lelke előtt már ismét csak az az úszó hajóroncs volt, amire egyszer hasonlította magát; az a roncs, amely azt gondolja bár, hogy révbe jutott, de aztán arra ébred, hogy megint csak dib-dáb játék a tengerár hatalmában.

A lépcsőn felérve megállt, hogy felajzhasssa elhatározását; aztán, még mindig nehéz léptekkel haladva, végigment a folyosón, Éva nappalija felé. Az megint a jelleméből folyt, hogy amikor aztán létrejött a lelkében az elhatározás, akkor a módja felől nem tétovázott többé. A nélkül, hogy csak kopogtatott volna is, megfordította az ajtó gombját és belépett.

A szoba most is olyan volt, mint máskor, de Loder szemében most a könyvek és virágok finom, tompa színezete, a bronzok, a lámpák és az egész légkör, ami mind egy művelt és nyugalmas lélek életéről beszélt, sokkal mélyebb jelentőségűnek látszott, mint azelőtt. És amikor Loder tekintete a szoba élettelen tárgyairól odatévedt a szoba tulajdonosára magára, akkor állott csak előtte egész óriási voltában az a feladat, ami reá várt.

Éva ott állott a kandalló mellett. Ma nagyon szép és nagyon díszes ruha volt rajta; nyakára hosszú, egysoros gyémántból álló lánc volt tekerve; puha fekete haja pedig idegen divat szerint magas csomóba volt feltűzve s ezt is nagy gyémántos fésű tartotta. Amint Loder belépett, Éva gyorsan, szinte idegesen fordult oda hozzá s azzal a hirtelen, kutató pillantással nézett reá, amit a férfi már szinte várt. De Loder arckifejezésének látára egész arca megváltozott s az ijedtség halk sikoltásával lépett előre.

— Mi történt? — kérdezte. — Olyan, mint a halál.

Loder nem is próbált válaszolni. Megállt a tölgyfa asztal mellett, amely az ajtó és a kandalló között állott.

Anélkül, hogy tudták volna, megragadó képet nyújtottak így egymásra tekintve; a férfi a maga kemény, szilárd arcával, az asszony pedig rózsásra gyúlt színével és titokzatos tűzben égő szemével.

Amikor Éva türhetetlennek találta a hallgatást, megszólalt végre.

— Történt valami? Van valami baj?

Ha Loder kevésbé van elmerülve, bizonyára észreveszi, mennyire ott volt az asszonynak egész lelke ebben az aggódó kérdésben; de az ő lelkében csak egy dolog számára volt most hely.

— Van valami baj? — kérdezte Éva újra.

Loder nagy erőfeszítéssel emelte rá a szemét . . .

— Az egész világ körülöttünk csupa nagy, nehéz baj, — mondotta lassu, de kemény hangon . . .

Éva nem felelt, de a vér arcába szállott még jobban.

Loder most nem vett észre semmit, csak ment előre, a kötelessége felé, azzal a törhetetlen nyakassággal, ami úgy jellemezete.

— Ön gyűlöli a hazugságokat? Mondja meg nekem, mit gondolna az olyan emberről, akinek az egész élete nem egyéb, mint egy nagy mestersegesen fölépített hazugság? — Igaz, hogy a szavak talán túlzottan voltak választva egy kissé, de az a mód, ahogyan kiejtette, a maga darabos egynességgel, az eleve kizárta azt, mintha a hatás kedvéért mondta volna. Még meg is ismételte a kérdést, erősen állva az asszony kérdő tekintetét ez idő alatt.

— Mondja! Feleljen! Tudni szeretném.

Éva viselkedését nehéz lett volna megérteni. Csak állt ott, ujja köré csavargatva a gyémántláncot.

— Mondja meg, — ismételte Loder.

Éva még nézte egyideig, aztán mintha valami hirtelen jött, új benyomás alatt cselekednék, elfordult tőle a tűz felé.

— Nem mondhatom meg. Mi . . . én . . . én sohasem tudnék ítélő bírāja lenni valakinek.

Loder csak tartotta az akarata gyepelőjét keményen.

— Éva, szólott Loder, — én ma este az Arcadian-színházban voltam. Azt játszották: „Más ember helyén.“ Azt hiszem, a regényt talán olvasta is.

Éva a kandalló párkányára támaszkodott és az arcát nem lehetett látni.

— olvastam.

— Az a darab is két embernek rendkívüli nagy hasonlatosságáról szól. Hiszi ön, hogy ilyen nagy hasonlóság létezhessék?

Nagyon nehezőre esett a beszéd; mintha az agya is, a nyelve is megbénult volna.

Éva elbocsátotta ujjai közül a gyémántláncot.

— Hiszem, — mondta izgatottan. — Hisz volt már ilyen dolog a valóságban is.

Loder kapott a szón.

— Igaza van! Teljesen igaza van. Lehet ilyen dolog. Én bebizonyítottam. Én ismerek egy embert, aki olyan tökéletesen hasonlít hozzám, hogy senki, még ön sem bírna bennünket megkülönböztetni.

Éva néma maradt s arca is el volt fordítva még mindig.

Loder vergődő küzdelemmel ment tovább.

— Az ilyen hasonlóság nagyon komoly dolog, rettentő veszély, rettentő kísértés. Azok, akiknek nincs róla tudomásuk, nem mérhetik meg ennek az örvényeit.

Itt megint elhallgatott, de az a néma alak ott a kandalló mellett, csak nem adott neki segítséget.

— Éva! — kiáltott fel erre Loder váratlanul, — ha ön tudná . . . oh, ha ki bírná találni, mi az, amit mondani akarok.

Ezekben a szavakban ott volt a férfi egész kétségbeesett lelki küzdelme. Loder, az erős, az önmagában bízó, a céltudatos férfi teljesen taltajt veszített. Hangjából most már nem az erő ércse csengett, hanem szinte a segélykérés szava.

És Éva ezt egyszerre meghallotta és megértette. Abban a pillanatban minden, ami eddig némává tette, mindaz, ami megtiltotta neki azt, hogy szóljon, semmivé vált mind, mind, ennek az öntudatlan segélykiáltásnak a hangjára.

Nyugodtan és mégis gyorsan fordult meg; arca egészen meg volt dicsőülve, valami olyan fénytől, amely mintha belülről, a lelke mélyéből áradt volna az arcára; valami végtelenül lágy és gyöngéd sugárzás volt az.

— Nem kell semmit mondania, — mondta egyszerűen. — Tudom.

Mindez nyugodtan ment végbe, — mint ahogy a nagy kijelentések szoktak jönni. Hangja halk volt és ment minden izgalomtól; arca csodaszéppé vált az önmaga teljes mellőzésének hatásától.

Ebben a nagy pillanatban minden érzése, minden rokonszenve azé volt, aki ott állott előtte

és szenvedett. A maga számára nem volt egyetlen önző gondolata sem.

Loder egy pillanatig csaknem hitetlenül meredt reá, azután mikor jobban és jobban tudatára jutott annak, hogy mit is mondott az aszszony, így kiáltott föl:

— Tudja? Hát tudja?

Éva nem felelt, csak odament egy díszszekrényhez, amely ott állt az ablak mellett; kinyitotta annak egyik fiókját, kivett belőle néhány lap összegyűrt fehér papirost, ami sűrűn be volt írva. Kivette s egyenesen odatartotta Loder elé.

Hosszan, szótlanul néztek egymásra, mintha egyenesen egymás szívébe akartak volna tekinteni, hogy lássák ott a szenvedélyek, ellenmondások, tévedések mélységét, amelyek azonban mégis arra szolgáltak, hogy ezek ketten csakugyan azzá legyenek, amik; — hogy megleljék saját magukat. Ebben a néma percben közelebb jutottak egymáshoz, mint hogyha szavak áradata ömlött volna közöttük. Nem volt szó bocsánatkérésről, nem történtek nagy vallomások egyikük részéről sem, de ebben az ékesszóló hallgatásban mindegyik megértette a másikat.

— Mikor ma beléptem a reggeliző-szobába, — szólalt meg végre Éva, — és láttam, hogy Astrupp Lillian azt a táviratot átolvasta, semmi gondolat sem állott tőlem távolabb, mint az, hogy példáját én is kövessem. Csak jóval később, csak akkor, amikor — ő is bejött és mikor láttam, hogy ön, amint hittem, ismét visszaváltozott

abból, amit becsültem, azzá, amit megvetettem; — csak akkor láttam, mennyire ember vagyok. Mialatt hallgattam, hogy csevegnek és kacagnak együtt, egyszerre azt éreztem, hogy ismét egyedül vagyok, rettentően egyedül. Én . . . én . . . igazán azt hiszem, hogy féltékeny lehettem abban a pillanatban; — fejezte be Éva, izgatott, halk nevetéssel.

— Éva!

De az asszony gyorsan folytatta:

— Abban a percben egyszerre teljesen másnak éreztem magamat; mit törődöm én a becsüléssel, vagy bármi ahhoz hasonlóval. Mikor kimentek a szobából, egyszerre úgy éreztem, mintha én meg lennék fosztva valami olyantól, ami nekik meg van adva. Oh, ön nem tudja, mit érez egy asszony olyankor, ha féltékeny. — Itt elhallgatott, de szünet mulva így folytatta: — Akkor jutott eszembe a távirat, valamint az a jókedvű mosoly, amivel Lillian azt olvasta. Annak a hatása alatt, amit éreztem, egyenest oda mentem az íróasztalhoz és fölvettem a táviratot. Egy pillanat alatt eleget láttam arra, hogy lehetetlennek találjam az olvasás félbehagyását. Oh, lehet, hogy jellemtelenség volt; lehet, hogy alacsonyság volt, de azt kérdezem, van-e asszony a világon, aki másképp cselekedett volna? Összegyűrtem a papiroslapokat úgy, ahogy voltak és bevitettem a szobámba. — Itt megállott s rátekinített Loderre, mialatt sebesen lélekezett, szeme pedig kitágult erősen.

Loder egész idő alatt le nem vette a szemét Éva arcáról s amint ez bevégezte, Loderből is előtört a szó leküzdhetetlen kérdés alakjában. E csodát rejtő pillanatokban nagyon sok mindent tanult Loder. Láta, hogy eddigi következtetései, magyarázatai mind tönkre voltak téve, fölforgatva. Most már csakugyan látta Astrupp Lillian tréfás, félvállról vevő közömbösségének okát, látta, hogy ez a közömbösség olyan sekélyes, fölületes, csélcsap természetből ered, amely mikor látja, hogy meg van fosztva valami olyan fegyvertől, amely a rossz célra igazán alkalmas volna, csakhamar belefárad az olyan játékba, amely nagyon is komolynak és hevesnek mutatkozik. Loder belátta mindezt azzal a hirtelenséggel, ami a pillanat hatása okozott, de azért, mikor Éva elhallgatott, az a kérdés, amely először tolult az ajkára, nem állott összefüggésben ezzel a nagy fölfedezéssel; mi több, olyan kérdés, volt, ami nem igen vezethetett semmire, de azért mégis elhomályosított Loder előtt fontosságra nézve mindent a világon.

— Éva, — szólt hozzá, — mondja meg, mi volt az első gondolata a fölfedezés után, mikor . . . mikor én is eszébe jutottam.?

Újra beállott valami kis szünet, de csak igen rövid tartamu; akkor azután Éva bátran és nyíltan nézett a szemébe. Arcán most is ott ragyogott ugyanaz a büszkeség és méltóság s ugyanaz a leírhatatlan gyöngédség is, amivel első segélykérésekor tekintett reá.

— Az első gondolatom végtelen hálaadás volt, — felelte egyszerűen. — Olyan hálaadás, amit nem érthet meg sem ön, sem egy más férfi a világon.

HARMINCHARMADIK FEJEZET.

Éva nem sütötte le a szemét, amint szavait befejezte. Az ő lelke nem látott szégyelni valót sem a szavakban, sem a gondolatokban, de Loder előtt, amint Évát hallgatta, veszedelmes jelentősége volt mindakettőnek.

— Hálaadás? — kérdezte lassan.

A Loder lelkében ébredt felelősségérzetből fokozatosan a szánakozás és az Éva egész életének megértése is kezdett kibontakozni. Sohasem látta még Évát úgy, ahogy most, de most azután csak annál tisztább volt ez a látomás. A részvétnek és az önvádnak erős indulatával ébredt föl szívében Éva fiatalságának gondolata is. Azé a fiatalságé, amelyet némely asszony megőriz a világi életben is, ha a körülmények megengedik nekik, hogy sokat lássanak, de keveset tapasztaljanak.

— Hálaadás? — kérdezte Loder hitetlenül. Éva ajkán halvány mosoly jelent meg.

— Az. Hálaadás azért, hogy hitemet olyanba vettem, akiben nem csalatkozom.

Éva egyszerűen és bizalommal beszélt, de a szavak élesebben szívébe vágtak minden vádnál. A keserü lemondás elszánt erejével lépett elő.

— Éva, — mondotta nagy gyöngédséggel; — ön nem tudja, mit mond.

Éva most lesütötte a szemét, mikor Loder feléje közeledett; azután fölemelte ismét gyors tekintettel. Most, e pillanatban történt először, mióta Loder belépett a szobába, hogy Éva arcán a magáravonatkozó kétségnek vagy kényelmetlen érzésnek leghalványabb jele is látszott.

— Miért? — kérdezte. — Nem értem.

Loder nem felelt. Előbb még az első magyarázat is nagyobb feladatnak tetszett előtte, mint amivel megküzdhetne; — és most egyszerre úgy látta, hogy az, ami ezután következik, voltaképp még nehezebb.

— Ma este azért jöttem ide, hogy mondjak önnek valamit, — kezdte végre; — de mindeze ideig csak a felét mondtam el.

— A felét?

— Azt, — felelte Loder gyorsan, kerülve Éva tekintetét. Azután, átlátva azt, hogy a ki-magyarázás nélkülözhetetlen, gyorsan nekivájt a beszédnek. — Az olyan csalónak, mint én, — mondta, — csupán egy fegyvere és egy igazolása van: a határtalan vakmerőség. Rázza meg valaki alapjában azt s akkor minden összeomlik. Ezt a vakmerőséget akartam önmagamban lehetlenné tenni; — igen, lehetlenné tenni azzal, hogy elmondjam önnek az igazat; — és ezért jöttem ide. Az, hogy ön már tudja magától is, a magyagott a beszédnek. — Az olyan csalónak, mint én, mitsem változtat.

Éva fölemelte a fejét, de Loder csak ment tovább, észre sem véve ezt a mozdulatot.

— Ma este, — mondta, — beleláttam a magam életébe. Sohasem tévedünk nagyobbát, mint mikor azt képzeljük, hogy ismerjük magunkat jól. Hónapokkal ezelőtt, mikor az ön férje először tette nekem ezt az ajánlatot, hogy ebbe a tervbe belemenjek, akkor, a saját fölfogásom szerint úgy éltem, mint olyan magános lény, akivel a sors nagyon rosszul bánt el és aki, megfinomult stoicizmussal, tiszta életet él. Ez volt az, amit hittem. De mindjárt a kiindulási pontnál nagy volt a tévedés. Egyszerűen olyan ember voltam, aki azért zárkózott el, mert nehezeltés volt a szívében az egész élet ellen és aki azért élt becsületesen, mert valami szervi, veleszületett undorodás volt benne a bűn iránt. Mikor a férjével megismerkedtem, az első érzésem a lenézés volt iránta, amire följogosítva éreztem magamat és ezt az érzést megőriztem az egész idő alatt. Sokszor gondolkoztam, mi lehet az oka annak a türelmetlenségnek, amivel az ő gyöngeségét láttam s annak a vágynak, ami arra ösztönzött, hogy elforduljak tőle s elűzzem a lelkemből az ő gyöngeségének még az ismeretét is. Most már tudom.

Ma este tudtam meg. Azért fordultam úgy el tőle, mert mélyen benn, a magam lényében mozdult valami, ami arra visszhangot adott. Az emberi természet sokkal egyszerűbb dolog, mint amilyennek hinni szeretjük, s az emberi impul-

zusok között sajtóságos összeköttetések rejlenek. A gyöngeség önzés — de az erő is az. Chilcote a maga vétkének hívását követte, én meg a nagyravágyásomé. Magasabb ítélőszéknek kellene azt eldöntenie, mint az ön véleménye vagy az enyém, hogy kettőnk közül melyik volt az önzőbb ember.

Az asszony feszült figyelemmel nézte. Mintha a Loder szavainak értelme ott tükröződött volna az ő arcának fájdalmas, rémült kifejezésében.

De a ma reggeli fölfedezés még sokkal jobban uralma alatt tartotta egész lelkét, semhogy más tekinteteknek meg lehetett volna előtte az a súlya, ami máskor. Az a lelkesedés, amit érzett, mikor elgondolta, hogy szabadul meg lelkében a Loder képe a Chilcote minden vétkétől, sokkal erősebb volt, semhogy uralkodni tudott volna rajta. Szeretett, és szinte valami csodánál fogva a szerelme egyszerre igazolást nyert. Egy pillanatra ez az igazolás szinte kielégítette.

Valami bizalom; valami olyan természetű ártatlanság, ami nem a vétek felől való tudatlanságból ered, hanem az olyan alkotásu lélektől, amely bámulatosan ment a vétek ragályától, ez egy pillanatra szinte vakká tette a veszedelem iránt.

Loder szinte segítségre várt az asszony részéről, de mikor ez nem szólt, lassan tudatára jutott annak, hogy Éva nem látja a dolgot a maga egészében.

Odalépett tehát hozzá és megfogta mind a két kezét.

— Éva, — mondta gyengéden, — én az előbb elemezni próbáltam magamat, hogy a részleteket elébe tárhassam önnek; de most már egészen nyíltan akarok szólni.

— Mióta csak először elfoglaltam itt a férje helyét, nagyravágyás élt a lelkemben. Öntudatlanul is ön keltette azt föl bennem azzal, mikor az első este Fraide üzenetét hozta. Fölkeltette a szavaival is, de még erősebben azzal a rejtett ellenséges érzéssel, amit megláttam önnél. Azon az estén, noha nem tudtam, eltökéltem magamat erősen. Tudja-e, mire?

Éva a fejét rázta.

— Arra, hogy Chilcote léptei nyomát a magam lépteivel kitörlöm, eltaposom s megmutatom, hogy az egyéniség az a nagy erő, ami mindent tehet. Elfeledtem számolni azzal, hogy ha a sorstól nagyon sokat kérünk kölcsön, rendszeren iszonyu kamat követelésével büntet érte. Először az a vágy ébredt föl bennem, hogy önnek a becsülését tudjam megszerezni; akkor aztán az, hogy érvényt szerezzek magamnak olyan emberek előtt, mint Fraide; hogy érezzem a verseny izgalmát és hogy erősnek mutakozzam egy olyan pályán, amelyre rátermettem. Egyideig a második nagyravágyó kívánság háttérbe szorította az elsőt, de az elsőnek csakhamar vissza kellett nyerni a maga helyét; és az

önzésnek egy pillanatában azt kívántam, bár csodálatot is nyerhetnék öntől, ne csak becsülést.

Éva arcának feszült, kérdő tekintetébe most valami kétség vegyült s az egész arc elhalványodott belé.

— Tehát csak — csak azért, hogy az én szememben emelkedjék?

— Azt hittem, az volt az egyedüli vágyam. Azt hittem, egészen addig az estig, amikor a beszédet tartottam; higgye el, ha el is bír hinni ilyen képtelenséget: de aznap este, amikor fölmentem a karzat lépcsőjére s megláttam önt, amit ott állt, akkor a vakság egyszerre lehullott a szememről és megtudtam, hogy szeretem önt.

Amint bevégezte, hirtelen elbocsátotta Éva kezét és félrefordult, nem látva meg az örömmel azt a rózsás hullámát, ami Éva arcát előntötte erre a szóra.

— Akkor tudtam, — folytatta, — de az nem tett semmi különbséget; csakis a nagyra-vágyást növelte meg bennem. Aznap érkeztem a fölmagasztosultság határára. De mikor hazafelé kocsiztunk, akkor történt velem a legsajátosabb véletlen. Emlékszik, ugy-e arra a kocsitorlódásra a Picceadillyn?

Éva megint csak a fejével intett.

— Nos, mikor kinéztem a koci ablakán, az első ember, akit láttam, nem más volt, mint Chilcote.

Éva összerezcent. Kínosan érintette az, hogy Chilcote nevének így bele kellett játszania életé-

nek legnagyobb pillanatába. Gondolatainak szövevényén egyszerre átvillant az, hogy mi lehet Loder szándéka azzal, hogy azt a nevet így beleszővi a dologba.

— Láta?

— Láttam és megborzadtam bele. Nagy érzés volt az a fölmagasztosultságból, mert egyszerre eszembe jutott — minden.

Éva akaratlanul is feléje nyujtotta a kezét.

De Loder csak a fejét rázta. — Nem, — felelte. — Ne szánjon engem. Éppen idejében jött közbe ez a látvány. Abban a percben valami visszahatás lett úrrá fölöttem s már aztán bármilyen volt is az, annak a hatása alatt cselekedtem. Mindjárt másnap elmentem hozzá s megmondtam neki, hogy ennek a játéknak végét kell szakítanunk. De akkor nem, nem, még akkor sem jartam el egészen becsületesen. Az volt a szándékom, hogy megmondjam neki, azért kell végének lennie, mert megszerettem önt; de a büszkeségem föllázadt és elnémított. Nem bírtam magamat megalázni. Másképp adtam tehát elő neki a dolgot. A küzdelemben én győztem ugyan, de a győzelem nem olyan volt, amilyennek kellett volna lennie. Ennek a bizonyosságát ma nyertem meg, mikor Chilcote visszajött hozzám, hogy a távirata eltűnését elmondja. Hogy én kapva kaptam azon, hogy visszajőjjek, az nem azért volt, mintha féltem volna attól, hogy Lady Astrupp megtalálta; vagy mintha meg akartam volna őrizni a magam helyzetét; nem, csak az huzott

vissza, az az örült öröm, hogy még egy napig láthatom önt.

Egy pillanatra odafordult Évához, de aztán ugyanolyan hirtelenséggel kapta el a szemét újra.

— Még mindig csak magamra gondoltam; még akkor is, mikor bejöttem ide s engedtem, hogy ön beszéljen velem, sőt mikor a klubnál elváltunk, arra kértem, hadd szóljak önnek még ma este is. Nem mondok el, hogy öntudatlanul is milyen gondolatok voltak a lelkemben, mikor ezt a kegyet kértem öntől. Értenie kell magyarázat nélkül is.

— Elmentem a színházba Lady Astrupphoz; állítólag azért, hogy kikutassam, milyen az ellenség hadállása; de valójában azért, hogy az önbecsülésemnek eleget tegyek. De ott a végzet; vagy az a hatalom, amit úgy szeretünk így hívni, már várt reám, hogy követelje rajtam a kamatot első részletéért annak az idegen életnek, amit merészeltem kölcsön venni.

Ezt nagyon lassan mondta el, megmérlegelve minden egyes szót. Most már nem is tekintett rá Évára úgy, mint előbb. Egész magatartását áthatotta annak a komolysága, amit mondani kívánt.

— Nem tudom, látott-e valaha ember egy félórai időben többet, mint én aznap este. A lelki szemével; úgy értem. Abban a darabban két ember életet cserél, úgy, mint Chilcote meg én tettük. De nem gondolnak egy dologra. Arra, hogy

az egyiknek felesége van. Ezt úgy, ahogy most hallja, nem én mondom; hanem Lady Astrupp egyik vendége mondta így.

Éva megint fölnézett. A kétség és a kérdő tekintet százszor erősebbé lett az arcán. Amint Loder elhallgatott, Éva rögtön megszólalt utána:

— John, — mondta hirtelen támadt meggyőződéssel, — ön, ön mondani akar valamit, ami nagyon nehezeére esik.

Loder a fejét sem emelte föl, csak úgy felelt:

— Igaza van. A legnehezebb dolgot, amit embernek valaha ki kellett mondania.

Hangja kemény volt, csaknem kiméretlen, de az, akinek a hallását az ösztön megélesítette, az előbb ékesszólónak tetszett ez a hang. Éva odalépett hozzá, egészen közel és két kezét odatette a férfi vállára.

Egyideig némán álltak ott, Éva reáemelt arccal, amaz meg elfordított szemmel. Akkor a férfi fölemelte a kezét és nagyon gyengéden el akarta azt a kezet távolítani a válláról. Arca halálsápadtra vált ezalatt s különös volt bár, de úgy látszott, mintha szája körül egészen új vonások képződtek volna.

— Mi az? — kérdezte Éva, — John, mi az?

Ujjai akaratlanul is szorosabban fogóztak a férfi vállába, úgy, hogy ez nem bírta volna többé eltávolítani, csak erőszakkal. Alig tudva, hogy mit csinál, rátette saját kezét Éva kezére s úgy állt ott, letekintve reá.

— Amint ma ott ültem a színházban, Éva, — mondta halkan, — mindaz, amit elképzéltem az életről, teljesen megváltozott. Anélkül, hogy kívántam, vagy tudtam volna, egész álláspontom egy csapással megváltozott. Hirtelenül úgy láttam a helyzetet, ahogy azt a világnak kutató lámpája világítja meg, nem pedig az én szegény gyöngye mécssem fénye. Egyszerre *ön* volt az, akiért néztem a dolgokat, és nem magamért többé.

Éva szeme kitágult és sötétebbre vált, de szó nem hagyta el az ajkát.

— Egyszerre előttem állt az a megbocsáthatatlan hiba, mint önnel szemben követtem el és az a kötelesség is, hogy ennek végét kell vetnem. Nagyon halkan beszélt, színtelen, gépies hangon.

Éva szeme még mindig kitágulva meredt rá s arcán végtelen fájdalom és rémület tükröződött, amint lassan visszavonta kezét Loder válláról.

— Azt akarja mondani, — kérdezte nagynehezen ejtve ki a szót, — hogy mindennek vége lesz? Hogy elmegy? Hogy itt hagy mindent? Óh, de hisz az nem lehet. Nem lehet! — kiáltotta hirtelen izgalommal, mert a félelme erőt vett a hitetlenségén. — Nem lehet, nem szabad! Az egyedüli bizonyosság, ami ottan lehetett volna...

— Én nem a bizonyosságra gondoltam.

— Hát mire? Mire?

Loder csak szünet mulva felelt, de akkor szilárdan:

— A szerelmünkre.

Éva mélyen elpirult e szóra.

— De miért? — kérdezte. — Hiszen nem tettünk semmi rosszat. Nem kell valaha is bármi rosszat tennünk. Barátok lennénk; csupán barátok és óh, nekem úgy hiányzik egy jó barát. — Most történt jóformán először, hogy Loder jelenlétében megtört a hangja és önuralma elhagyta. Ott állott a férfi előtt elhagyatott, magános ifjúságának egész szomorúságában.

Loderre törzsúrás gyanánt hatott ennek a megnyilatkozása; lelkében új fölindulás lett úrrá, mely életre keltette azt az igazi, nagy erőt, ami ennek az embernek a lelkében nyugodott a hibák fölszíne alatt és azt az igazi lovagiasságot, amit ezek erőltetett érzéketlensége temetett el. Az az elhatározás, amelyet oly nagy áron bírt csak megőrizni, az az áldozat, amely jóformán lehetetlennek látszott, most egyszerre más alakot öltött egészen. Ami pedig csak sivár kötelességnek látszott, most egyszerre szent joggá magaszkodt a szemében. Karját kinyújtva odavonta magához Évát, mintha valami gyermek lett volna.

— Éva, mondta nagy gyöngédséggel, — én ma este tanultam meg azt, mily tökéletesen a világ kényére-kedvére van bízva egy asszony élete, és azt is, hogy a világ kegye ugyancsak szűken van mérve. Ha a körülmények külön-

bözők lettek volna, azt hiszem, nem, bizonyosan tudom, hogy jó férje lettem volna önnek s azt a jogomat, hogy megvédelmezsem önt, használtam volna olyan jól, amilyen jól férfi csak használhatja. És most, hogy a körülmények annyira mások, most, most azt akarnám, azt szeretném. — Itt habozott egy kicsit, aztán így folytatta: — Most, hogy nincs jogom önt védelmezni, kivéve az a jogot, amit erre a szerelem ad meg, legalább meg akarom önt oltalmazni mindentől, ami aljas; — annyira, mintha csak a férje volnék, aki a hitvesét oltalmazza.

— Az életben voltképp igazán csak kétféle dolog van: a helyes és a helytelen. Bármit mondjunk, bármit szinleljünk is, azért nagyon jól tudjuk, hogy minden cseleketünk csak e körül a kettő közül lehet egyik. Egy hónappal, egy héttel ezelőtt lenéztem volna azt az embert, aki így beszél volna és elég erősnek képzeltem volna magamat arra, hogy jogom legyen a megvetésre. De ma már tudom, hogy az erő valamivel többet jelent, mint azt, hogy másokat letiporjunk a porba, csak azért, hogy előttünk nyitva álljon az út. Az erő sokkal keményebb és sokkal kevésbé diadalmas valami annál. A félreállítás az erő, ha valakinek utat engednünk, hogy az mehesse előre. Éva, — kiáltott föl hirtelen, — Éva, ezt akarom én megtenni önért. Nem látja? Nem érti? A könnyü, a kellemes, cselekvési mód az lenne, hogy hagyjak mindent menni a maga útján. Minden ösztön arra biztat, hogy így tegyek,

hogy folytassam a dolgot, úgy ahogy az eddig ment s építsek tovább is Chilcote gyöngeségére és az ön, az ön nagylelkűségére. De nem teszem. Nem tehetem ezt, — kiáltotta s hirtelen lefejtve karját, úgy tartotta Évát kezénél fogva kartávolásra magától. — Éva, most történt először, hogy bármilyen emberi lényt is önmagam elébe helyeztem volna.

Éva nem emelte föl a fejét. Kínos, hangtalan zokogás rázta meg a testét tetőtől-talpig.

— Van valami önben, valami öntudatlan, valami végtelenül magasztos és tiszta, ami visszatart, ami egyszerűen eltorlaszolja az utat. Éva, hát nem látja, hogy harcolok; keményen harcolok?!

Szavaira csend állot be, hosszú, kínos csönd, amely alatt Éva folytatta azt a küzdelmet, amint olyan sok más nő is végigküzdött már; azt a harcot, melyben a szavak hasztalanok és ahol a könnyeknek nincs ereje. Olyan légiesnek, olyan fiatalnak és olyan elhagyatottnak látszott, amint ott állt. Lassanként aztán a várakozásnak nyomasztó érzésétől, amely mintha eltöltötte volna az egész szobát, föltekintett reá.

Arcán könnyek nyoma látszott, sűrű, fekete pillái is harmatosak voltak még, de arckifejezésében, amint szeme a férfiéval találkozott, ott volt az a sajátságos erő, bátorság, szilárdság, és az áldozathozásra képes nagyság, amely néha egy törékeny testben is ott rejlik.

Szólni nem szólt, mert hisz az ily percek-

ben a szók sohasem jönnek könnyen, hanem a világon a legegyszerűbb, legalázatosabb és legékesszólóbb mozdulatával egyszerre megnyugtatta a férfi minden vergődő kétségét.

Két keze közé fogva annak kezét, fölemelte azt és odaszorította azt az ajkához soká, soká.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET.

Csend volt, és akkor Loder, keserü biztonnággal látva azt, hogy győzött, kínosan átértve azt, amit Éva néma tette mondani akart, érezte, hogy lehetetlen tovább is késlekednie. Gyöngéder kiszabadítva kezét, elment Éva mellől, s odalépett a kandallóhoz, ahol beléptekor maga Éva állott előbb.

— Éva, — mondta halkán, — még nem fejeztem be. Még nagyobb próbára kell tennem a bátorságát.

Éva a fájdalmas ijedtség mozdulatával emelte föl a fejét.

— Mi van még hátra? — kérdezte.

Lodernak kínosan vágott a szívébe ez a pillantás.

— Még egy ponttal kell szembe néznünk. A dolognak azzal még nincs vége, hogy én elmegyek innen. Hogy az egész helyzet rendbe jöjjön, Chilcotenak is vissza kell térnie; Chilcotenak be kell látnia azt, hogy kötelességei vannak.

Éva ajka megnyílt a néma kétségbeeséstől, noha szóra nem tudott lelni.

— Ennek meg kell lennie, — sietett Loder a szóval tovább; — s nekünk kell azt végrehajtaniuk; önnek, meg nekem.

— Nekem? Én semmit sem tehetnék. Mit tudnék én tenni? — kérdezte Éva megtörő hangon.

— Mindent . . . ön mindent megtehetne. Chilcote erkölcsileg gyöngé, az igaz, de van egy érzékeny pontja, az, ha ki volna téve a világ nyelvének. Értesse meg vele, hogy ön tudja a titkot és akkor rákényszerítheti bármire. Erre akartam fölszólítani, — erre akartam könyörögve kérni; — azért jöttem ide. Tudom, hogy többet várok öntől, mint amire egy asszony elhatározása, ereje képes lehet. De hiszen olyan asszony, mint ön, úgy sincs még egy a világon. Éva! — kiáltott hirtelen szilaj heveséggel; — hát nem látja, milyen parancsoló kényszer, hogy ezt megtegyük; — hogy ez az egyetlen, ami még megmenthet mindkettőnket?

Éppen olyan hirtelenséggel hagyta is abba, mint ahogy kezdte s erre ismét kínos csönd töltötte be a szobát. Azután Éva, úgy, mint előbb, ösztönszerűen most is hozzá közeledett, de léptei most lassuk és bizonytalanok voltak. Odaérve mellé, kinyújtotta a kezét, mintegy támogatást és vigasztalást keresve, s mikor érezte kezén Loder ujjainak szorítását, egy percre megállott, mintegy megpihenve erre az érintésre.

— Megértettem, — mondotta alig hallhatólag. — Mikor akar elvezetni hozzá?

Loder nem szólt egy ideig; nem mert bízni a hangjában; azután ennyit mondott halkán:

— Most! Most rögtön. Ebben a pereben, ha beleegyezik. És . . . és ne feledje, hogy én tudom, mibe kerül ez önnek.

És mintha a félelem kezdett volna rajta erőt venni, hogy a bátorsága rögtön elhagyja, kiszabadította a kezét s keresztülmenve a szobán, fölvette azt a sötét, hosszú köpenyt, melyet Éva hazajövet egy székre tett le. Némán adta reá az asszonyra, azután kinyitotta előtte az ajtót és megvárta, amíg Éva kiment előtte a folyosóra.

Szótlanul mentek le a lépcsőn és egyenesen odatartottak az előcsarnok ajtaja felé. Ott Crapham, aki Loder hazaérkezése óta visszatért köteles helyére, hirtelen odalépett és kérdezte, nem parancsolnak-e valamit.

De Loder kurtán utasította el, mire az inas a Chilcote-uralomból származó zavar és bizonytalanság érzésével húzódott vissza a lépcsőhöz.

Loder kinyitotta az ajtót, amelyen át hüvös levegő ömlött be. De a küszöbön habozni kezdett; ebben az egy pillanatban a természet szólalt föl a későn ébredt lelkiismeret ellen. Egy pillanatig ott állt mozdulatlanul és kétséges, ha vajjon még Éva is fölfogta-e egészen, megmérte-e egészen a Loder lemondásában rejlő keserűség szertelen voltát; és annak az éjszakának a vigasztalan sötétjét, amely ott terült el előtte.

Mögötte volt minden; — előtte semmi. A mindennek jelképei közül valók voltak a fényes, kényelmes ház, a szolgálatkész cselédek, a felelősséggel telt kellemes légkör; — a semmit pedig jelképezte az a széles út ott előtte, amelyen a jövő-menő alakok nem is érdeklik, még csak észre sem igen veszik egymást. Csak úgy lépett be ide, mint bitorló, úgy játszotta végig a szerepét s most úgy megy is el innen, vissza a teljesületlen remények és el nem ért nagyratörő álmok homályos világába.

Merev mozdulatlanságban állt ott; szálas alakja odarajzolódott az előcsarnok világos hátterére; arca hideg volt és kemény. De ekkor a véletlen hirtelen végét szakította a küzdelmének, szinte valami végzetszerűséggel.

Egy üres bérkocsi fordult be a sarkon. A kocsis kérdés gyanánt hirtelen fölemelte az ostorát, Loder pedig csaknem akaratlanul igent intett neki. Egy pillanat múlva már föl is segítette Évát a kocsiba.

— Middle Temple Lane, — mondotta azután, ott állva a fölhágón.

— A Middle Temple Lane ott van éppen szemben a Clifford's Inn-nel, — magyarázta Évának, amint helyet foglalt mellette. — Ha odaértünk, akkor éppen csak keresztül kell vágunk a Strand-on.

Éva némán bólintott, a kocsi pedig megindult az úton lefelé.

A Grosvenor-teret néhány perc múlva el-

hagyták s odaértek a Piccadilly zajosabb és népesebb vidékére, de vagy a kocsis volt tulságosan óvatos, vagy a ló volt rosszabb a többinél, elég az hozzá, hogy csak lassan haladtak a népesebb utcákon. Azoknak ott a kocsiban ez a lassúság szinte tűrhetetlen volt csakhamar. A feszültség nőttön-nőtt minden szempillantással. Az a pedáns óvatosság, amivel a kocsi mozgott, olyan volt, mintha valaki még jobban meg akarna húzni egy olyan kötelet, amely máris a szakadásig van feszítve. De szólni azért egyikük sem szólt, mert nem volt bátorságuk a szóra.

Egyszer-kétszer, mialatt a kocsi a Strandon haladt, Loder megmozdult, mintha szólni akart volna, de szó még sem hangzott el. Csak nézett ki, előrehajolva, valami makaes merevséggel, keze a kocsi ajtaján, szeme messze, előre szögezve. Egyetlen egyszer sem mert csak rápillantani sem Évára, noha fokozott működésre sarkalt érzékei világosan észlelték annak legcsekélyebb mozdulatát, ruhájának leghalkabb suhogását is.

Mikor végre odaértek a Middle Temple Lane sötét boltozata elé, Loder hirtelen kiszökött a kocsiból. És mikor mintegy gépiesen visszafordult, hogy Éva ruháját megóvja a kerék érintésétől, ránézett Éva arcára, most először azóta, hogy elindultak. Ránézett és a szívet mintha vasmarokkal szorították volna össze. Hiszen arra el volt készülve, hogy szenvedés nyomát lássa az arcán, de az a kifejezés, amit most

látott rajta, többről beszélt, mint esupán lelki-szenvedésről.

Az a meleg, gyönyörű szín, amely annyi lágyságot, mélységet kölcsönzött arca szépségének, most mind eltűnt róla, mintha hosszas betegség törölte volna le azt a színt és most e szokatlan sápadtságához képest szeme, haja és szemöldöke olyan megdöbbenően sötétnek látszottak. Lodert végigborzongatta valami, ami fagyasztóbb volt az önvádnál; — mert a félelemhez volt közel. Az első ösztönszerű mozdulattal, aminek nem bírt parancsolni, megérintette az asszony karját.

— Éva! — kezdte habozva, de a szó elhalt az ajkán.

Éva szó nélkül, csaknem mozdulat nélkül viszonzta a tekintetét s valami volt a szemében, ami megakasztotta azt, amit a másik mondani akart. Abból a pillantásból kiértette Loder mindazt, hogy Éva mire vágyott, miről mondott le; kiértette egész nagyságát annak a megpróbáltatásnak, amibe beleegyezett és azt az okot is, ami rábírta, hogy beleegyezzék. Visszahúzódott tőle azzal a nyomasztó, öldöklő érzéssel, hogy a bánkódás is, a szánalom is hiábavalók itt.

Éva hallgatagon lépett le a kövezetre és ott állt Loder mellett, mialatt ez végzett a kocsisal. Mindketten úgy érezték, mintha ebben az elküldésben, elszakadásban is lepne valami jelképes, valami jóslatszerű. Szándék nélkül, csaknem öntudatlanul közelebb húzódtak egymáshoz,

mikor a ló megfordult s a kocsis elhajtott onnan csengés és patkócsattogás között. Önkéntelenül is utána néztek a kocsinak, amint az egyre megszzebb ment a hosszú, homályos utcán a lámpák, a tömeg felé, melyet ők maguk mögött hagytak. Azután végre, ösztönszerűen egymás felé fordultak újra.

— Jöjjön, — mondotta Loder hirtelen. — Csak az utcán kell átmennünk.

A Fleet Street éjjél után már rendesen nagyon csöndes és Évának nem kellett sem vezetés, sem védelem, amint végimentek az aszfaltos úton, amely úgy fénylett a lámpavilágban, mint a jég. Lassan haladtak, de távol tartva magukat egymástól, mert a testi érintkezéstől való félelem, ami a kocsiban is erőt vett rajtuk, mintha megint meglepte volna őket.

A City környékén nincs helye a kíváncsiságnak és így anélkül jutottak át az út tulsó oldalára, hogy csak egy szembejövő is megnézte volna őket. Így érték el a Clifford's Innhez.

Amint beléptek az udvarba, megálltak és Éva akaratlanul is összeborzongott.

— Milyen szürke itt minden, — mondotta elhalóan; — és milyen hideg! Mint valami temető.

Loder odafordult hozzá. Egy pillanatra egész önuralma megrendült; vére forrott, szeme előtt felhők kavarogtak; — az a gondolat, hogy az élet és a szerelem még mindig elérhető közelben vannak, szinte romboló erővel rohanta meg.

Már kinyújtotta a karját félig. Azután, ki tudná megmondani, milyen ösztön, milyen eszme ébredt föl benne újra, de ismét lebecsáította a karját lankadt mozdulattal.

— Jöjjön, — ismételte; — erre! Itt az út. Maradjon mellettem. Tegye a kezét a karomra.

Nyugodt hangon beszélt, de szemét szántszándékkal elfordította Évától, mialatt a homályos kis udvaron végigmentek.

Mikor a kietlen lépcsőházba értek, Loder érezte, hogy Éva keze megremeg a karján, azután mikor a mogorva lépcsőt és folyosót meglátta, akaratlanul is szorosabban kapaszkodott Loder karjába, de az összeszorította az ajkát és nem szólt.

— Jöjjön, — ismételte erőltetett nyugalma hangon. — Jöjjön. Már nincs messze. Csak három-négy fordulás a lépcsőn.

Éva márványfehér és különös kifejezésű arccal haladt előre. Amint a lépcsőházon keresztül jutottak, Éva elbocsátotta Loder karját s a lépcsőhöz érve, ennek korlátjába fogózott. Valami meggyötört, néma engedékenység volt a modorában, az a szenvedés, amely már az érzéketlenségbe sülyed bele. Ellenállás nélkül indult fölfelé.

Loder ment elől, kiegyenesedve, fölemelt fejjel, míg Éva, gépiesen figyelve minden mozdulatát, követte néhány lépcsőfokkal mögötte haladva.

Egyik forduló a másik után következett lankasztó egyhangusággal s Éva szemében mind-egyik színtelenebbnek, magánosabbnak, kietlenebbnek látszott, mint a megelőző.

Végre valami gyötrő, iszonyu tudat azt súgta neki, hogy a célnál vannak.

Ez a tudat éles fájdalommal cikázott keresztül eltompult érzékein és mikor ott állt közvetlenül a küszöbén a legnagyobb megpróbáltatásnak, megállt, fölemelt fejjel és görcsösen fogózott bele a korlátba. Ajka megnyilt, mintha segélykiáltás akart volna lelkéből kitörni, de a feszült várakozás pillanatában még csak egy hangra sem volt képes. És Loder, aki elszántságában csak ment, ment a lakás ajtaja felé, semmit sem sejtett erről a néma segélykérésről.

Egy pillanatig így állott ott Éva, de aztán kétségbeesése, gyöngesége, visszariadó rémülete mind beleveszett abba az érdeklődésbe, amivel amannak a mozdulatait kísérte. Lassan fölment a még hátralevő néhány lépcsőfokon is, s csak haladt a férfi után, mintha bűvölet hatása alatt lenne, követte egészen az ajtóig, amely mogorva élességgel vált el a faltól az ernyőtlen gázláng kemény világában.

Abban a pillanatban, hogy Éva odaért mellé, Loder már ki is nyújtotta kezét az ajtó felé. A mozdulat határozott volt és gyors, mintha csak nem bízott volna magában.

Egypár percig bajlódott a zárral. És Éva, amint ott állt mögötte, hallotta, hogy a kilincs

nyikorog és mozog Loder kezének a nyomásától. Azután hallotta, hogy megrázza az ajtót.

Végre lassan, szinte vonakodva, visszafordult.

— Attól félek, hogy odabenn nincs . . . nincs minden rendben, — mondotta halkán. — Az ajtó be van zárva és világosságot pedig nem látok.

Éva hirtelen ráemelte a szemét.

— De önnek van kulcsa? — súgta Éva.

Szemmel látható volt, hogy a szándékuk váratlan akadályá mindkettőjükben a veszedelem érzetét keltette föl.

— Igen, van, de . . . — Itt megállt s újra az ajtóra nézett. — Van kulcsom . . . igen . . . igaza van, — tette hozzá. — Talán jobb, ha használom. Várjon rám itt, amíg bemegyek.

Éva az új nyugtalankodás, meg az egyedüllet kínos érzésével bár, de azért engedelmesen húzódott vissza. A titokzatosság, amit az a zárt ajtó jelentett, ránehezült a lelkére. Látása, hallása feszülten élénk volt, mikor figyelte, hogyan teszi bele Loder a kulcsot a zárba. A kíváncsiság és a rémület keverékével nézte, hogyan nyílik meg az ajtó, mint egy nagy fekete hasadék a falon; azután hirtelen valami nagy egyedüliség lepte meg, amint Loder eltűnt a nyíláson át. Hallotta, hogy gyufát gyújt ot benn.

Rettentő hosszúnak tetszett a várakozás. Rémulten figyelt s hallotta, hogy Loder halk léptekkel megy át egyik szobából a másikba. Az-

tán végre, az izgalomtól megélesedett hallása azt is megértette vele, hogy amaz ott benn egyszerre, hirtelen megáll s úgy marad állva teljes némaságban. Olyan csönd volt, hogy Éva csak a maga szabálytalan lélegzését hallotta s ez a hang mintha valami oktalan, de iszonyu félelmet keltett volna benne. Egyszerre türhetetlennek látszott előtte a magány és a némaság, valamint azok a határozatlan sejtelmek is. Érezte, hogy nem állja ki tovább. De ekkor egyszerre végeszakadt a nagy feszültségnek.

Loder jelent meg a küszöbön.

Egy pillanatig ott maradt állva a homályos ajtóban, azután megfordult habozva, behúzta maga után az ajtót és be is zárta.

Éva előbbre lépett. Csak egy pillanatra látta a férfi arcát, a hangját még nem is hallotta, de volt az egész magatartásában valami olyan, ami ösztönszerű félelemmel töltötte el. A keze jéghidegre vált, szíve hevesen kezdett verni.

— John, — szólalt meg fuldokolva.

Ez válasz helyett odalépett mellé. Arcát az élet színe elhagyta egészen; szemének kifejezése tele volt rémülettel.

— Jöjjön! — szólt Évához. — Jöjjön azonnal. Haza kell önt vinnem . . .

A hangja olyan bizonytalan volt míg ezt mondta.

Éva megkapta a kezét.

— Miért? Miért? — kérdezte halkán.

Loder nem felelt, csak vezette ellenállást nem tűrve, a lépcső felé.

— Lépjen nagyon halkán, — rendelkezett Loder. — Nem szabad, hogy valaki meglássa.

Éva az első percben ösztönszerűleg engedelmeskedett, de a lépcső fordulójához érve, megállt egyszerre. Egyik kezével még mindig a férfi kezét fogta, a másikkal görcsösen fogózkodott a korlátba és nem akart tovább menni.

— John, — suttogta. — Én nem vagyok gyermek. Mi ez? Mi történt?

Loder egy pillanatig habozva nézett rá, aztán olvasva abban a ráemelt szemben felelt a kérdésre:

— Meghalt, — felelte alig hallhatólag. — Chilcote halva van.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET.

Hogy valami nagy kijelentést teljesen át tudjunk érteni, időre van szükségünk. Évának nem volt idő adva a teljes átgondolásra, mert alighogy Loder kimondta a szót, az a gondolat, ami ennek a lelkét egészen betöltötte, érvényt követelt magának és Loder, szinte nem is látva az Éva szemében látszó hitetlenséget, csak vont a asszonyt magával; — majd félig tolva, félig vive, arra kényszerítette, hogy lemenjen a lépcsőn.

Egész életében sohasem tudta Loder el-

fcledni ezt az utat. Olyan félelem lett úrrá rajta, amilyent magáért nem tudott volna érezni soha. Csak egy vágya volt, ami háttérbe szorított mindent, hogy Éva hírneve, amelyet ő maga jéformán veszélyeztetett már, érintetlen maradjon minden veszélytől. E mellett a nagy és új kötelesség mellett elhomályosult minden; a lemúlt órák kétségbeesése, a közbejött megdöbentő esemény és a jövő, minden megpróbáltatásával. Abban a győzelemben, melyet Loder maga fölött aratott, Éva megoltalmazása volt az uralkodó eszme.

Gyorsan, de nesztelenül vezette le a lépcsőn s valahányszor maguk mögött hagytak egy-egy új fordulót, mindannyiszor a megkönynyebbülésnek egy-egy föllélekzése tört ki Loder ajkán. Ugyanilyen gyorsasággal mentek keresztül a lépcsőházon is, amelyen még csak néhány pillanattal ezelőtt olyan különböző érzések között haladtak át.

Néhány pillanat műve volt, hogy maguk mögött hagyták a csendes kis udvart és hogy a Strandon átvágva, Loder kocsit hívott.

— Hála Istennek, hogy végeztünk, — mondta, mialatt a kocsi odaállt a gyalogjáró mellé. — Nem képzeled, micsoda erőfeszítés volt ez!

Éva úgy szállt be a kocsiba, mintha álomban mozogna. A rettentő kibontakozás még mindig nem formálódott tiszta képpé a lelkében. A jelen percben még az egyetlen dolog, aminek

tiszta tudatában volt s amit ösztönszerűen ismert föl, az volt, hogy Loder még mindig mellette van.

Nyugodtan, engedelmesen foglalt helyet a kocsiban félrehúzta a ruháját, hogy a belépő Lodernak helyet adjon, aki ugyanolyan néma nyugalommal lépett be. Aztán azzal a különös érzéssel, mintha az előbbi kocsizást élnék át újra, látták, hogy a kocsis megrántja a gyepelőt és a kocsi megindul.

Néhány percig egyikük sem szólt. Éva elzarkózott minden gondolat elől és közelebb húzódott Loderhez, önkéntelenül és ragaszkodva a pillanatnyi védelem gondolatához; Loder pedig igyekezett a gondolatait rendbe szedni, mielőtt szólni kezdene. Végre, megemlékezve a felelőségről, ami rajta nyugszik, odafordult Évához:

— Éva, szeretném megmondani önnek, hogy attól a pillanattól fogva, mikor őt megláttam ott benn, s mikor tudtam, hogy mi történt, csak ön volt minden gondolatom, csak ön és senki más.

Éva ráemelte a szemét.

— Tudja-e, — folytatta Loder, — tudja-e, hogy ez mit jelent?

Éva néma maradt.

— Azt, hogy holnaptól fogva nem lesz Londonban többé Loder John nevű ember. Azt, aki ezen a néven ismeretes, holnap majd megtalálják a lakásában, holtan; a testét elviszik és

a boncolás majd kideríti, hogy a halált a túlságos nagy adagban bevett morfin okozta. A takarító asszony majd bizonyítani fogja, hogy ez az ember nagyon magános, de jóra való életet élt évekig, hanem egyszerre aztán rossz útra tévedve gyorsan haladt a lejtőn lefelé. Nagyon mindennapi eset lesz. A szobáiban nem találnak semmi érdekeset; a holtteste kiadatását nem kívánja semmi rokon; úgy, hogy a szokásos idő leteltével majd megadják neki a temetést, ami az ilyen osztálybeli embernek jár ki. Ezek borzasztó részletek mind, de vannak percek, amikor meg kell néznünk az élet borzasztó oldalait is, mert azok nélkül nem teljes az élet.

— Amit elmondtam, az az, amit az egészből a világ fog látni, de a mi szemünkben mindezeknek egészen más a jelentősége.

— Éva, — kiáltott föl most csaknem hevesen, — ma az életemnek egy egész fejezete záródott le; s első ösztönszerű érzésem az, hogy lezárjam és eldobjam az egész könyvet. De össze kell gondolnom mindent. Ne feledje ezt. Bármi megpróbáltatás következék, önt nem szabad érnie semmi bajnak. Erre a szavamat kötöm le.

— Most visszatérek önnel a Grosvenor-térre; addig ott fogok tartózkodni, amíg valami elfogadható ok kerül arra, hogy Chilcote képviselő külföldre utazzék, kerülni fogom Fraide-t, szakítok a politikával és akkor aztán, az első alkalmas pillanatban azt teszem, amit ma megternék mindjárt, ha lehetne. Elmegyek innen,

új életet kezdek s egy más országban teszem azt a munkát, amit eddig itt tettem.

Hosszu csend következett, aztán Éva e szóval fordult hozzá:

— Más országban?

— Új pályát egy új országban, Éva. Valamit, ami elég tiszta lesz, hogy följánlhassam önnek. Nem vagyok még olyan öreg, hogy meg ne tehessem, amit mások megtettek.

Elhallgatott. Éva pedig hosszan nézte azt a csillogó láncot, melyet a Strand lámpái alkotnak, majd ugyanazzal a lassu nyugalommal visszafordult Loder felé.

— Nem. Nem öreg arra. De néha nem a kor s az ehhez hasonló sokféle dolog az, amit tekintetbe kell venni. Nekem úgy tetszik, hogy az ön saját hajlamának, a helyesről és helytelenről alkotott fogalmának sincs köze ehhez a pillanathoz. A kérdés az, van-e önnek *joga* arra, hogy elmenjen? — Itt elhallgatott és szemé szilárdan tekintett a férfira. — Az a kérdés, szabadságában áll-e önnek, hogy elmenjen új életet kezdeni? És hogy jogos dolog-e valaha is az, hogy egy ember elmenjen valami lidércfényt követni, mikor . . . mikor itt, ahol van, a fáklya csak arra vár, hogy ő a kezébe ragadja.

Itt elakadt a lélekzete és elhúzódott a férfitől, félig megrettenve, félig feltüzelve a saját szavaitól.

— Éva! — kiáltott fel a férfi, de aztán hir-

telen, megváltozott a hangja: — Ön nem tudja, mit mond; nem érti, mit mond.

Éva azonban előbbre hajolt s úgy nézett rá.
— De igen, értem!

Hangja nyugodt volt, egész magatartása el-
tökélt. Most már nem az a leányos teremtés volt,
akit a magáénál erősebb akarat tartott az uralma
alatt; ennek a helyét az asszony foglalta el, aki
szilárdan merete követelni a maga életének bol-
dagságát.

— Értem, amit mondok. És értem az egész
helyzetet. Nem a véletlen volt az, ami arra vitt,
hogy önök ketten életet cseréljenek és arra,
hogy ön engem megszeressen. Az ő . . . az ő
halálát nem a véletlen okozta és rendezte így!
Hiszem erős hittel, hogy ami ezt így rendezte,
valami sokkal magasabb erő volt a pusztá vélet-
lennél. Ön nincs arra rendelve, hogy elmenjen.

Mialatt Loder figyelte, hirtelen eszébe ju-
tott az a nap, amikor először játszotta Chilcote
szerepét. Már akkor is gyökeret vert a lelkében
az a sejtelem, hogy ennél az asszonynál a nyu-
godt önuralom felszíne alatt olyan erő és mély-
ség rejlik, ami kevés asszonyban van meg az
egész világon. Ez a sejtelem most, ebben a pilla-
natban erős meggyőződéssé szilárdult.

— Éva! — kiáltott föl akaratlanul.

Éva hirtelen mozdulattal emelte föl a fejét.

— Nem, ne mondjon semmit! Ön is csak-
hamar úgy fogja látni a dolgokat, ahogyan én
látom, úgy kell látnia; nincs más választása.

Egyetlen egy igazi férfi sem veti el magától a való dolgot azért, hogy annak az árnyékát nyerje e! . . . .

Szeme ragyogott, míg ezt mondta; a szín, a melegség pedig hirtelen hullámban tért vissza az arcára.

— John, — folytatta; — szeretem önt... nem élhetek ön nélkül, de van ennél valami sokkal fontosabb is; nemcsak én tartok önre igényt; más is. Nem érti, mi az?

Loder nem felelt, még csak nem is mozdult.

— A pártja, — és az ország. A szerelmet félre taszíthatja az útjából; de a kötelesség, az más. Ön nincs arra szánva, hogy visszavonuljon.

Loder szólni akart, de Éva megelőzte.

— Ne szóljon! Tudom mire gondol... De, ha tisztán látunk, észrevesszük majd, hogy itt nem az én szerelmem és boldogságom áll a mérlegen. Hanem az ön jövője. — Még a hangja is megreszketett, mialatt ezt mondta. — Ön azon az úton van, hogy nagyemberré legyen! És minden nagyember a hazájának tulajdona... Nincs joga az egyéni cselekvésre. Ön azt hiszi, hogy helytelenül cselekedett és kétségbeesett félelem tölti el, hogy hátha megint helytelenül találna cselekedni. De vajjon igazán igazabb, helyesebb dolog-e az, ha egy hosszú próbaidőnek megy neki, olyan mesgyékben, amelyek úgy is túl vannak tömve, mintha azt tesszük, hogy külföldön valahol csendesen egybekelünk s aztán itt betöltjük azt a helyet, amely reánk várakozik. Arra

feleljen, vajjon a kettő közül melyik a nemesebb. Tudom én jól, mi nyomja a szívét. Ön nemesebb dolognak látja azt, hogy elmenjen s új életet teremtsen magának a helyett, hogy azt az életet folytatná, amely készen vár önre. Nem akarja használni más ember nevét és vagyonát, tudom. De mi viszi erre a gondolatra?

Itt a hangja megremegett egy kicsit, de a szeme nem fordult el gyáván.

— Majd megmondom. Ez nem nemeslelkűség, ez nem önfeláldozás, — ez csak büszkeség!

Kimondta a szót minden félelem nélkül.

Lodernek az arcába szökött a vér.

— Kell, hogy büszkeség is legyen az emberben, — felelte halkán.

— Igaz; a kellő időben. Csakhogy vajjon ez a kellő idő-e? Helyes-e valaha is, mint kérdeztem, ha a való dolgot elszalasztjuk az árnyék kedvéért? Ön azt mondja, nem tudom, mit mondok; pedig az igazság az, hogy ma jobban átérek mindent, mint életemben valaha. Tudom azt is, hogy ön előtt most olyan kilátás van, amilyen talán soha sem jön újra; és azt elmulasztani veszedelmesen könnyű lesz.

Elhallgatott. Loder ott ült, kezével a kocsijajtajára támaszkodva s úgy nézve ki a messze távolba kissé lehajtott fejjel.

— Még ma este is, — folytotta Éva, — ön azt mondta, minden arra ösztönzi, hogy válassza a könnyebb, a kellemesebb cselekvési módot . . .

Akkor erő rejlett abban, hogy elforduljon, de most ennek vége. John... — folytatta s előre hajolva kezét a férfi kezére. — Fraide úr azt mondta ma este, hogy az ő új kabinetjében . . . az . . . az én férjem lesz a külügyi államtitkár.

A szavak csendesen hangzottak el. Oly hal-
kan, hogy ha valaki kisebb feszültséggel figyel,
mint Loder, talán meg sem hallja; viszont az ő
mozdulatlan tartása és látszólagos érzéketlensége
talán azt hitették volna el azzal, aki nem figyelte
volna oly élenken, mint Éva, hogy nem is érti a
szókat.

Hosszu ideig egy szó sem esett köztük...
Végre Éva ujjai nagyon óvatos, gyöngéd érin-
téssel szorosabban fonódtak Loder keze köré.

— John, — kezdte, de a hangja csakhamar
elhalt. Némán húzódott vissza az ülés sarkába,
mert a kocsi megállt Chilcote háza előtt.

Ugyanabban a percben, míg leszálltak, már
az előcsarnok ajtaja is megnyílt s a meleg fény
biztatóan áradt ki a sötét éjszakába.

— Gondoltam, hogy az ön kocsija az, sir,
— mondta Craphan tiszteletteljesen, mialatt
amazok beléptek az előcsarnokba. — Fraide úr
már egy félórája várakozik. Bevezettem a dol-
gozószobába.

Ezzel bezárta az ajtót és visszavonult.

Ott, abban a melegszerű világításban, a méltóság-
teljes környezetben, amely mindjárt első
idejövetelekor úgy bevészte magát Loder szívébe,

Éva odafordult hozzá, hogy hallja az ítéletet, amelytől az egész jövő függött.

Loder még mindig elfordított fejjel állt ott és egész tartásából sem lehetett kiolvasni semmit.

— John, — mondta Éva halkán, — ön jól tudja, miért van itt Fraide úr. Azért, hogy személyesen ajánlja fel önnek ezt az állást s hogy személyesen hallja a visszautasítását, vagy a beleegyezését.

Elhallgatott.

Feszült pillanat következett erre, de aztán Loder odafordult hozzá. Az arca sápadt volt és kemoly még mindig, annak a komolysága ült rajta, aki csak az imént volt szemlélője a halálnak; de a komolyság alatt már ott rejlett egy másik kifejezés is; az erőnek, önbizalomnak régi kifejezése, csakhogy ezt most már az alázatos szív mérsékelte, emelte és tette magasztosabbá.

Előre lépve, kinyújtotta a kezét Éva felé.

— Hogy visszautasítsam-e, vagy elfogadjam-e, arra nézve csak egy valaki határozhat, — szólt halkán, — és az — a feleségem! . . .

OSZK

